

*helt. vuor.*



HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
RAKENNUSHISTORIASELVITYS  
29.06.2008

**arkkitehdit mustonen oy**

Olli Helasvuo, arkkitehti

Netta Böök, arkkitehti

Tapani Mustonen, arkkitehti

*livanointi, kunnat*

*Helsinki Alppokas 12*



## SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo	3	<b>Liitteet</b>	<b>80</b>
Perustietolomake	4	Liite 1	
Johdanto	5	Alkuperäiset työpiirustukset:	80
Selvityksen tekijät ja tarkoitus	5	Asemapiirustus 1:500	80
		Pohjapiirustus pohjakerros 1:250	81
<b>1 Sturenkatu 2</b>	<b>6</b>	Pohjapiirustus 1. krs 1:250	82
Rakennuspaikan vaiheet	6	Pohjapiirustus 2. krs 1:250	83
Asemakaavallinen kehitys	6	Pohjapiirustus 3. krs 1:250	84
		Pohjapiirustus ullakko 1:250	85
<b>2 Kotitalousopettajaopiston rakentaminen</b>	<b>8</b>	Leikkaukset 1:250	86
Kotitalousopettajaopiston historia		Julkisivut 1:250	89
Kotitalousopettajaopiston suunnittelu ja rakentaminen	9	Liite 2	
Arkkitehdit Elma ja Erik Lindroos	12	Arkkitehtuuritoimisto Lindroos, työluettelo	92
<b>3 Helsingin Kotitalousopettajaopisto</b>	<b>14</b>	Liite 3	
Ympäristö ja sisäpiha	14	Alkuperäinen värisuunnitelma	94
Julkisivut	15		
Rakenteet	16		
Talotekniikka	17		
Sisätilat	19		
Pintamateriaalit	20		
Värit	21		
<b>4 Muutokset, säilyneisyys ja arvot</b>	<b>22</b>		
Tärkeimmät muutokset ja muutoskaaviot	22		
Parhaiten säilyneet tilat	32		
Rakennuksen ja tilojen arvot	40		
<b>5 Rakennusosainventointi / tilanne 2008</b>	<b>42</b>		
Valaisimet	42		
Seinämateriaalit	50		
Lattiamateriaalit	51		
Alakatot	54		
Portaat ja kaiteet	57		
Lattialistat	62		
Ikkunat	63		
Ovet	66		
Sisäläsisseinät	71		
Vesikalusteet	73		
Kalusteet	76		
Lämpöpatterit	78		
<b>Lähteet</b>			

PERUSTIETOLOMAKE

kohte	Helsingin Kotitalousopettajaopisto
osoite	Sturenkatu 2 A, 00510 Helsinki
rakennuttaja	Senaatti-Kiinteistöt
Pääsuunnittelija	Arkkitehtuuritoimisto Elma ja Erik Lindroos
Rakennesuunnittelu	Neuvotteleva insinööri M. V. Hagman
LVI-suunnitelmat	Insinööri-toimisto Leander
urakoitsijat	Rakennustoimisto Lauri Viding, rakennusmestari Lauri Viding
valmistumispäivämäärä	Lupapiirustukset vahvistettu 22.07.1954. Lopputarkastus 2.3.1956, varsinainen luovutus 14.4.1956.
käyttötarkoitus alkup/ nyk	Kotitalousopettajaopisto vuoteen 2002–2003. Siitä lähtien ollut pääosin tyhjiillään. Väli-aikaisena vuokralaisena rakennuksessa on valitettavasti ollut Kuvataideakatemia. Museovirasto muuttanee rakennukseen vuonna. 2010.
merkittävät muutokset	
1961	Pohjakerroksessa varastoja muutettiin puku- ja pesuhuoneiksi (Arkk.tsto Lindroos).
1963	1. kerroksen aulaan rakennettiin vahtimestarinkoppi (Arkk.tsto Lindroos).
1968	Leipomon varastokoppeja purettiin ja muutettiin (Lääninrakennustoimisto/Aho).
1971	Pohjakerroksessa kahvilan varastot muutettiin tupakkahuoneeksi. Jäähdytettyjä varastotiloja rakennettiin vanhoihin kellareihin. Säilykekellaritilojen sivukäytäväratkaisu laajeni. (Uudenmaan piirirakennustoimiston suunnitteluosasto).
1983–85	Muutoksia kahdessa vaiheessa: ensimmäisessä pohjakerroksen kahvila muutettiin opiskelijoiden lukutilaksi ja tupakkahuone toimistotiloiksi. Kodinhoitohuoneissa tehtiin kalustemuutoksia. 1. kerroksen liikelinjan ruokala muutettiin lukutiloiksi. Toisessa vaiheessa pohjakerroksen kylmävarastotiloja järjesteltiin uudelleen, ja 2. kerroksen entinen opetuskeittiö muutettiin havainto-opetustilaksi. Opetuskeittiötä muutettiin ja laajennettiin (Arkk.tsto Matti Vesikansa ja sis.arkk. Kati Pöyry).
1993 1994–97	Leipomotilat muutettiin opetus- ja toimistotiloiksi (ainoastaan sähkömuutospiirustukset löytyneet, Sähkösuunnittelu J. O. Virtanen Ky). Patteriverkoston kunnostus ja termostaattiventtiileiden asennus. Vuonna 1996 lämmönjakokeskus uusittiin ja IV-järjestelmiä parannettiin (LVI: Climaconsult Oy). Opetuskeittiö A2 muutettiin tutkimuslaboratoriokeittiöksi (sähkömuutokset, Sähköliike M. Minkkinen Oy).
omistus	Senaatti-kiinteistöt
kiinteistötiedot	Kortteli 357, tontti 6
voimassa oleva kaava	Asemakaava 1.2.1954. Yo-tontti, opetustoimintaa palvelevien rakennusten alue.
rakennusoikeus	Ei ole määritelty, rakennusala ja harjakorkeudet määritelty. +37 ja +41 metrin korkeuteen.
status	Ei suojeltu. Museovirasto on laatinut suojelutavoitteita ja restaurointitavoitteita koskevan lausunnon 28.5.2003. Museovirasto tulee esittämään rakennuksen suojelua asetuksella. Lausunto suojelutavoitteista annetaan heinäkuussa 2008

## JOHDANTO

Kotitalousopettajaopisto sijaitsee Helsingin Alppilassa Linnanmäen kaakkoispuolella, Kulttuuritalon vieressä osoitteessa Sturenkatu 2A. Tontti on vuoden 1954 asemakaavassa varattu Yo merkinnällä opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Tontin pinta-ala on 3943,8 m<sup>2</sup>. Rakennusoikeuden määrää ei ole rajoitettu, mutta asemakaavan rakennusala ja harjakorkeudet luovat reunaehdot rakennuksen koolle. Kotitalousopettajaopiston kokonaisala vanhojen tietojen mukaan on noin 4 520 m<sup>2</sup>.

Sturenkatu 2A:sta tehty rakennushistoriaselvitys liittyy Museoviraston toimitilahankkeeseen. Museovirasto on vuosia etsinyt sopivia toimitiloja, jotta se voisi keskittää pääosan toiminnoistaan yhteen paikkaan. Senaatti-kiinteistöt ja Museovirasto ovat keväällä 2008 solmineet alustavan vuokrasopimuksen Museoviraston Helsingin toimintojen sijoittamisesta Sturenkatu 2A:n ja viereisen Kulttuuritalon tiloihin. Toimitilahanke ajoittuu vuosien 2008 ja 2012 välille.

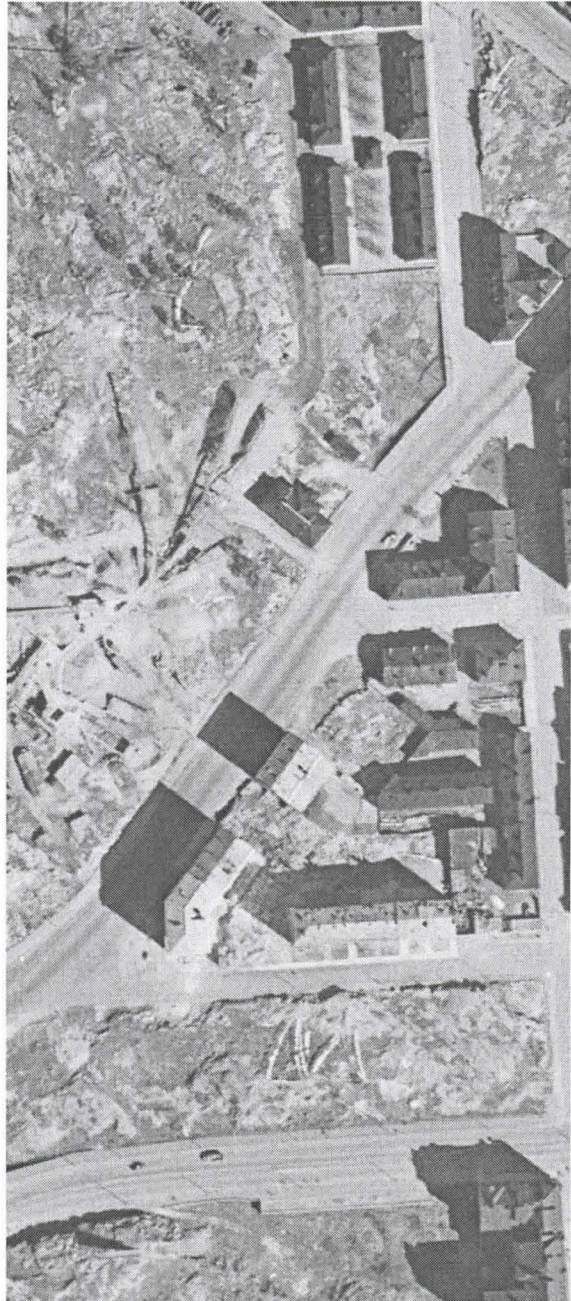
## SELVITYKSEN TEKIJÄT JA TARKOITUS

Työn on tehnyt arkkitehdit mustonen oy Senaatti-kiinteistöjen tilauksesta touko- ja kesäkuun 2008 aikana. Tekijöinä ovat olleet arkkitehdit Olli Helasvuo, Netta Böök ja Tapani Mustonen sekä arkkitehtiylioppilas Tuulikki Tanskanen. Puutarhasuunnitelma- ja kasviasiantuntijana on ollut maisema-arkkitehti Marja Mikkola. Tilaajan puolelta hankkeeseen ovat osallistuneet rakennuttajapäällikkö Kalevi Tapiolinna sekä asiantuntija Mai Tero. Museoviraston puolelta keskustelukumppaneina ovat olleet intendentti, arkkitehti Tommi Lindh sekä arkkitehti Pekka Lehtinen.

Samaan aikaan on tekeillä Sturenkatu 2A:n vieressä sijaitsevan Kulttuuritalon rakennushistoriaselvitys. Monissa mm. kaavoitukseen liittyvissä seikoissa yhteistyötä on tehty Kulttuuritalon RHS:n tekijän, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy:n kanssa.

Työn tavoitteeksi on asetettu Kotitalousopettajaopiston tähänastisten vaiheiden sekä nykyti-

lanteen kartoittaminen, rakennusosainventointi ja opiston ominaisuuksien ja arvojen selvittäminen siten, että työ voi toimia hyvänä pohjana sekä rakennuksesta tehtävälle suojeluesitykselle (MV) että varsinaiselle korjaus- ja restaurointityölle.



Ortoilmakuvassa vuodelta 1943 Sturenkadun pohjoispuolella näkyy soranläjitystä, eteläpuolella korttelin 356 hirsirunkoisia asuinrakennuksia. Maanmittauslaitoksen ilmakuvakeskus.

# 1 STURENKATU 2

## RAKENNUSPAIKAN VAIHEET

Kotitalousopettajaopisto rakennettiin Helsingin Alppiharjun kaupunginosan kortteliin n:o 357 tontille n:o 6. Seuraava katsaus rakennuspaikan vaiheista ja asemakaavan kehityksestä perustuu pääosin Arkkitehtuuritoimisto Brantberg–Lindh–Lunkan Helsingin kantakaupungin rakennuskulttuuri-inventointiin vuodelta 1994.

Nykyisen Alppiharjun kaupunginosan alueella olevat maat olivat 1800-luvun alusta alkaen huvila- ja maanviljelyspalstoina, joita vuokrattiin yksityisille. Alueen kalliot saivat suosiota kaupunkilaisten virkistäytymis- ja retkeilypaikkana, mitä varten sinne rakennettiin ravintolakin. Vuonna 1876 Alppilan kallioille valmistui Helsingin ensimmäinen vesitorni, ”vesilinna”. Laitosta laajennettiin 1920-luvulla, ja 1938 rakennettiin pohjamuodoltaan pyöreä, punatiilellä verhoiltu vesisäiliö, yksi Linnanmäen maamerkeistä (ulkoasut Gunnar Taucher).

Kaupunginpuutarhuri Svante Olsson kaavaili jo 1890-luvulla Alppilaan lähes luonnontilaisena pidettävää kansanpuistoa. Olssonin suunnitelmien pohjalta rakennettuun Alppipuistoon suunniteltiin sittemmin huvipuistoa, jollaisen Lasten päivän säätio avasi vuonna 1950 Vesilinnanmäelle. Koillisrinteen kalliot puolestaan rakennettiin 1960-luvun alkuvuosina Leninipuistoksi.

## ASEMAKAAVALLINEN KEHITYS

Alppiharju oli työväenasuinaluetta, joka sai asemakaavan verraten myöhään, vasta vuonna 1901. Rakennuskonttori vitkasteli kaavan laatimisessa kalliina pidetyn kunnallistekniikan vuoksi. Yleisesti Alppiharjun kaupunkirakenne ja katuverkko muotoutuivatkin vasta vuoden 1901 asemakaavan ja saman vuosisadan alun puistosuunnitelmien myötä. Alue rakennettiin pääasiassa kaksikerroksisin puutaloin.

Vuoden 1901 asemakaavassa alueelle ehdotettiin myös julkisia rakennuksia. Kaavassa linjatun Helsinginkadun varteen oli hahmoteltu kaupunkiaukio, Helsingintori, jonka reunaan tulisi sommitelma julkisia rakennuksia. Työväenopiston rakennus (Gunnar Taucher 1927) toteuttaa tämän kaavan ajatusta. Helsingintori otti sittemmin hie-man toisenlaisen muodon Brahen urheilukenttänä, jonka laitaan nousi Aleksis Kiven koulu (Gunnar Taucher 1934).

Nykyisen Sturenkadun ja Vesilinnanmäen välinen alue jäi lähes täysin rakentamatta. Vuoden 1943 ilmakuvaista näkyy, että aluetta on ainakin sodan aikana käytetty soran läjittämiseen.

Sturenkadun eteläpuolella olleita puurakennuksia alettiin korvata isommilla kivirakennuksilla jo 1920-luvulla. 1930- ja 1940-luvuilla alueelle laadittiin uusia asemakaavoja, joiden tavoitteena oli rakennuskannan uusiminen. Esimerkiksi kotitalousopettajaopistoa vastapäätä olevalle Sturenkadun eteläpuolen suurpihakorttelille 356 laadittiin kaava jo 1930-luvun alussa, joskin rakentaminen pääsi vauhtiin vasta seuraavilla vuosikymmenillä.

Vuoden 1954 keskustasuunnitelmassaan arkkitehdit Yrjö Lindegren ja Erik Kråkström sijoittivat Sturenkadun varrelle Linnanmäen itärinteeseen julkisten rakennusten vyöhykkeen. Sinne valmistui 1950-luvulla nopeaan tahtiin sarja oppilaitosrakennuksia, jotka osaltaan kohensivat Alppiharjun statusta. Linnanmäen juureen tulivat Helsingin kauppaoppilaitos (Jalmari Peltonen 1956), Helsingin kotitalousopettajaopisto (1956) ja Alppiharjun ruotsinkielinen koulu Åshöjdens skola (Eva Tarkka 1957).

Niiden läheisyyteen Helsinginkadulle rakennettiin lisäksi Alppilan yhteislyseo (Helmi Pakkala-Väinölä 1959), Helsingin käsityöopettaja-

opisto (1959) ja työväenopiston laajennus (Aulis Blomstedt 1959), joka edusti uutta, rationalistista suuntausta arkkitehtuurissa. Sturenkadun koulurakennusten riviin tuli myös työväenliikkeen rakentamista edustava Kulttuuritalo (Alvar Aalto 1958).

Kotitalousopettajaopiston voimassa oleva asemakaava on vahvistettu 1.2.1954. Mielenkiintoista kaavassa on, että siinä rakennukselle on

vahvistettu sen luonnosvaiheen aikainen J-muotoinen massoittelu, josta suunnittelun edettyä oli jo luovuttu.



Ilmakuvassa vuodelta 1956 näkyvät vuonna 1950 avattu Linnanmäen huvipuisto vuoristoratoineen ja pyöreine vesisäiliöineen (1938) sekä Sturenkadun upouusi koulu- ja kulttuurirakennusten rivi: Helsingin kauppaoppilaitos, Helsingin kotitalousopettajaopisto, Kulttuuritalo, jonka konserttisali siipi samoin kuin Alppiharjun ruotsinkielinen koulu ovat työmaavaiheessa. Sturenkadun eteläpuoleisen suurtorttelin 356 puutalot ovat vaihtuneet kivitaloiksi. Maanmittauslaitoksen ilmakuvakeskus.

## 2 KOTITALOUSOPETTAJAOPISTON RAKENTAMINEN

### KOTITALOUSOPETTAJA- OPISTON HISTORIA

Suomessa virisi kysymys kotitalousopetuksen tarpeesta 1800-luvun lopulla, jolloin maan taloudellinen, tekninen ja tieteellinen kehitys muutti yhteiskuntaa ennennäkemättömällä tavalla. Esimerkkiä antoivat Englanti, Skotlanti, Saksa ja Ranska sekä tietysti Ruotsi, missä avattiin jo vuonna 1865 kansakoulun päättäneille työläistyöille sisäoppilaitoksena toimiva kotitalouskoulu. Helsingissäkin toimi vuosina 1878–91 kaksivuotinen ruotsinkielinen kotitaloutta opettava sisäoppilaitos.

Suomen Naisyhdistys alkoi vuonna 1889 ajaa ruoanlaittoa koulujen oppiaineeksi, ja jo seuraavana vuonna lähetettiin kansakoulunopettaja Anna Olsoni Tukholmaan, Lontooseen, Glasgow'hun ja Edinburghiin tutustumaan kotitalousopetusta antaviin oppilaitoksiin. Kansakoulun jatkoluokan kotitalousopetus alkoi syksyllä Helsingin Bulevardilla nimellä Kasvatusopillinen Keitokoulu / Pedagogiska Matlagningskolan. Tämän jälkeen vastaavia koulukeittioita perustettiin pariin muuhunkin kaupunkiin, minkä ohella aloitettiin emäntä- ja talouskouluja. Kotitalousopettajien koulutus alkoi vuonna 1891.<sup>1</sup>

Vasta vuodesta 1907 alkaen kotitalousopetus sai valtion tukea. Näin Helsingin Kasvatusopillinen Ruoanlaittokoulu saattoi siirtyä suurempiin vuokratiloihin uuteen jugendtaloon Lapinlahdenkatu 1:een, missä se toimi vuodet 1909–1914.<sup>2</sup> Koulusta tähän asti vastanneen yhdistyksen sijaan perustettiin vuonna 1913 Helsingin Kasvatusopillisen Talouskoulun säätiö. Se oli myös koulun omistaja.<sup>3</sup>

Paremmat tilat oppilaitos sai vuonna 1914 muuttaessaan vuokralaiseksi Siltasaarenkatu 8–10:n upouuden liiketalon – Hakaniemen Elanon – kolmanteen kerrokseen. Tiloja kuvailtiin paitsi uusiksi, myös ”kaikin puolin tarkoituksenmukaisiksi”. Oli kolme keittiötä leivinuuneineen, kaksi ruokasalia, luentosali, opiskelijoiden puku-

huoneita ja opettajien tiloja, kuten erikseen vuokrattu asuinhuoneisto. Tilat todettiin kuitenkin jo 1920-luvulla riittämättömiksi, keittiöt olivat kovalla rasituksella ja taukotiloja puuttui.<sup>4</sup>

Kesti vielä kolme vuosikymmentä, ennen kuin koulu sai avarammat tilat. Taustalla oli eduskunnan vuonna 1949 hyväksymä laki nyt Helsingin kotitalousopettajaopistoksi nimetystä oppilaitoksesta, vuonna 1950 vahvistettu asetus valtionavustuksesta sekä opetusministeriön vahvistama ohjesääntö. Yksityisenä oppilaitoksena toiminut opisto rinnastettiin siis valtion omistamiin maataloushallituksen alaisiin kotitalousopettajaopistoihin, jonka päätehtävä oli opettajakoulutus. Uudessa tilanteen ansiosta säätiö päätti rakentuttaa Sturenkatu 2:een oman opistorakennuksen, joka vihittiin 21.2.1957. Kolme vuotta myöhemmin – säätiön pitkäaikaisten ponnistelujen tuloksena – Helsingin kotitalousopettajaopisto luovutettiin valtiolle ja säätiö lakkautettiin.<sup>5</sup>

Helsingin kotitalousopettajaopiston toiminta itsenäisenä oppilaitoksena päättyi vuonna 1975, jolloin siitä tuli osa Helsingin yliopiston kasvatus-tieteellistä tiedekuntaa. Kotitalousopettajan koulutuslinja vahvistettiin vuonna 1989 yhdeksi kasvatustieteiden kandidaatin tutkintoon johtavista koulutusohjelmista.

Vuonna 1998 Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityöopettajaopetusta varten perustettiin kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Kun se muutti vuosien 2002 ja 2003 vaihteessa Siltavuorenpenger 10:een, Sturenkadun opistorakennus jäi tyhjilleen.



## HELSINGIN KOTITALOUS- OPETTAJAOPISTON SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN

Kotitalousopettajaopiston säätiön hallitus alkoi jo lokakuussa 1949 hankkia ajanmukaisempia ja tilavampia opetustiloja. Kysymystä selvittelemään asetettu toimikunta totesi, ettei vireillä ollut opiston tarpeita vastaavia rakennushankkeita, vaan oli rakennettava oma talo. Hankkeen kustannuksiksi arvioitiin sata miljoonaa markkaa. Se oli jälleenrakennuskauden Suomessa suuri haaste säätiölle. Oppilaitoksen 60-vuotisjuhlapäivänä tammikuussa 1951 säätiön hallitus ratkaisi asian niin, että hankkeelle ryhdyttäisiin kokoamaan rahoitusta julkisen keräyksen avulla. Keräys tuotti kaksi ja puoli miljoonaa markkaa.<sup>6</sup>

Suunnittelu annettiin arkkitehtipariskunta Erik ja Elma Lindroosille, joiden uralla kotitalousopettajaopiston suunnittelu sijoittui aktiiviseen vaiheeseen. Lindrooseilla oli kokemusta jo viiden oppilaitosrakennuksen arkkitehtisuunnittelusta. Olettavasti he laativat opiston tilaohjelman yhdessä hankkeen rakennustoimikunnan ja sen ns. rakennusjaoston kanssa, johon kuuluivat Lindroosien ohella säätiön hallituksen puheenjohtaja Ella Kitunen ja sihteeri Kerttu Sihvonen sekä pankinjohtaja, valtiovarainministeri Tyko Reinikka.<sup>7</sup>

Lindroosien toimisto laati ainakin kaksi luonnospiirustussarjaa, joista ensimmäinen on päivätty 20.4.1953, toinen kuukautta myöhemmin, 20.5.1953.<sup>8</sup>

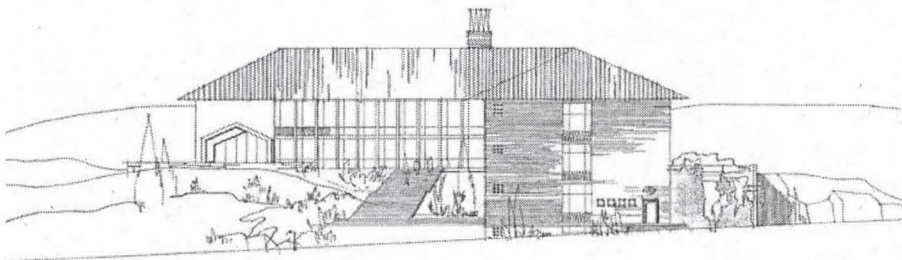
Luonnossarjoissa ovat jo kiteytyneet monet kotitalousopettajaopiston tilojen ja julkisivu-

jen jäsentelyn tunnusomaisista piirteistä. Rakennus koostuu korkeammasta, keskikäytävällisestä pohjois-eteläsuuntaisesta siivestä, jonka pitkät julkisivut on jäsenneily ruudukkomaisesti, ja siihen suorakulmaisesti liittyvästä matalammasta pihasiivestä, jonka kadunpuoleinen julkisivu on pääasiassa lasia. Molemmissa siivissä on aumattu satulakatto. Opiston pääsisäänkäynti on pihasiivessä, jonne nouseaan leveitä ulkoportaita. Pihasiipeen liittyy lisäksi yksikerroksinen, satulakattoinen siipi omalla sisäänkäynnillä.

Luonnoksissa rakennussiivet muodostavat J-kirjaimen muotoisen kokonaisuuden. J-muotoa esitetään myös 27.4.1954 laaditussa tonttikartassa, joka näyttää laaditun Lindroosien opistolle ehdottaman pohjamuodon mukaisesti - varhaisemmissa asemakaavaluonnoksissa rakennukselle on ehdotettu L-muotoa.<sup>9</sup>

Luonnossarjasta näkyy rakennuksen tilallinen kehittyminen. Jo huhtikuussa päivätyissä luonnoksissa pihasiipeen on sijoitettu opiston ruokala ja ruokalakeittiö. Ruokalan pääsali on suunniteltu katettavaksi kaksilappeisella sisäkatolla. Ruokala keittiöineen sijaitsee toisessa kerroksessa, kun taas ensimmäisessä kerroksessa on opiston pääsisäänkäynti aulatiloineen ja pukuhuoneineen, mutta myös eräitä luokkatiloja. Rakennussiipien välipohjat ovat keskenään hieman eri korkeudella, mistä syystä niiden nivelkohdassa sijaitseva pääporras on jaettu kaksivartiseksi.

Muuten opetustilat on keskitetty korkeamman "luokkasiiven" kahteen varsinaiseen kerrokseen keskikäytävän kahden puolen. Luokkasiipeen on sijoitettu myös kaksi asuntoa, joiden sisäänkäynti on siiven oman porrashuoneen kautta. Pohja-



Kotitalousopettajaopiston julkisivu Sturenkadun suuntaan 20.4.1953 päivätyssä luonnoksessa, 1:600 (Arkk.tsto Lindroos, 20.4.1953. AL).

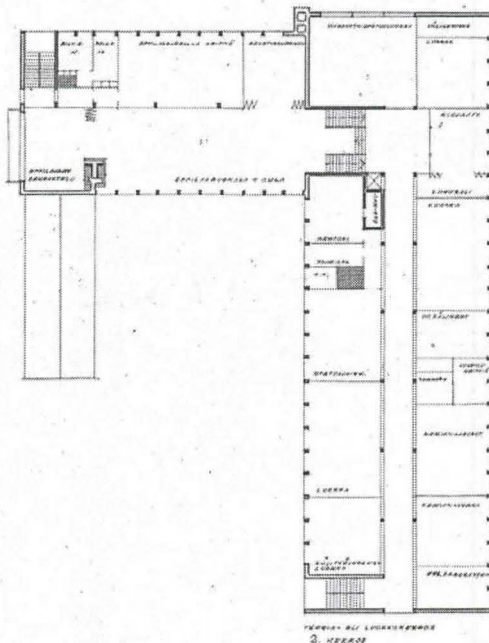
kerroksessa on polkupyöräkellarin ja varastojen lisäksi saunaosasto. Pihasiiven yksikerroksinen lisäsiipi lienee suunniteltu harjoituspäiväkodiksi, sillä se sisältää lastenhoitotiloja ja hoitajan yksinön.

Tilojen järjestelyssä on varsinkin pihasiivessä tiettyä epäjohdonmukaisuutta, ja toukokuun luonnoksissa pohjaratkaisua onkin pyritty selkeyttämään. Pihasiiven ensimmäinen kerros on järjestetty yksinomaan sisääntulohalliksi, yleisön vaateiloiksi ja oppilaiden puku- ja pesuhuonetiloiksi. Osa opetustiloista, muun muassa opetuspesula, mankeli ja silitys, on siirretty 1. kerroksesta pohjakerrokseen. Uusi idea on 2. kerroksen opetustilojen ryhmittely huonesarjoiksi, jossa vuorottelevat opetuskeittiöt ja niiden väliin sijoitetut ruokailutilat, joihin on yhteys paitsi käytävästä, myös molemmista opetuskeittiöistä. Uutta on myös pohjakerroksen Sturenkadun puoleiseen päätyyn sijoitettu kahvibaari ja leipämyymälä, joiden tuotteet tulisivat kahvibaarin yläpuolelle sijoitetun liikelinjan keittiöstä. Liikelinjan tiloihin on kahvibaarista yhteys kierreportaiden avulla.

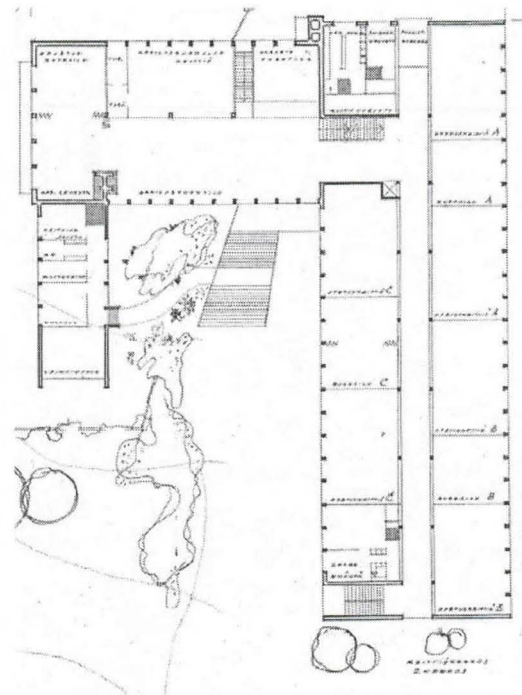
Toukokuun luonnoksissa luokkasiipeä on lisäksi korotettu kerroksen verran, mikä vaikuttaa rakennuksen kokonaishahmoon. Uuteen 3. kerrokseen on sijoitettu muun muassa rehtorin ja opettajainhuone, auditorio (havainto-opetusluokka) kirjasto sekä laboratoriotilat, jotka varhaisemmissa luonnoksissa sijaitsivat 2. kerroksessa.

Toisen luonnosvaiheen ratkaisut ovat pääpiirteissään mukana lopullisissa, 18.8.1954 päivätyissä työpiirustuksissa. Niissä opiston tilallinen järjestely on selkiytynyt vielä hieman. Merkittävimpiä muutoksia on harjoituspäiväkotiä luopuminen, jolloin rakennuksen pohjamuoto on muuttunut L:n muotoiseksi. Lisäksi pohjakerrosta on laajennettu pihasiiven alle, josta näin on tullut kolmikerroksinen, ja välipohjat on sijoitettu samalle tasolle, jolloin pääportaasta on tehty yksivartinen, Julkisivun jäsentely on pysynyt melko muuttumattomana.

Helsingin kaupunginvaltuusto teki 16.12.1953 päätöksen luovuttaa Sturenkadun 3943 m<sup>2</sup>:n kokoinen tontti n:o 6 korttelissa n:o 357 opistorakennusta varten. Valtio myönsi hankkeelle 70 mil-



Kotitalousopettajaopiston 2. kerros huhtikuun 1953 luonnoksessa, 1:600 (Arkk.tsto Lindroos, 20.4.1953. AL).



Kotitalousopettajaopiston 2. kerros toukokuun 1953 luonnoksessa, 1:600 (Arkk.tsto Lindroos, 20.5.1953. AL).

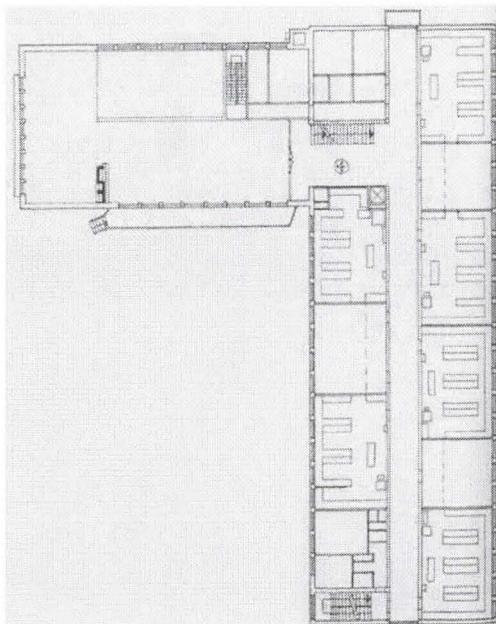
joonaa markkaa lainaa ja sen lisäksi avustuksia; muu rahoitus saatiin yksityisiltä rahalaitoksilta ja kaupungilta. Kautta rakennusprosessin opisto sai myös lahjoituksia, rahaa, tavaraa – kuten verhoja –, alennuksia ja ilmaista työtä.<sup>10</sup>

Rakennuksen tilavuudeksi tuli 15850 m<sup>3</sup> ja kustannusarvioksi 126 miljoonaa markkaa. Todellisuudessa kokonaiskustannuksiksi muodostui 167 585 597 markkaa, mistä tontin osuus oli 11 400 000 markkaa. Helsingin maistraatti vahvisti piirustukset ja antoi rakennusluvan 22.7.1954. Pääurakoitsijaksi valittiin Rakennustoimisto Lauri Widing. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto M. Hagman ja LVI-suunnittelusta Insinööritoimisto Leander. Rakennustyöt aloitettiin 5.11.1954 kallion louhinnalla. Peruskivi laskettiin 14.4.1955. Hyvien rakennussäiden ansiosta harjannostajaisia vietettiin jo 9.7.1955. Lopputarkastus suoritettiin osuvasti 2.3.1956 – edellisenä päivänä oli alkanut suurlakko.<sup>11</sup>

Säätiön hallituksen puheenjohtaja kiitteli yhteistyötä arkkitehtien kanssa seuraavasti: ”Arkki-

tehdit Lindroos apulaisineen ovat hoitaneet tehtävänsä ainutlaatuisen huolellisesti ja yli velvollisuksiensa.” Lindroosit olivat paneutuneet suunnittelutyöhön huolellisesti ja tuottaneet suuren määrän yksityiskohtaisia piirustuksia. He olivat myös osallistuneet tonttineuvotteluihin ja lainajärjestelyihin. ”Kerrankin herra arkkitehti ilmestyi avuksi erääseen vaikeaan selvittelyyn ja puolusti tuloaan sillä, ettei hän oikein näissä asioissa naisen järkeen luota.”<sup>12</sup>

Kotitalousopettajaopisto muutti omaan taloonsa maaliskuun 1956 lopulla, ja opetus alkoi huhtikuun alussa. Tilojen kalustaminen jatkui, koska valtion rahoituksen myöhästymisen vuoksi osa hankinnoista oli jätettävä seuraavaan vuoteen.<sup>13</sup>



Kotitalousopettajaopiston 2. kerroksen pohjapiirros toteutuneessa muodossaan. Luokkasiivessä vuorottelevat opetuskeittiöt ja pienemmät ruokailutilat (Sysiharju 1994, 166).

## ARKKITEHDIT ELMA JA ERIK LINDROOS

Erik Lindroos ja Elma Ekman valmistuivat Teknillisestä korkeakoulusta samana vuonna, 1933. Tuleva avio- ja työpari oli varmasti tutustunut jo opiskeluvuosinaan, piirithän olivat pienet.

Erik Lindroos oli kotoisin Turusta, missä hän oli syntynyt 13.11.1906 Paraisten Portilla työskennelleen luotsin poikana. Ylioppilaaksi hän oli valmistunut vuonna 1925 Svenska klassiska lyceet i Åbosta.

Teekkarivuosinaan Erik Lindroos oli työskennellyt professori Jukka Sirénin toimistossa, missä hän oli osallistunut muun muassa Etelä-Esplandilla sijaitsevan Lassila & Tikanojan talon suunnitteluun. Vuosina 1937–39 Lindroos toimi Sirénin assistenttina Teknillisessä korkeakoulussa.

Helsingissä 15.12.1907 syntynyt Elma Ekman oli LVI-tekniikan tytär, joka oli kirjoittanut ylioppilaaksi Helsingin Töölön Tyttönormaalilyseosta vuonna 1927. Arkkitehtina hän oli aluksi töissä A. W. Liljeberg Oy:ssa, joka myöhemmin urakoitsi muun muassa Arabian tehtaat. Sitten hän tuli töihin Erik Lindroosille, joka oli perustanut arkkitehtitoimiston vuonna 1935 voitettuaan Jorma Järven kanssa Helsingin Postitalon suunnittelukilpailun. Rakennushallitus osoitti toimistolle työtaloksi vanhan puutalon postitalon tonttia vastapäätä, nykyisen Sokoksen tavaratalon paikalla.<sup>14</sup>

Vuonna 1937 Elma ja Erik Lindroos perustivat Arkkitehtuuritoimisto Elma & Erik Lindroosin.<sup>15</sup> Sille vuokrattiin tilat kuivausullakolta samasta Döbelninkatu 2:n töölöläistalosta, jossa pariskunta asui. Heidän olohuoneen, ruokailutilan, kaksi makuuhuonetta ja keittiön käsittävä asuntonsa palvelijahuoneineen ja tarjoiluvälikköineen esiteltiin Kaunis Koti -lehden lukijoille numerossa 2/1950. Toimittaja kuvailee avaran olohuoneen sisustusta ”erittäin kauniisti hallituksi kokonaisuudeksi”.<sup>16</sup>

Döbelninkadulta Lindroosien arkkitehtuuritoimisto muutti Mannerheimintielle Taka-Töölöön, sitten Munkkiniemeen Solnantie 17:ään Lindroosien nelihenkinen perheen upouuden omakotitalon yhteyteen – talo valmistui vuonna 1956. Espoon Suvisaaristossa perheellä oli pieni sauna- ja

viikonloppumaja, jonka Lindroosit olivat muokanneet hirsistä rakennetusta saunatuvasta.<sup>17</sup>

Toimistossa työt jakautuivat siten, että Erik Lindroos vastasi rakennussuunnittelusta, Elma sisustuksista ja toimistorutiineista, kuten laskutuksesta. Neuvotteluissa he istuivat yleensä yhdessä – Elmalla oli äkkipikaiseen Erikiin ”tasapainottava vaikutus”.

Vuosien mittaan Lindroosien toimistossa työskenteli joukko arkkitehteja ja arkkitehtiylioppilaita, muiden muassa Elma Lindroosin kurssitoveri Irma Paasikallio, Risto Kauria, Sakari Kauria ja Arto Rautavirta. Toimiston pitkäaikaisena työntekijänä oli rakennusmestari Teerikangas. Sinne haekutui myös sveitsiläisiä arkkitehteja, joita palkattiin mieluusti: heitä pidettiin pätevinä ja heillä oli uudenaikaisia työvälineitä, kuten naruviivaimia. 1960-luvulla Erik Lindroos palkkasi toimistoonsa myös Vladimir Rumjantsevin, joka oli aikoinaan suunnitellut Postitalon sisustuksia.

Erik Lindroos toimi myös tuomarina muutamissa arkkitehtuurikilpailuissa. Vuosina 1941–43 hän oli Arkkitehti-lehden toimitusneuvostossa ja vuonna 1948 SAFA:n hallituksen jäsenenä.

Kun Erik Lindroos kuoli Helsingissä 16.7.1980, myös Elma Lindroos lopetti arkkitehdin työt. Hän asui Solnantien talossa aina vuoteen 2005 saakka.<sup>18</sup>

### Lindroosien arkkitehtuurista

Erik Lindroosin ensimmäinen ja tunnetuin suuri julkinen rakennus on Helsingin Postitalo (1938), jonka hän suunnitteli yhdessä arkkitehtien Jorma Järven ja Kaarlo Borgin kanssa kilpailuvoiton pohjalta. Postitalo on funkista monumentaalisesti tulkitseva, näkyvä osa ydin-Helsingin kaupunkikuvaa.

Postitalon jälkeen Erik Lindroos paneutui Järven kanssa talvisodan jälkeiseen jälleenrakentamiseen suunnitteleamalla Puutalo Oy:lle esivalmisteisia tyyppitaloja, joilla pyrittiin nopeasti helpottamaan ankaraa asuntopulaa. Aluksi he muokkasivat ruotsalaisten talotehtaiden suunnitelmia, sitten suunnittelivat Puutalo Oy:lle oman tehdasvalmisteisten puutalojen tyyppitalosarjan. Sen suosituimpiin taloihin kuuluivat yksikerroksi-

set Rauhakoto, jossa oli keittiö ja kaksi huonetta, ja Metsäkoto, jossa oli yksi huone enemmän.<sup>19</sup>

Sodan aikana Elma ja Erik Lindroos suunnittelivat Arabian tehtaat sympaattisine lastentaloineen (1943–44). Sittemmin he suunnittelivat monia seurakuntataloja, kunnantaloja ja pankkirakennuksia varsinkin ruotsinkieliselle rannikolle, sekä lukuisia asuinrakennuksia, näistä pääosan Helsinkiin, Kokkolaan, Pietarsaareen ja Vaasaan. Pääosan Lindroosien tuotannosta muodostavat kuitenkin koulu- ja opistorakennukset, joita he suunnittelivat lähes kolmekymmentä, kauppaoppilaitoksista merenkulkukouluun asti. Helsingin kotitalousopettajaopiston jälkeen toimisto sai useita toimeksiantoja talous- ja emäntäkoulujen suunnittelusta.

Yleensä Lindroosien toimistossa laadittiin Elma Lindroosin johdolla piirustukset myös kiintokalusteista. Valaisimien osalta Lindroosit olivat aluksi yhteistyössä Taito Oy:n kanssa, joka oli vastannut Postitalon valaisimista. Taito Oy:n näyttävä kattovalaisin komisti myös Döbelninkadun olohuonetta. Sittemmin Lindroosien projekteissa, etenkin kouluissa, käytettiin pääosin Ornon valaisimia, joista monet olivat Lisa Johanson-Papen suunnitteleamia.

Arkkitehtuurikilpailuissa Lindroosit menestyivät varsinkin 1940- ja 1950-luvuilla. Erik Lindroosin yksin tai yhdessä Elma Lindroosin kanssa laatimat ehdotukset palkittiin 38 kilpailussa. Yhdestätoista kilpailuvoitosta kahdeksan johti toteutukseen: Helsingin Postitalo (1934, yhdessä Jorma Järven ja Kaarlo Borgin kanssa), Härmälän seurakuntatalo ja pappila (1939; toteutus 1950-luvulla), Hyvinkään sankarihauta (1948), Kotkan teknilliset ammattioppilaitokset (1949), Tampereen seurakuntatalo (1951), Itä-Suomen seminaari (1952), Turun seurakuntatalo (1954) sekä Jakobstads skolcentrum (1961). Kilpailuvotot Suomen Moskovan suurlähetystöstä ja Viipurin vanhan tuomiokirkon restauroinnista eivät johdaneet toimeksiantoon.<sup>20</sup>

Yleisemmin Elma ja Erik Lindroosin arkkitehtuuria voi luonnehtia käytännölliseksi ja melko sovinnaiseksi.

- 1 Sysiharju 1994, 9–30.
- 2 *ibid.*, 54–55.
- 3 *ibid.*, 52.
- 4 *ibid.*, 81–82.
- 5 *ibid.*, 193.
- 6 *ibid.*, 158.
- 7 *ibid.*, 160.
- 8 Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin arkisto.
- 9 Helsingin kaupungin XII kaupunginosan korttelissa 357 Sturenkadun varrella sijaitsevan yleisen rakennuksen tontin N.o 6 tonttikartta, 27.4.1954, vahvistettu kaupunkimittausosastolla 22.10.1958.
- 10 Sysiharju 1994, 158–159.
- 11 *ibid.*, 161.
- 12 Kitunen 1957.
- 13 Sysiharju 1994, 161.
- 14 Markus Lindroosin haastattelu 10.6.2008.
- 15 Arkkitehtiutiset 12/1980, 9.
- 16 Fougstedt 1950, 20.
- 17 Arkkitehti 3–4/1952, 57.
- 18 Markus Lindroosin haastattelu 10.6.2008.
- 19 Arkkitehti 2/1941, 28.
- 20 Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin arkisto.



Lindroosien teollisuusarkkitehtuuria edustaa Arabian tehdas-kompleksi (1943–44) Helsingissä. Sen yksinkertainen monumentaalisuus muistuttaa Erik Lindroosin, Jorma Järven ja Kaarlo Borgin suunnittelemaa Postitaloa (1938). Kuva kirjasta Suomen teollisuuden arkkitehtuuria (1952) / Foto Roos.



Lindroosien suunnittelemissa Arabian tehtaiden lastentalossa (1943–44) on etenkin 1950-luvun alun arkkitehtuurille tyypillinen laakea tiilillä katettu harjakatto, roiskerappaus ja liuskekivisokkelit, samoin kuin muun muassa Kotitalousopettajaopistossa, Härmälän ja Launeen seurakuntataloissa sekä Lindroosien omassa talossa Helsingin Munkkiniemessä. Kuva kirjasta Suomen teollisuuden arkkitehtuuria (1952) / Foto Roos.

### 3 HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO

#### YMPÄRISTÖ JA SISÄPIIHA

Opistorakennus sijoittuu tontille asemakaavan mukaisesti siten, että suorakaiteen muotoinen luokkasiipi reunustaa tonttia Kulttuuritalon suuntaan ja matalampi pihasiipi sijoittuu tontin perälle ylemmäs rinteeseen. L-muotoinen rakennus muodostaa tontin korkeamman ja kalliopintaisen länsilaidan kanssa intiimin ja lähes suljetun sisäpihan. Pääsisäänkäynnit sijoittuvat rakennuksen siipien nivelosaan.

#### Puutarhasuunnitelma

Lindroosin toimiston luonnos- ja toteutuspiirustuksissa kallioista piha-alueita on kaavailtu istutettavaksi puutarhaksi ja virkistysalueeksi. Puutarha-arkkitehti Katri Luostarinen on laatinut 1.10.1956 pihalle yksityiskohtaisen istutussuunnitelman. Se oli jaettuna erityyppisiin alueisiin A, B, C, D, E ja F seuraavasti:

A: Perennaryhmä

B: Kukanniitty

C: Ruusuryhmä

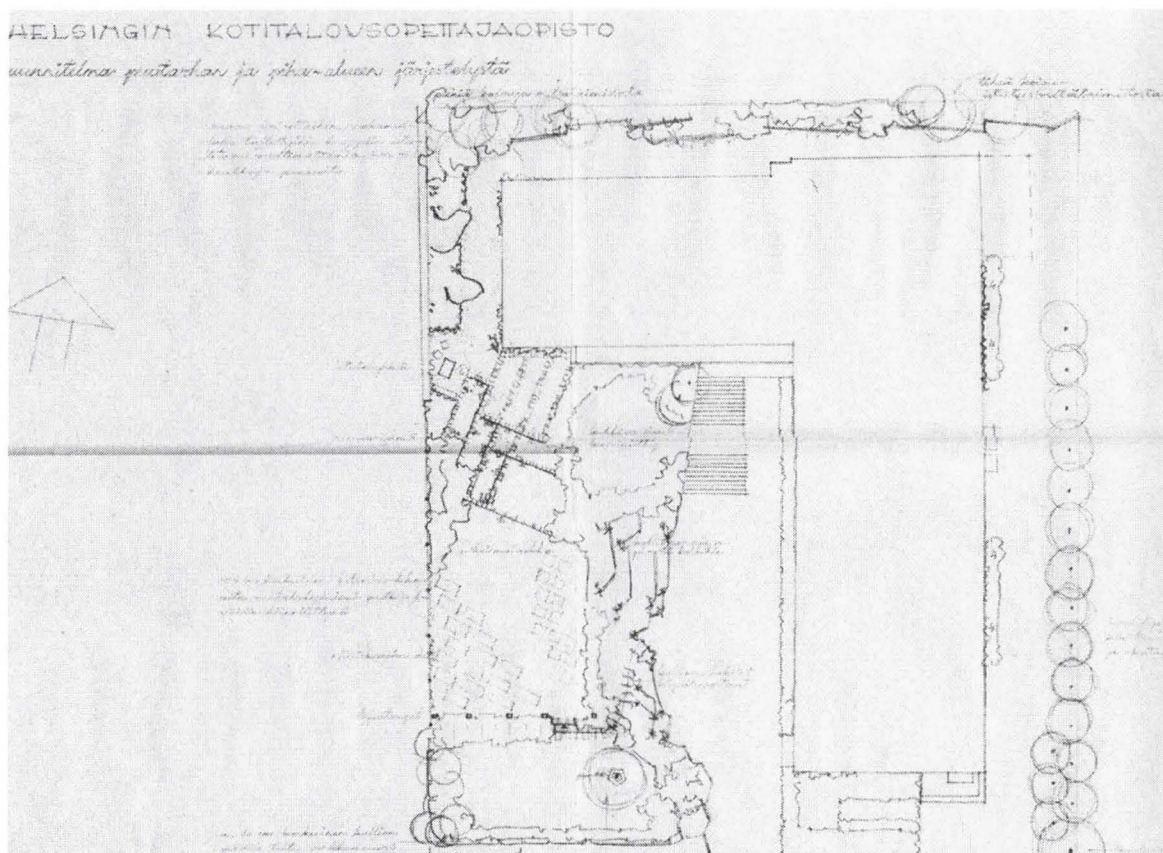
D: Hiekka-alue (toistaiseksi)

E: Tukimuuri

F: Kalliokasvialue

Piha-alueen järjestely selkeni seuraavassa 27.4.1957 päivätysssä suunnitelmassa. Rakennuksen ruokalatioiden edustalle ehdotettiin istuskeluryhmää, ruusuryhmää sekä sipulikasviniittyä. Ulkoilmaluokkaa hahmoteltiin kallioalueen avoimmalle keskiosalle. Ulkoilmaluokan ja lipputankojen (5 kpl, tankojalustat edelleen olemassa) väliin ehdotettiin näytekasviruutuja ja näiden itäpuolelle kalliorinteelle kalliokasvialuetta. Lipputankojen ja Sturenkadun välille ehdotettiin vielä pientä välimerellistä pensain rajattua tasannetta, jossa voitaisiin istuskella istutettavan tammen katveessa.

Maisema-arkkitehti Marja Mikkola luonnehti pihaa kesäkuussa 2008 seuraavasti:



Maisema-arkkitehti Katri Luostarisen suunnitelma puutarhan ja piha-alueen järjestelystä 27.04.1957, Senaatti..

- pihasuunnitelma on ajalleen ja tekijälleen, maisema-arkkitehti ja professori Katri Luostariselletypillinen
- suunnitelma on korkealaatuinen, taitavan maisema-arkkitehdin laatima
- suunnitelmassa on huomattavia tilallisia ja toiminnallisia ulottuvuuksia
- lajisto on tekijälleen tyyppillisen monipuolinen, uskaliaakin
- pihalla on säilynyt harvinaisia lajeja
- alue on viime vuosina ränsistynyt
- suurimpana uhkana istutuksille ovat kanit

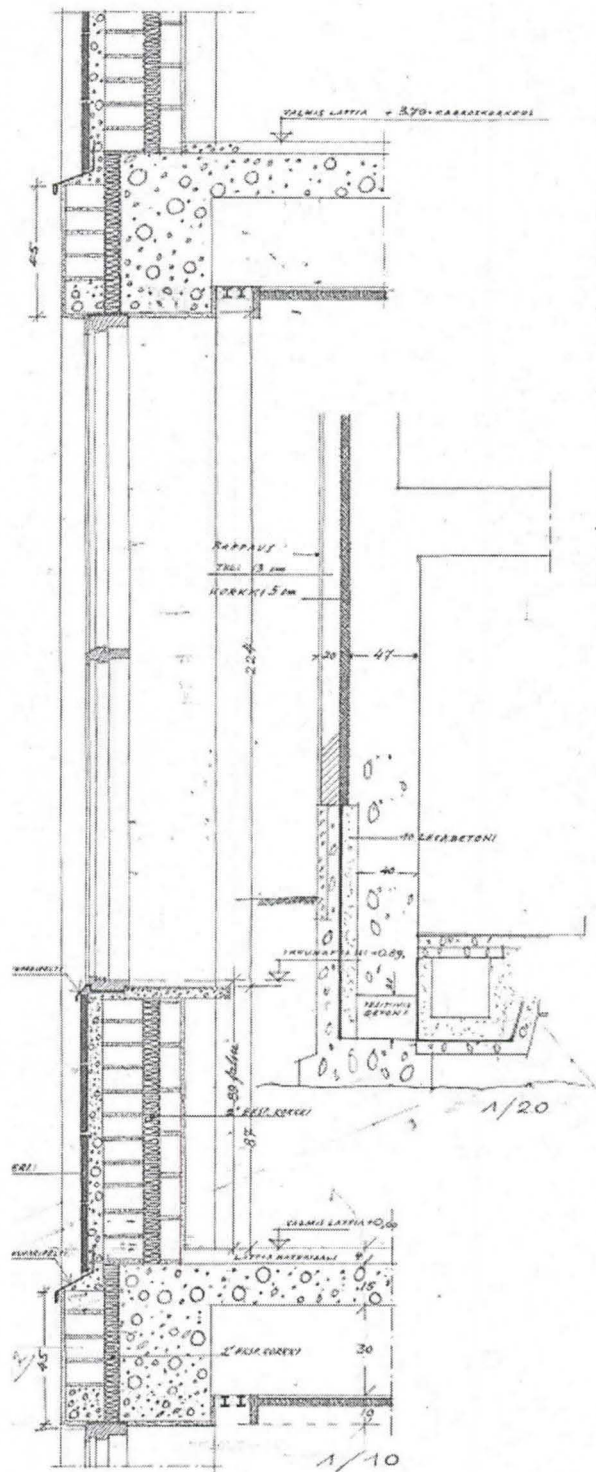
## JULKISIVUT

Rakennuksen nelikerroksinen luokkasiipi on aumakattoinen, ja se avautuu suurin ikkunasivuin sekä länteen että itään. Eteläpäädyn keskilinjassa sijaitsevat kerrosten keskikäytävien suuret päätyikkunat. Päädyn herkipänä elementtinä on lähes sakraalin oloinen entinen myymälä-kahvilan sisäänkäynti. Matalampi pihasiipi suuntautuu pääsisäänkäynnin ja tämän yläpuolisen parvekkeen ja toisen kerroksen suurten ikkunoiden välityksellä etelän suuntaan.

Alkuperäispiirustuksissa luokkasiipeä on kutsuttu korkeaksi osaksi ja pihasiipeä matalaksi osaksi.

Julkisivujen yhtenäiset pinnat sekä pitkien ikkunallisten julkisivujen pilari-palkki-ruudukot on rapattu kolmikerrosrappauksella, joka on raekooltaan suhteellisen karkeaa (5-7 mm.). Alkuperäisen työselityksen mukaan alimmat rappauskerrokset ovat kalkki-sementtilaastia ja pintarappaus puhdasta kalkkilaastia. Pintakäsittelynä on kalkkaus.<sup>1</sup> Julkisivut ovat säilyneet hämmästyttävän hyvässä kunnossa. Luokkasiiven ikkunasyvennysten alaosien pinnat (ikkunoiden rintamuurit) on muurattu tiililaatalla. Vesipellit on tehty kuparista. Kellarikäytävän eteläpäädyn ikkunan vesipelti on jäljistä päätellen ollut kateissa jo useamman vuoden, muutoin pellitykset ovat hyväkuntoiset. Luokkasiiven lounaiskulman porrashuoneen yhtenäistä ikkuna-aluetta on korostettu puhtaaksimuuratulla vertikaalilla tiiliosalla. Rakennuksen pohjoissivun savupiippu on sekin punatiilipintai-

1. Työ- ja aineselitys, arkkitehti- ja rakennepiirustukset, AL, Senaatti



Leikitys 6.4.55 (mittoja)

Maalattu 12.2.55 (pohjoissivun  
ikkunat ja pöytä)

Osapiirustus, arkkitehdin rakenneleikkaus  
seinästä,  
eristeenä 2" expandoitua korkkia.  
(Arkk.tsto Lindroos, n:o 20, 12.08.1954, AL)

20

N:o 20 A.

Mik Lindroos 12.8.1954  
ARKKITEHTUURITOIMISTO LINDROOS

nen. Savupiipun yläpää on alunperin ollut mustaksi maalattu.

Rakennuksen sokkelit (1950-luvulla käytettiin nimitystä jalusta) on kauttaaltaan päällystetty mustalla liuskekivellä. Alkuperäisessä rakennusselityksessä kivilaattojen minimikooksi määriteltiin 40 x 40 cm ja kivet on määrätty ulotettaviksi vähintään 15 cm maanpinnan alapuolelle. Pääportaat ja kaikki sisääntulotasot on verhoiltu samalla liuskekivellä. Maanpinnan tasolta seinille nouseva liuskekiveys luo rakennukselle alkuperäispiirustusten mukaisen yhtenäisen jalustan.

Rakennuksen vesikatteena on poltettu yksikouruinen falssikattotiili. Ullakolla on varastoituna yksikouruisia Keramian ja Kupittaa saviosa-keyhtiön kattotiiliä.

Räystäät on valettu teräsbetonista L-muotoisiksi palkeiksi. Valumuottiin on asetettu laudat kattoruoteiden paikoille. Valmiissa räystäässä laudoitus näyttäytyy negatiivina ja räystäään alus kasettirakenteisena.

Vesikaton yläpuoliset ilmanvaihtokanavien piiput sekä katokset on tehty sinkitystä teräspelistä.

Osat on maalattu katon sävyyn.

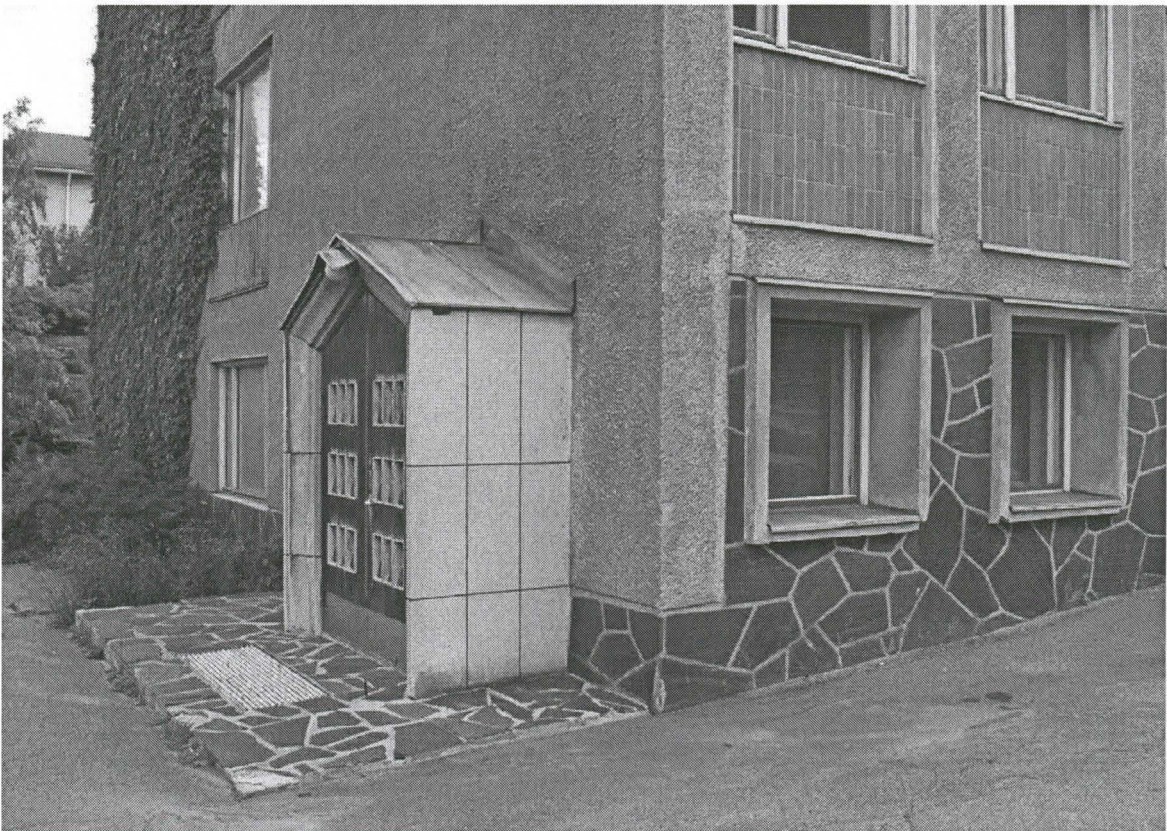
## RAKENTEET

### Runko

Rakennus on teräsbetonirunkoinen. Luokkasiiven kantavina rakenteina ovat keskikäytävän molemmilla puoliilla olevat teräsbetoniseinät ja -pilasterit sekä ikkunaseinillä joka toisessa ikkunavälissä olevat teräsbetonipilarit. Pihasiipi on kaksijakoinen. Luokkasiipeen liittyvän osan kantavina rakenteina ovat jälleen joka toisessa ikkunavälissä sekä rungon keskilinjassa sijaitsevat teräsbetonipilarit. Siiven yksikerroksinen länsipääty on tiilirakenteinen.

### Välipohjat

Kellarikerroksessa on maanvarainen aluslaatta, lecabetonieristys sekä ohuempi pintalaatta. Luokkasiiven välipohjat ovat pääsääntöisesti massiivisia paikalla valettuja betonilaattoja. Tukipalkit sijaitsevat kantavien pilareiden ja pilastereiden kohdilla. Keskikäytävällä kellarin ja 1. kerroksen välillä on kaksoislaattaholvi. Kahdessa seura-



Kaakkoiskulmassa entisen myymälä-kahvilan sisäänkäynti. Liuskekiveys jalustaa sisäänkäyntejä sekä rakennusta.



vassa rakenteena on massiivilaatta, alapuolella soundex-levytyt. Ullakon alapuolisen yläpohjan rakenteena on taas alalaattapalkisto. Palkiston päällä on täyte ja betonista valettu betonilaatta. Pihasiiven 1. ja 2. kerroksen välipohjat ovat ylälaattapalkistoja. Oppilasruokalan yläpuolella on harjakaton muotoiset teräsbetonikehät. Tuloilmakammio on valettu betonista kehien väliin keskirungon puoleiselle sivulle.

## TALOTEKNIikka

### Lämmityslaitteet

Kattilahuone ja polttoainevarasto sijaitsevat luokkasiiven pohjoisosan pohjakerroksessa; kattilahuone on kahden kerroksen korkuinen. Nykyisellään molemmat tilat ovat lähes tyhjä, sillä tilassa on nykyään lämmönvaihdin. Rakennus liitettiin kaukolämpöverkkoon vuonna 1978.

Pohjakerroksen keskikäytävän alla kulkee ryömintäkorkuinen putkikanaali koko luokkasiiven pituisena. Putkikanaalin ja ulkoseinien tiilipilareissa olevien hormien väliin on rakennettu matalia lämpöjohtokanavia. Ulkoseinillä on lisäksi pitkittäiset putkikanaalit.

Rakennuksen putkistot ja lämpöpatterit ovat myös pääosin alkuperäiset. Ensimmäisen kerroksen eteishalli ja oppilaiden puku- ja pesuhuoneet, toisen kerroksen oppilasruokala sekä seurustelu- ja vierashuoneet on varustettu lattialämmityksellä, ns. Crittal-järjestelmällä. Lämmityspotket

on raudoitettu pintalaatassa 8 mm:n teräksin putkien molemmilta puoliilta. Putkistoja ja pattereita on osin uusittu. Patterit on 1980-luvulla varustettu termostaattiventtiileillä

### Vesi- ja viemärlaitteet

Kiinteistö on liitetty Helsingin Veden vesi- ja viemäriverkkoon. Kellarin putkikanaali ja kattilahuone ovat padotuskorkeuden alapuolella. Vesi- ja viemäriputket ovt pääosin alkuperäiset.

### Ilmanvaihtolaitteet

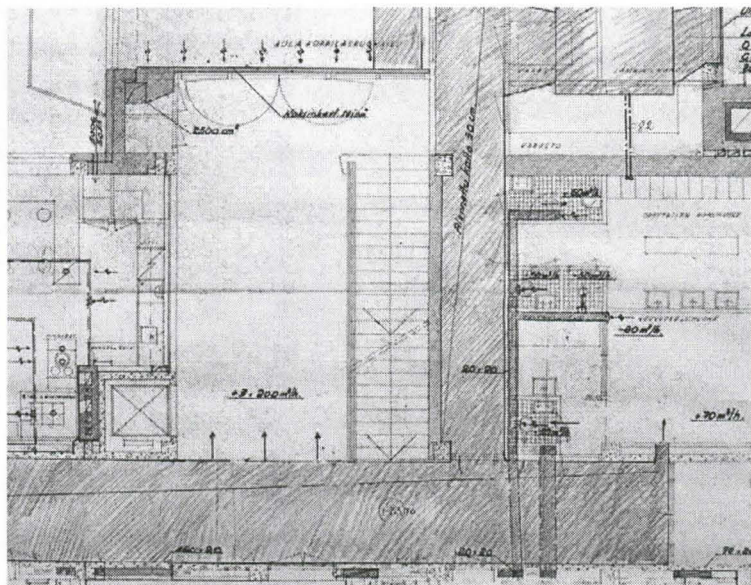
Rakennuksen ilmanvaihtojärjestelmä on pääosin alkuperäinen. Tuloilma on johdettu kerroksiin (kellari, 1 ja 2-kerrokset) pienten lämminilmaojehuoneiden kautta suoraan julkisivuista. Kojehuoneista ilma on johdettu rakennusaineisiin kanaviin ja edelleen luokkasiiven käytävän välipohjaan joka on toiminut raitisilmakammiona. Poistoilma on näissä kerroksissa aina johdettu käytävien kantavien seinien ulkopuolilla ullakolle. Poistoilmakammiot ja puhaltimet sijaitsevat ullakolla luokkasiiven keskikäytävän päällä. Kolmannessa kerroksessa on ollut ainoastaan koneellinen poisto.

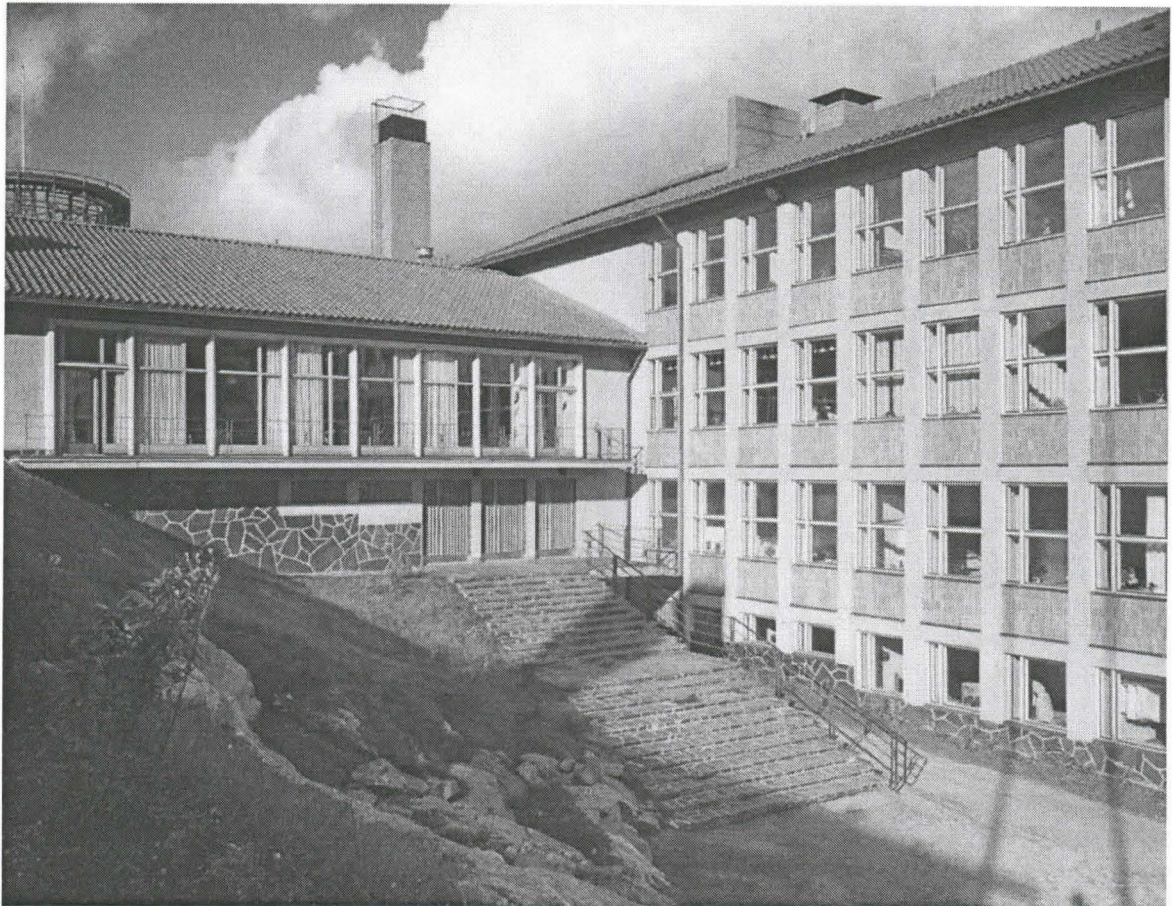
Pihasiiven ruokailutilan betonikatossa on puhallusilmakammio, josta raitis ilma on puhallettu mäntypuisten alakattolautojen rei'itettyjen alueiden kautta ruokailutilaan.

Tilakohtaisia teknisiä järjestelmiä on muutettu ja paranneltu käyttötarkoituksmuutosten mukaan.<sup>2</sup>

Toisen kerroksen ilmanvaihtosuunnitelman väreän havainnollistettu osa (arkkitehdit mustonen oy, 27.06.2008). Raitis ilma johdetaan IV-konehuoneen kautta rakennusaineisiin kammioidiin. Luokkasiiven poistohormit sijaitsevat kantavien käytäväseinien ulkopuolella. (Insinööri-toimisto Leander, 2. kerroksen ilmanvaihto, 187/12, 10-54, Senaatti)

2. Senaatin arkiston erikoispiirustukset eri aikakausilta. Alkuperäiset:  
-rakenteet M.V. Hagman  
-LVI insinööri-toimisto Leander





Kotitalousopiston sisäpiha vuonna 1957 (kuva: Foto Nousiainen. KTTA).



Kotitalousopiston sisäpiha vuonna 2007.

## SISÄTILAT

Kotitalousopettajaopiston tilat on ryhmitelty kahteen siipeen: osin kolmikerroksiseen pihasiipeen ja nelikerroksiseen luokkasiipeen, jotka ovat toiminnallisesti ja tilallisesti eriluonteiset.

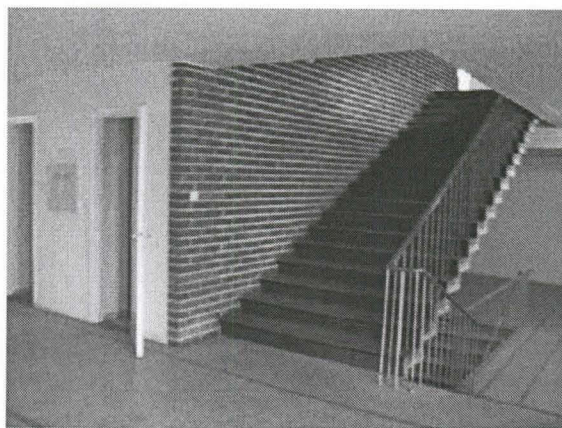
Pääsisäänkäynti auloineen ja vaatesäilytyksiineen on pihasiiven 1. kerroksessa. Sisäänkäynnille saavutaan leveitä, lähes monumentaalisia ulkoportaita, joiden jälkeen sisääntuloaula on yllättävän matala, jopa pimeähkö tila. Aulan yläpuolella 2. kerroksessa on oppilaiden ja opettajien ruokala keittiöineen.

Opiston pääporras sijaitsee piha- ja luokkasiipien nivelkohdassa olevassa aulatilassa (alkuperäisissä piirustuksissa halli). 2. kerroksen aula ja oppilasruokala muodostavat rakennuksen kiinnostavimman tilasarjan. Aulaa hallitsee 1950-luvulle tyypillisen ilmavasti toteutettu, yksivartinen, pinnakaiteinen portaikko punatiilisine taustaseiniineen. Aula liittyy puu-lasiseinän ja -ovien välityksellä pihasiiven ruokalaan, joka paneeloituine kaksilappeisine alakattoineen ja ikkunaseiniineen on tunnelmaltaan valoisa ja levollinen, miltei sakraali.

Opetustilat on sijoitettu luokkasiipeen. Ne on järjestetty pitkän, niukasti valaistun keskikäytävän varrelle, joka saa luonnonvaloa ainoastaan käytävän Sturenkadun puoleisessa päässä olevasta ikkunasta ja Linnanmäen puoleisessa päässä olevasta lasiseinäisestä tuulikaapista.

Pohjakerroksessa on opetuspesulan sekä mankeli- ja silityshuoneen ohella pääosin varasto- ja pesulatiloja. Pohjakerroksen Sturenkadun puoleisessa päädyssä toimi ilmeisesti 1970-luvulle saakka opiston liikelinjan hoitama kahvibaari ja leipämyymälä. Kahvilan asemaa on korostettu omalla, romanttiseen henkeen toteutetulla sisäänkäynnillä, Kulttuuritalon suuntaan antavalla ikkunarivillä ja melkein veistoksellisesti käsitellyllä sisäportaalla plastisesti kiertyvine kaiteineen.

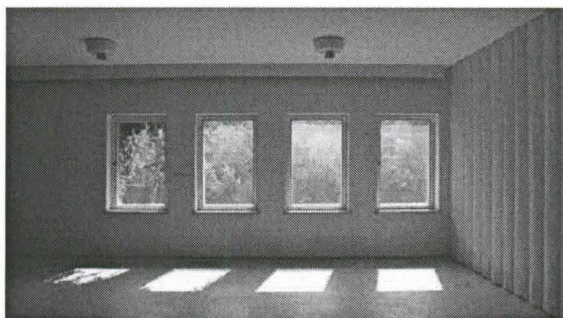
1. kerroksessa ovat kodinhoitoluokat ja entiset liikelinjan keittiö, kansakoulukeittiö ja opetuskoitti., 2. kerroksessa opetuskeittiöt ruokailuiloineen. Kerroksen pohjaratkaisun erikoisuus on opetuskeittiöiden solumainen ryhmittely: kahden opetuskeittiön välissä on niitä palveleva ruokailutila,



Pääporras 1. kerroksen sisääntuloaulassa 103-104a.



2. kerroksen oppilasruokala 202 paneelikattoineen ja punatiilestä muurattuine takkoineen, jonka takana on oppilasruokala 203a.



2. kerroksen oppilasruokala 203a.

johon on yhteys paitsi käytävästä, myös molemmista opetuskeittiöistä.

Ylin eli 3. kerros käsittää auditorion, luento-käyttöön tarkoitettuja luokkahuoneita ja opettajien tiloja. Samassa kerroksessa sijainneet laboratoriot on muutettu luokkahuoneiksi.

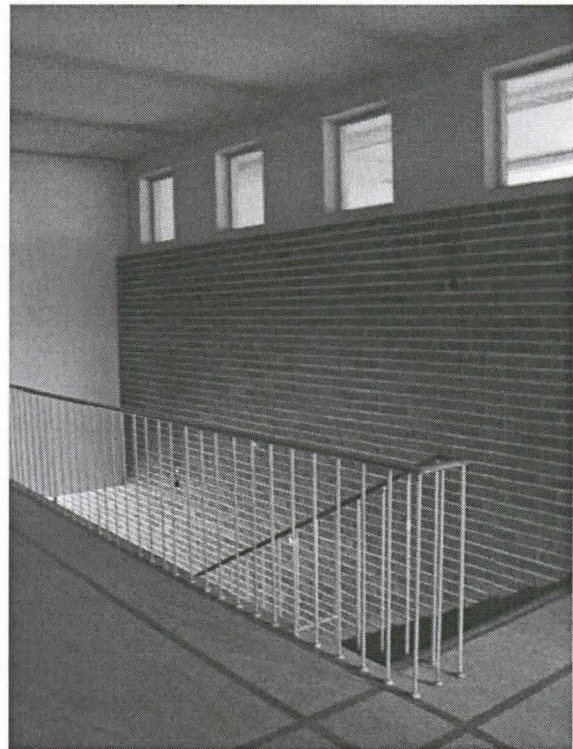
Opetustiloissa on suuret ikkunat, joiden ansiosta ne ovat tunnelmaltaan käytävätiloja raikkaampia. Opetustilojen kiinteät sisustukset on toteutettu alkuperäisten erikoispiirustusten mukaan. Käytännöllisten aineiden opetustilojen sisustuksissa on pyritty luomaan autenttinen työympäristö. Tällaisia tiloja ovat kodinhoituluokat ja opetuskeittiöt ruokasaleineen sekä puretut 1. kerroksen liikelinjan keittiö, kansakoulukeittiö ja opetuskoti.

Luokkasiiven Sturenkadun puoleisessa päädyssä sijaitseva porrashuone (alkuperäisissä piirustuksissa varaporras) palvelee myös opiston vahtimestarille, emännälle ja apulaisille tarkoitettujen kaksioden sisäänkäyntinä.

#### PINTAMATERIAALIT

Kotitalousopettajaopiston sisäseinät ovat yleensä tiilistä muurattuja tai betonista valettuja kivi-seiniä, jotka on tasoitettu ja maalattu öljymaalilla. 1950-luvun interiööreissä suosittua puhtaaksi-muurattua punatiiltä ovat pääportaan taustaseinä sekä oppilasruokalan takkaseinä. Luokkahuoneiden astianpesupöytien, ja liesien takana, suihkutiloissa sekä luokka- ja wc-tilojen pesuallaiden ympärillä seinissä on lasitettuja valkeita seinälaattoja, joista alkuperäiset puskusaumoin.

1.-3. kerroksen käytävissä ja kerrosauloissa sekä pääportaassa ja 1. aulan porrasaskelmassa on kumimatto. Ruokailu- ja opetustilojen lattioiden päällysteenä on käytetty pääasiassa erilaisia linoleumeja. 2. kerroksen opetuskeittiöihin ja oppilasruokalaan on alun perin asennettu paksumpi ja kestävämpi kumisekoitteinen Ruboleum-linoleumi, kodinhoituluokkiin ohuempi yksivärinen linoleumi. Muissa kuivissa tiloissa on käytetty pääasiassa Jaspe-mattoa. Myöhempien muutosten yhteydessä alkuperäinen linoleumi on monesti vaihdettu uudempaan tai tilalle on tullut Hovi-laatta, korkki- tai muovimatto. Rakennus-



3. kerroksen porrasaula 301 ja auditorion 302 tiiliverhoitu, ikkunallinen sivuseinä.



Kellarikerroksen entisen myymälä-kahvibaarin K41 porras sinisine taustaseineineen.

sa on myös joitain myöhempiä Jaspe-mattoja ja Finnflex-asbestivinyylilattioita. Pääportaan muovipäällyste ei ole alkuperäinen. Opettajainhuoneessa on sauvaparketti.

Ruokalan keittiössä ja muissa kuumuudelle tai kosteudelle alttiissa luokissa tai luokkien osissa sekä siivouskomoissa ja wc- ja suihkutiloissa lattia on päällystetty lasittamattomilla kuusikulmaisilla klinkkerilaatoilla hyvin kapein saumoin. Mosaiikkibetonia on käytetty kovalle kulutukselle ja kosteudelle alttiissa paikoissa, kuten pohjakerroksen käytävä- ja aulatiloissa, porrashuoneiden porrastasanteissa ja -askelmissa, pääportaan pohjakerroksesta 1. kerrokseen johtavassa osassa sekä 1. kerroksen puku- ja pesuhuonetiloiissa. Pohjakerroksen varastotiloissa on yleensä teräshierretyt betonilattiat.

Sisäkatot ovat tilan käyttötarkoituksen ja välipohjarakenteiden mukaan joko hienorapattuja ja maalattuja tai levytettyjä. Katot on levytetty lähes kaikissa 1. ja 2. kerroksen opetus- ja käytävätiloissa sekä pohjakerroksen opetustiloissa. Akustointiin on käytetty Soundex-alakattolevyjä, kosteissa tai ruoanlaittoon liittyvissä luokkatiloissa Alumex-levyjä ja ainakin osassa asuntoja akustoinsuliittilevyjä. 2. kerroksen oppilasruokalassa on kaksilappeinen mäntypaneelikatto, joka on työselityksen mukaan käsitelty selluloosalakalla.

Ikkunapenkit ovat koko rakennuksessa lukuunottamatta kellarin huolto- ja varasto tiloja valkoista mosaikki betonia.

## VÄRIT

Väritutkimusta ei tässä yhteydessä tehty. Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin arkistossa on kuitenkin alkuperäinen värisuunnitelma värinäytteineen (ks. liitteet). Sen mukaisesti rakennuksen kattoja seinäpinnat on yleensä maalattu valkoisiksi, muun muassa käytävillä, porrashuoneissa, auloissa, ruokasaleissa, pukuhuoneissa, eteisissä ja luokahuoneissa. Lattialistat on yleensä maalattu valkeiksi, mattolistat on lakattu. Myös kiintokalusteet ovat olleet pääosin valkoisia.

Ovet vuorilistoineen on maalattu valkoisiksi samoin kuin ikkunoiden sisäkarmit ja -puitteet; lasituslistat on lakattu. Oppilasruokalan ikkunasei-

nän ja aulanpuoleisen lasiseinän ikkunat ja ovet on lakattu.

Eräissä tiloissa hillittyyn värytykseen on saatu dynaamisuutta 1950-luvun interiööreille tyypillisellä keinolla maalaamalla yksi seinistä voimakkaalla värillä, esimerkiksi luokkasiiven keskikäytävillä, opetuskeittiöiden ruokasaleissa ja myymälä-kahvilassa. Toisen kerroksen opiskelijaruokalan pitkä seinä on alun perin ollut tumman rusehtavanpunainen.

Tiloihin on tuonut eloisuutta muutamien punatiiliseinien ohella myös lattioiden värytys. Pääportaassa on tummanvihreä kumimatto. 1.-3. kerroksen käytävillä ja auloissa harmaa marmoroitu kumimatto on jaoteltu parittaisin, voimakkaanvärisiin marmorikumimattonauhoin: 1. kerroksessa ruskein, 2. kerroksessa vihrein ja 3. kerroksessa punaisin nauhoin. Porrassaulassa nauhaparit muodostavat lattiaan ruudukkomaisen kuvion, luokkasiivessä ne rytmittävät käytävää poikittais suunnassa.

1. kerroksen kolmessa kodinhoitoluokassa on kussakin erivärinen linoleumi, jonka mukaan niitä on kutsuttu punaiseksi, siniseksi ja vihreäksi luokaksi. Lisäksi opetuskeittiöissä ja oppilasruokalassa on ollut alun perin lähes koristeellisen voimakkaasti marmorikuvioitu, kumipohjainen Ruboleum-linoleumi.



Opetuskeittiöiden välinen ruokailutila 223 (2. krs.) vihreine taustaseinineen.

## 4 MUUTOKSET, SÄILYNEISYYS JA ARVOT

### TÄRKEIMMÄT MUUTOKSET JA MUUTOSKAAVIOT

#### Muutoskaaviot

Rakennuksessa tehdyt muutokset on esitetty oheisissa muutoskaavioissa. Pohjapiirustuksina on käytetty Helsingin Yliopiston vuonna 1988 tekemää piirustussarjaa, jota on tarkennettu Geo-Juva Oy:n 2008 tekemän digitaalisen mittauksen pohjalta.

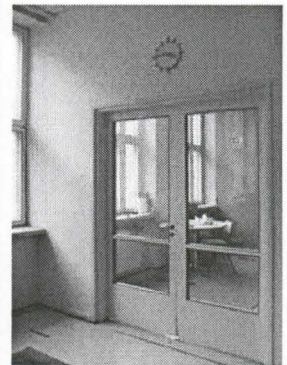
Muutoskaaviot on värikooditettu. Alkuperäinen vaihe on esitetty punaisella ja tärkeimmät muu-

tosvaiheet omilla symboliväreillään. Muutokset on esitetty sen mukaan, mihin vaiheeseen huoneiden nykytila voidaan ajoittaa. Alkuperäisvärillä on esitetty nykytilasta poikkeavat tilarajaukset ja käyttö sekä puretut rakenteet. Taustavärinä alkuperäisvärillä osoitetaan tilat, jotka parhaiten ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan.

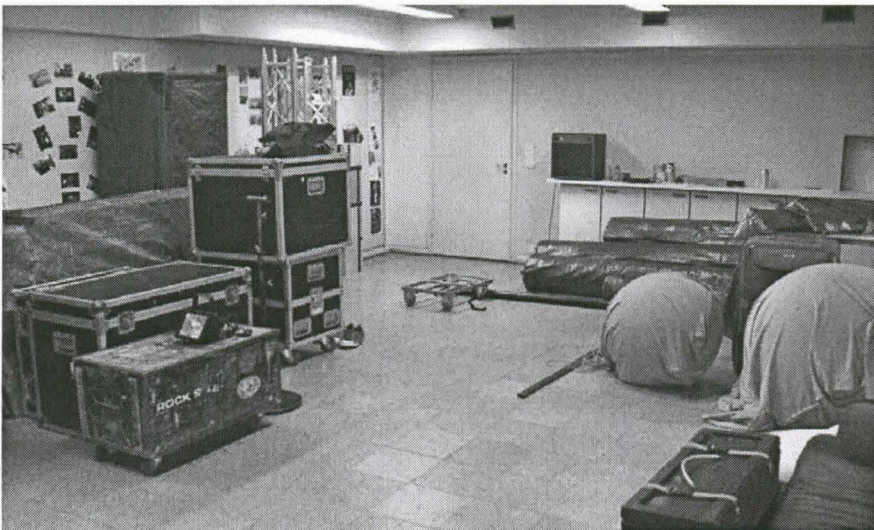
Muutosten ajoitus perustuu Arkkitehtitoimisto Lindroosin arkistosta, Senaatti-kiinteistöjen arkistosta, Rakennusvalvonnan arkistosta ja Sturenkatu 2:n lämmönjakohuoneesta ja muista teknisistä tiloista löytyneeseen aineistoon.



Myymälä-kahvilan avajaiset vuonna 1960. Artekin tuolit ja pöydät, Ornon valaisimet, linoleumlattia, jalopuuviilutetut koivurunkoiset tiskit, joiden lasihyllyissä niklatut konsolit. (KTTA)



Entisen myymäläkahvilan kello yläpuolella olevassa lukusalissa vuonna 2008.



Entisen myymälä/kahvilan tilat treenikämpänä vuonna 2008.

Helsingin Kotitalousopettajaopisto

Sturenkatu 2A, 00510 HELSINKI

Rakennushistoriallinen selvitys

arkkitehdit mustonen oy kesä 2008

MUUTOSKAAVIO KELLARI

Pohjapiirustuksina on käytetty Helsingin Yliopiston 1988 piirustussarjaa, jota on tarkennettu Geo-Juva Oy:n 2008 tekemän digitaalisen mittauksen pohjalta.

ALKUPERÄINEN 1954-55

ALKUPERÄINEN 1954-55  
(toistakin muutoksista)

purettu alkuperäisrakenne

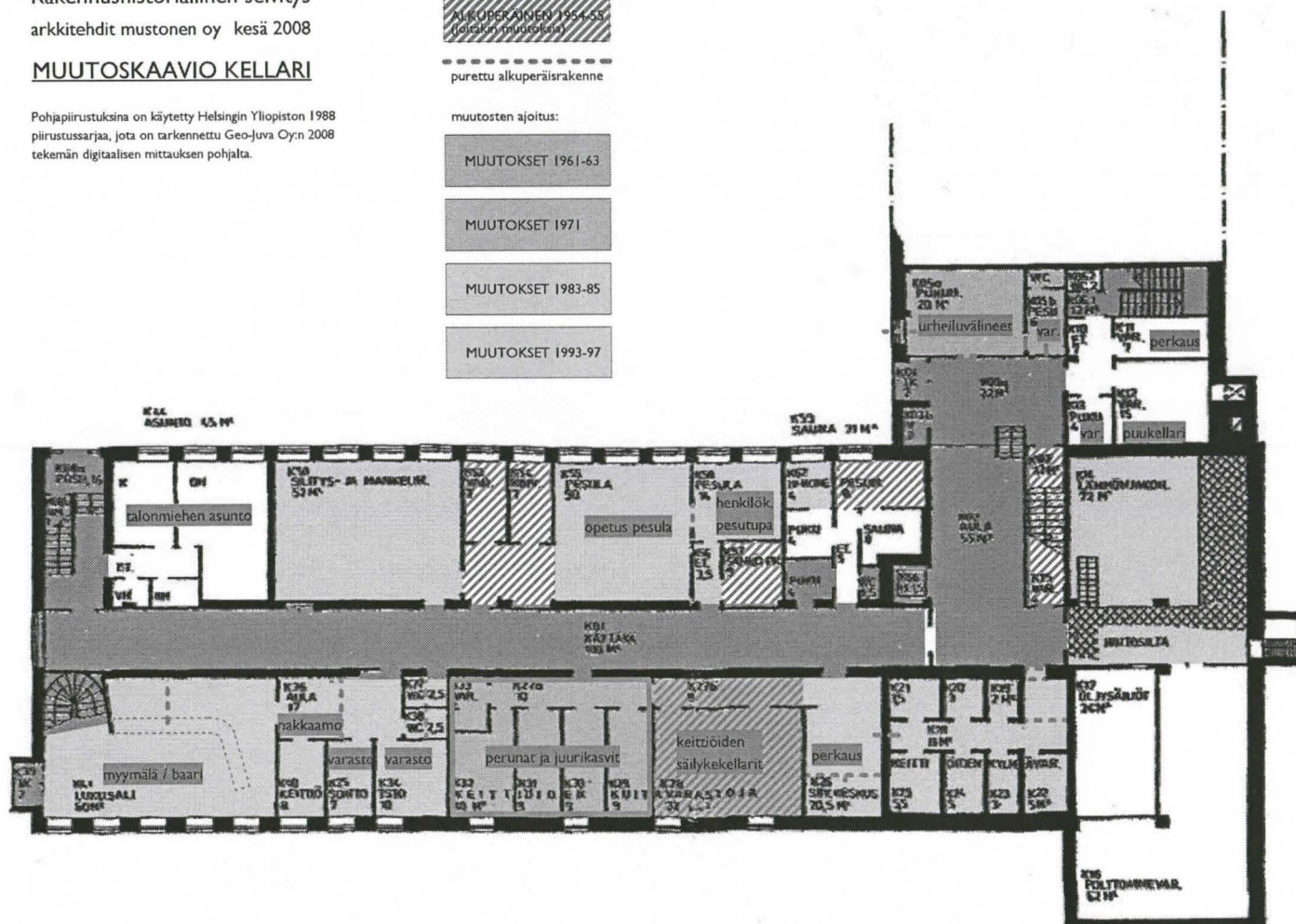
muutosten ajoitus:

MUUTOKSET 1961-63

MUUTOKSET 1971

MUUTOKSET 1983-85

MUUTOKSET 1993-97



Alkuperäiset materiaalit ja kalustus pystytään melko luotettavasti erottamaan säilyneeseen työpiirustusmateriaaliin ja työselitykseen nojaten. Rakennuksessa on tehty jonkin verran sellaisia muutoksia, joista ei ole löytynyt suunniteluaineistoa. Muutoksia joiden tarkka ajankohta on epäselvä, ei ole ajoitettu.

### **Muutos 1961**

Vuonna 1961 tehtiin muutoksia kellarin tiloissa k05a ja k05b. Alkuperäinen urheiluvälinevarasto muutettiin pukuhuoneeksi, ja viereisestä varastosta tehtiin wc ja pesuhuone. Urheiluvälinevarastoon oli käynti suoraan ulkoa kellarin pääsisäänkäynnin vierestä. Ovi oli samaa koristeriimitettyä tyyppiä kuin muutkin pääsisäänkäynnin ovet. Oviaukko muutettiin muutostöiden yhteydessä sisäpuolelta ikkunaksi, mutta ulko-ovi jätettiin julkisivuun paikalleen. Pukutiloihin aukaisiin uusi oviaukko aulasta k03. Siihen siirrettiin ovi entisen varaston oviaukosta, joka muurattiin um-



Entinen leipomo (tilat 121-122) välivaiheen asussaan (KTTA).



Entinen leipomo (tilat 121-122) nykyasussaan 2008.

peen. Muutostyöt suunnitteli Arkkitehtuuritoimisto Elma ja Erik Lidroos.<sup>1</sup>

Vuodelta 1961 on Kotitalousopettajaopistosta paljon Uudenmaan läänin Lääninrakennustoimiston piirustuksia, mutta niiden käyttötarkoitus ei käy niistä ilmi. Piirustusten pohjana ovat Lindroosien pääpiirustukset, joihin on liitetty uusi nimiö. Myöhemmin piirustusten pohjana on usein käytetty pääpiirustuksia eikä työpiirustuksia, mistä syystä piirustukset eivät lähtökohtaisesti ole ajan tasalla, vaan ne sisältävät pääpiirustusvaiheen jälkeen muutettuja ratkaisuja.<sup>2</sup>

### **Muutos 1963**

Vuonna 1963 1. kerroksen aulatilaan 103 tehtiin lasiseinä rakenteinen vahtimestarinkoppi (152). Pukuhuoneen 111 oviaukko, joka sijaitsi aiemmin nurkassa vahtimestarinkopin paikalla, siirrettiin nykyiselle paikalleen. Muutostyön suunnitteli Arkkitehtuuritoimisto Elma ja Erik Lindroos.<sup>3</sup>

### **Muutokset 1968**

Vuonna 1968 purettiin ja muutettiin leipomoon 121 liittyviä varastokoppeja, joista osa oli lasiseinäisiä. Nämä työt suunniteltiin Jorma Aho Uudenmaan lääninrakennustoimistossa.<sup>4</sup>

1 Erik Lindroos 11.8.1961. Senaatin arkisto.

2 Esim. Helsingin Yliopiston sarja 9.8.1978. Senaatin arkisto.

3 Erik Lindroos 1963. Rakennusvalvontaviraston arkisto.

4 Piirustus: 1. kerros, muutostyö leipomoon, 3.5.1968. Senaatin arkisto.



## Helsingin Kotitalousopettajaopisto

Sturenkatu 2A, 00510 HELSINKI

Rakennushistoriallinen selvitys

arkkitehdit mustonen oy kesä 2008

### MUUTOSKAAVIO 1. KRS

Pohjapiirustuksina on käytetty Helsingin Yliopiston 1988 piirustussarjaa, jota on tarkennettu Geo-Juva Oy:n 2008 tekemän digitaalisen mittauksen pohjalta.

ALKUPERÄINEN 1954-55

ALKUPERÄINEN 1954-55  
(toistettu muutoskaja)

purettu alkuperäisrakenne

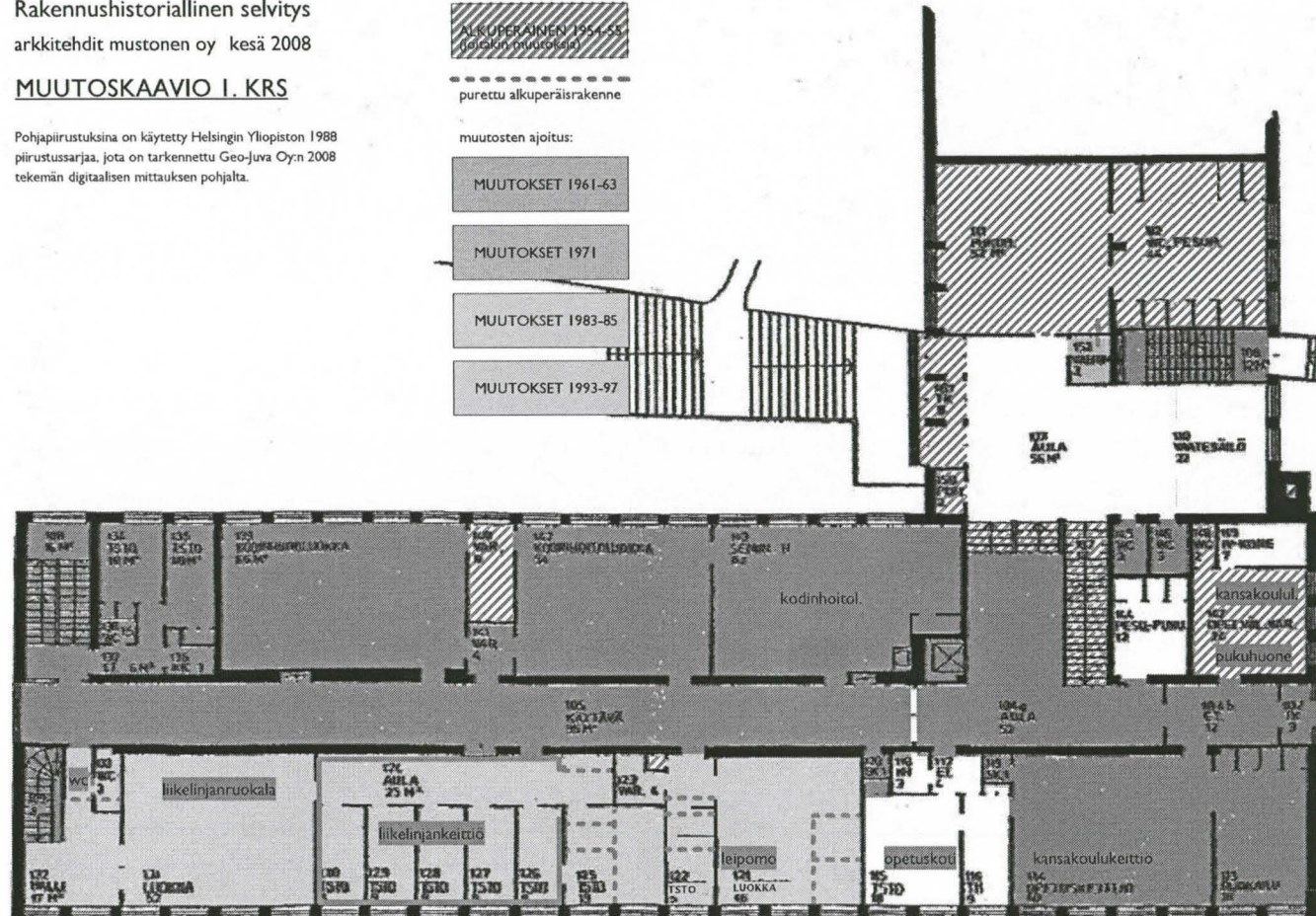
muutosten ajoitus:

MUUTOKSET 1961-63

MUUTOKSET 1971

MUUTOKSET 1983-85

MUUTOKSET 1993-97



### Muutokset 1971

Vuonna 1971 tehtiin muutoksia pohjakerroksessa. Kahvion varastotilat yhdistettiin tupakkahuoneeksi, ja juurikasvarasto ja viereiset keittiöiden säilykekellaritilat muutettiin koneellisesti jäähdytetyiksi varastotiloiksi. Varastotilojen seinät lämmöneristettiin, mutta vanhat varastokopit säilytettiin. Säilykekellaritiloihin liittynyt sivukäytäväratkaisu laajeni tässä vaiheessa koko muutosalu-  
eelle.

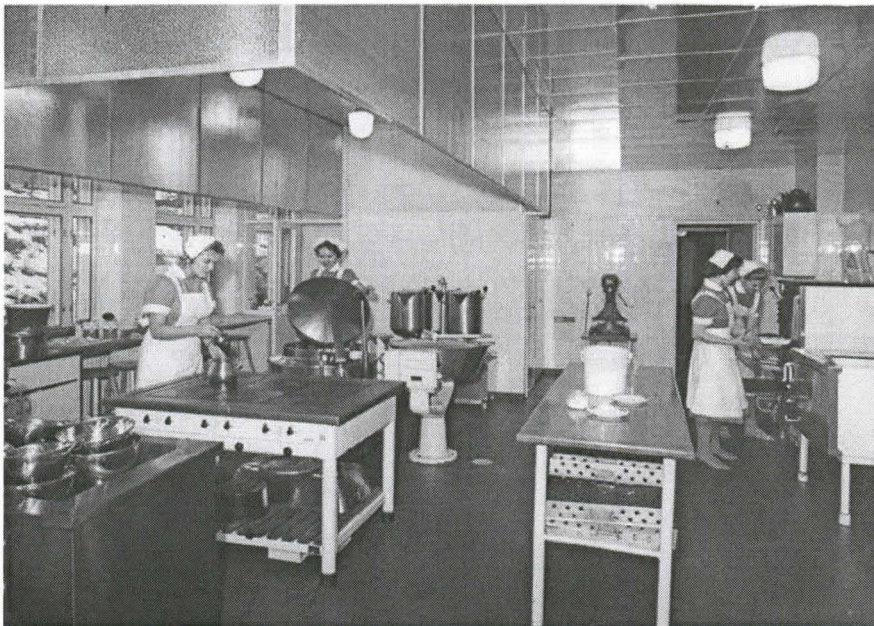
Muutostöiden yhteydessä neljä koillisjulkisivun

lasitiili-ikkunaa jäivät sisäpuolelta rakenteiden peittoon. Muutokset suunniteltiin Uudenmaan piirirakennustoimiston suunnitteluosastolla.<sup>5</sup>

### Muutokset 1983-85

1980-luvun puolivälin muutostyöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe oli vuonna 1983 ja toinen vaihe vuonna 1985. Muutostöiden arkkitehtisuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Matti Vesikansa ja sisustussuunnittelusta sisustusarkkitehti Kati Pöyry. LVIS-suunnittelijana oli

<sup>5</sup> Pohjakerros, kylmävarastojen muutoksia, 8.6.1971. (Senaatti).



Keittiö alkuperäisessä asussaan (kuva: Eero A. Tolvanen. KTTA).



Keittiö nykyasussaan 2008.

## Muutoskaavio 2.krs 1:300.

## Helsingin Kotitalousopettajaopisto

Sturenkatu 2A, 00510 HELSINKI

Rakennushistoriallinen selvitys  
arkkitehdit mustonen oy kesä 2008

## MUUTOSKAAVIO 2. KRS

Pohjapiirustuksina on käytetty Helsingin Yliopiston 1988  
piirustussarjaa, jota on tarkennettu Geo-Juva Oy:n 2008  
tekemän digitaalisen mittauksen pohjalta.

ALKUPERÄINEN 1954-55

ALKUPERÄINEN 1954-55  
(jollakin muutoksella)

purettu alkuperäisrakenne

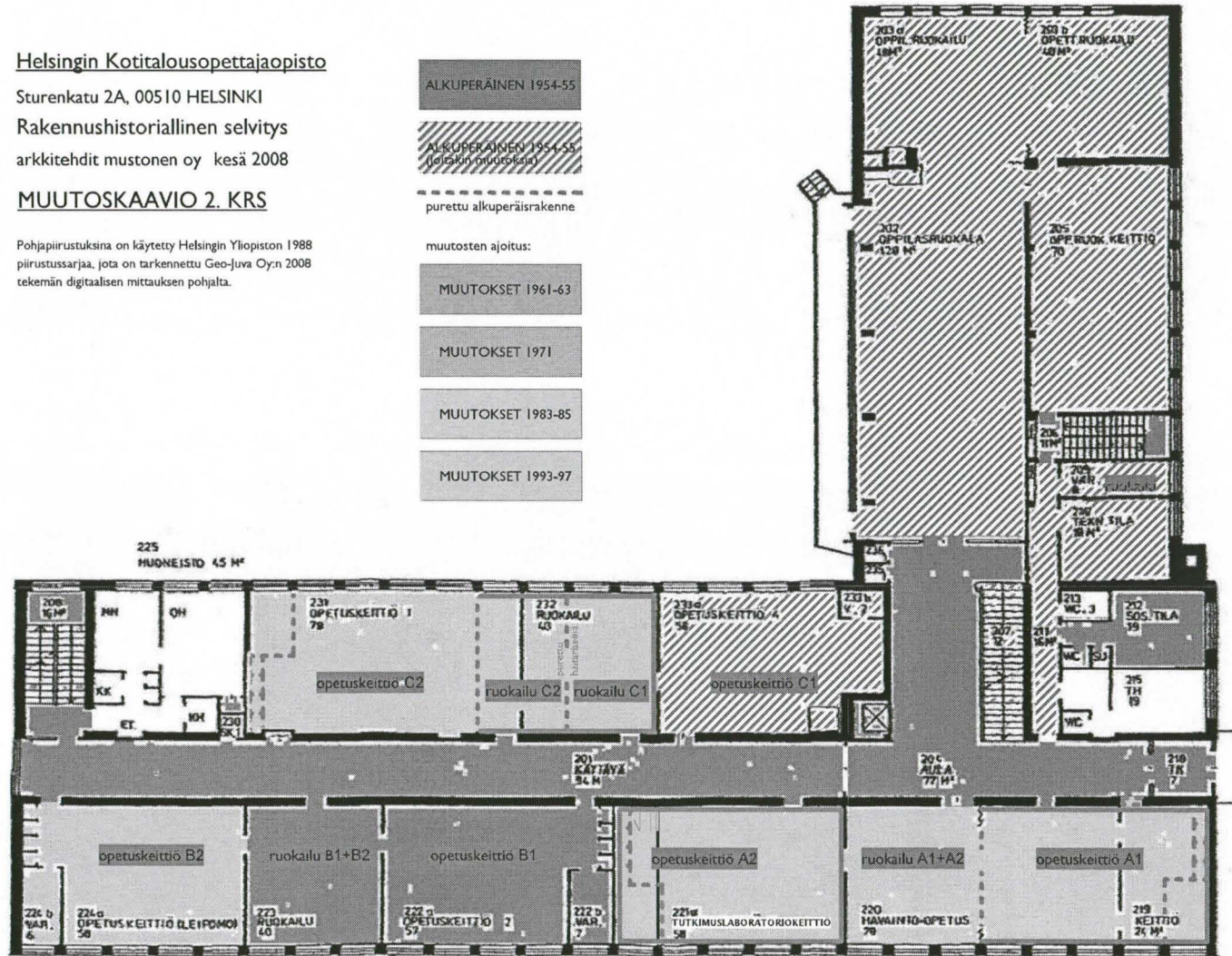
muutosten ajoitus:

MUUTOKSET 1961-63

MUUTOKSET 1971

MUUTOKSET 1983-85

MUUTOKSET 1993-97



LVI- ja Sähkökonsultit Hepacon Oy. Muutetuista tiloista uusittiin kalustus ja yleensä myös kaikki pinnat.

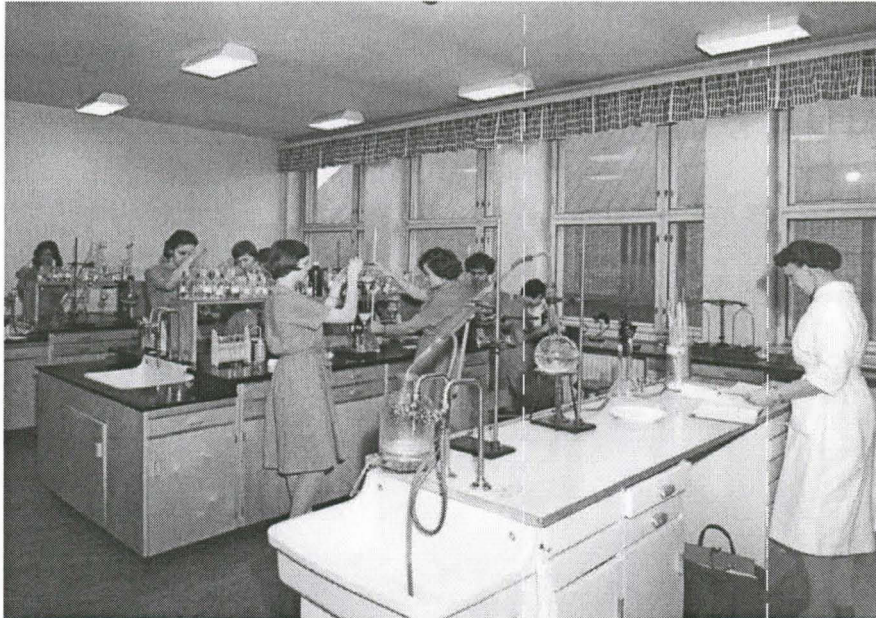
Ensimmäisessä vaiheessa pohjakerroksen entinen kahvio-myymäälä, silloinen oppilaiden kahvio (tilat k34-k41) muutettiin opiskelijoiden lukutilaksi ja viereinen oppilaiden tupakkahuone toimistohuoneiksi.<sup>6</sup> Pesula-, silitys- ja mankelointitiloissa tehtiin kalustemuutoksia. Ensimmäisessä kerroksessa tiloissa 124-133 liikelinjan ruokala muutettiin opiskelijoiden lukutilaksi, ja liikelinjan keittiö kopitettiin yhden pilarivälin levyisiksi toi-

6 Luultavasti 1970-luvulla (Aulanko 2008).

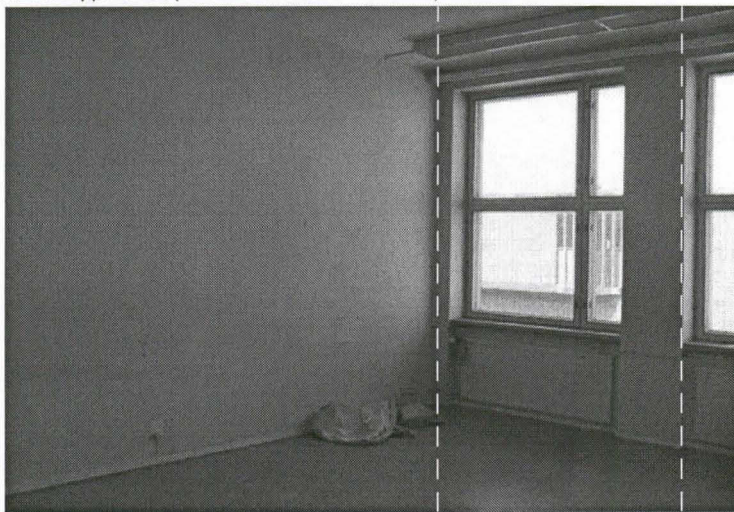
mistohuoneiksi oman sivukäytävän varteen.<sup>7</sup>

Toisen vaiheen muutoksia olivat pohjakerroksessa tiloissa k18-k26 keittiöiden kylmävarastojen uudelleenjärjestelyt. Mm. kylmähuoneiden ovet ja hyllyt uusittiin, ja entinen perkaushuone muutettiin siivouskeskukseksi. Toisessa kerroksessa tiloissa 219-220 entinen opetuskeittiö ruokailutiloineen muutettiin havainto-opetustilaksi keittiöineen. Ruokailutilan ja opetuskeittiön välinen entinen seinä muutettiin paljeoviseinäksi. Opetuskeittiötä 231 laajennettiin ruokailutilan 232 suuntaan. Opetuskeittiön 231 umpeen muura-

7 Pää- ja työpiirustukset 1983, Arkkitehtitoimisto Matti Vesikansa. Sisustussuunnitelmat 1983, Kati Pöyry. Senaatin arkisto.



Entinen laboratorio alkuperäisessä asussaan. Katossa Ornon loisteputkivalaisimet, ikkunoissa Artekin Siena-kankaiset kappaverhot (kuva: Eero A. Tolvanen. KTTA).



Tilajakoa on muutettu uusilla väliseinillä. Tilanne nykyasussaan 2008 (taustalla Kulttuuritalon elokuvakonehuoneen erkkeri).

## Muutoskaavio 3.krs 1:300.

## Helsingin Kotitalousopettajaopisto

Sturenkatu 2A, 00510 HELSINKI

Rakennushistoriallinen selvitys

arkkitehdit mustonen oy kesä 2008

MUUTOSKAAVIO 3. KRS

Pohjapiirustuksina on käytetty Helsingin Yliopiston 1988 piirustussarjaa, jota on tarkennettu Geo-Juva Oy:n 2008 tekemän digitaalisen mittauksen pohjalta.

ALKUPERÄINEN 1954-55

ALKUPERÄINEN 1954-55  
(joitakin muutoksia)

purettu alkuperäisrakenne

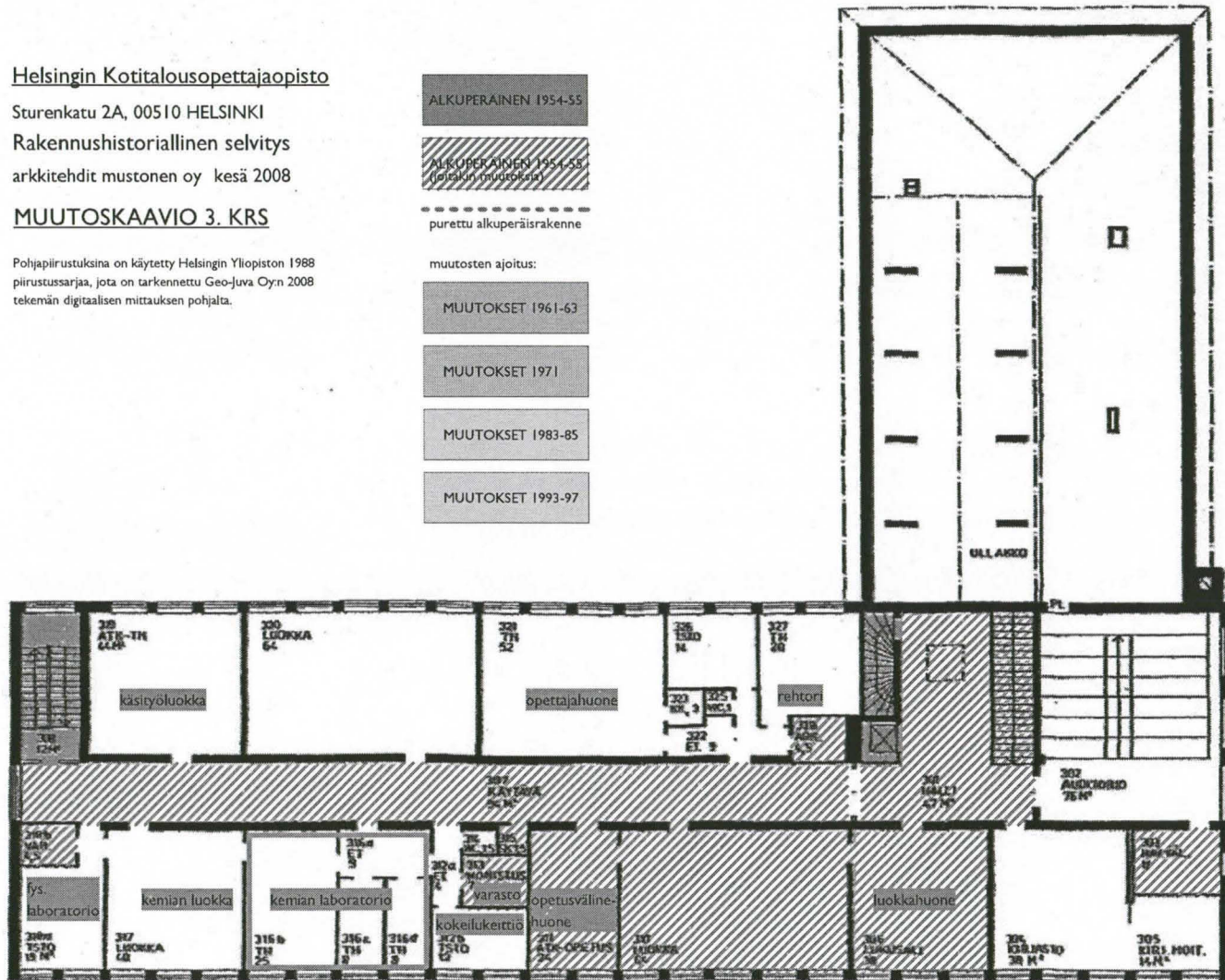
muutosten ajoitus:

MUUTOKSET 1961-63

MUUTOKSET 1971

MUUTOKSET 1983-85

MUUTOKSET 1993-97



tusta oviaukosta siirrettiin ovi keittiön 219 uuteen oviaukkoon.<sup>8</sup>

### Muutokset 1993

Vuonna 1993 1. kerroksen entiset leipomotilat (121-122) muutettiin toimisto- ja luokkatiloiksi. Myös 2. kerroksen opetuskeittiössä B2 (224a ja 224b) tehtiin muutostöitä. Muutoksista ei ole löytynyt muuta piirustusaineistoa kuin sähkölaitepiirustukset, jotka ovat Sähkösuunnittelu J.O.Virtanen Ky:n tekemät.<sup>9</sup>

8 Pää- ja työpiirustukset 1985, Arkkitehtitoimisto Matti Vesikansa.

Sisustussuunnitelmat 1985, Kati Pöyry. Senaatin arkisto.

9 Piirustukset 1.8.1993. Sturenkatu 2, lämmönjakohuoneen mapit.

### Muutokset 1994-96

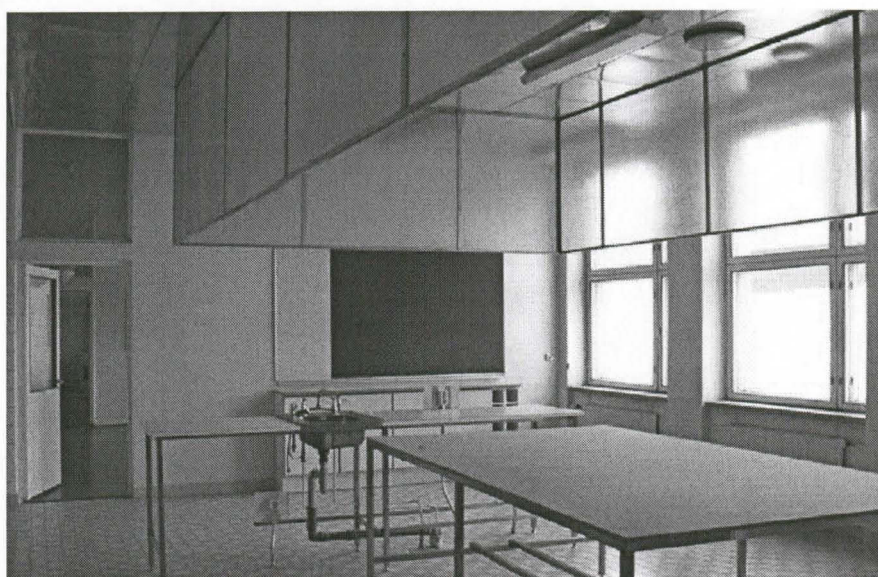
Vuonna 1994 rakennuksessa tehtiin patteriverkoston kunnostus ja perussäätö. Vanhat lämpöpatterit kunnostettiin, ja patteriventtiilit vaihdettiin termostaattisiksi Danfoss RA-N patteriventtiileiksi.<sup>10</sup>

Vuonna 1996 lämmönjakokeskus uusittiin ja tehtiin ilmanvaihtotöitä (sulkupeltien asentaminen poistoilmapuhaltimille). Tässä yhteydessä oppilasruokalan takan savuhormi suljettiin. Lvi-suunnitelusta vastasi Climaconsult Oy, ja rakennutta-

10 Piirustukset Climaconsult Oy 5.4.1994. Sturenkatu 2, lämmönjakohuoneen mapit.



Opetuskeittiö B2 (224, 2.krs) alkuperäisasussaan 1956 (Sysiharju, 1995 s.177).



Opetuskeittiö 224, 2.krs nykyasussaan 2008.

jana toimi Helsingin Yliopiston Tekninen osasto.<sup>11</sup>

### **Muutos 1997**

Vuonna 1997 opetuskeittiö A2 muutettiin opetuksen tutkimuslaboratoriokeittiöksi. Huoneesta erotettiin kevyellä väliseinällä yhden pilarivälin levyinen osio korotetulla lattialla. Muutoksesta ei ole löydetty muuta piirustusaineistoa kuin Sähköliike M. Minkkinen Oy:n tekemä luovutuspiirustus.<sup>12</sup>

---

11 Piirustukset 14.8.1996 ja työselitys 30.9.1996. Sturenkatu 2, lämmönjakuhuoneen mapit.

12 Piirustus 12.3.1997. Sturenkatu 2, lämmönjakuhuoneen mapit.

## PARHAITEN SÄILYNEET TILAT

### Tilat ennen kotitalousopettajaopiston muuttoa

Kotitalousopettajaopisto säilytti toimintansa ajan hyvin alkuperäisen 1950-luvun asunsa. Koska toiminnot pysyivät suunnilleen samoina, tehdyt muutokset eivät olleet kokonaisilmeen kannalta merkittäviä. Lisäksi pääosa muutoksista tapahtui luokkatilojen sisällä, jolloin ilmeen kannalta oleellisempien aula-, käytävä- ja salitilojen luonne py-

syi ennallaan. Myös monet luokkatilat säilyivät lähes muuttumattomina käytön loppumiseen asti.

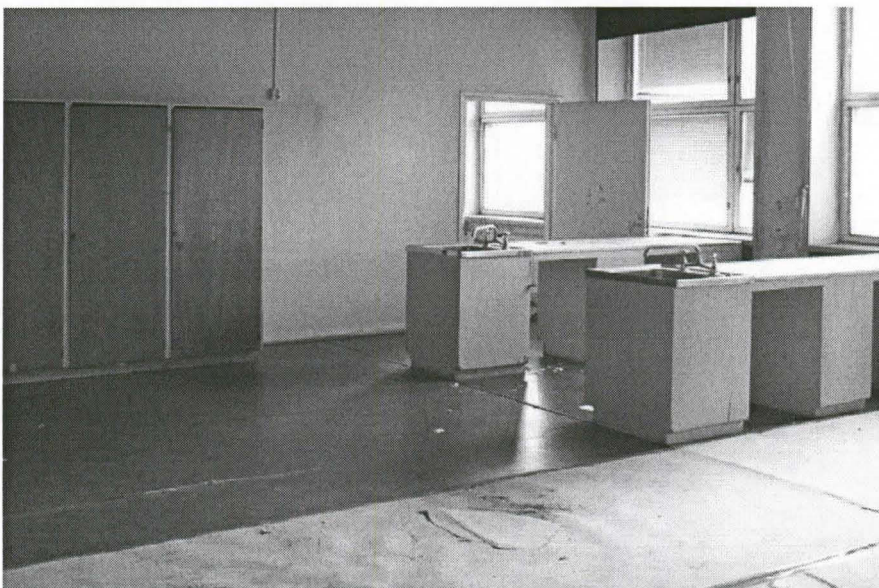
Kotitalousopettajaopiston muuttaessa pois rakennuksesta vuosien 2002-2003 vaihteessa osa kalustuksesta siirrettiin uusiin tiloihin Siltavuorenpenkereelle. Osa myytiin paikalla järjestetyssä huutokaupassa.

### Tilat kotitalousopettajaopiston muuton jälkeen

Rakennuksen jäätyä tyhjilleen siihen väliaikaissijoitettiin Kuvataideakatemia, jonka opiskelijat ja



Kodinhoitoluokka 142, "sininen luokka", alkuperäisessä asussaan. Kiintokalusteet ovat Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin, lukuun ottamatta kaappeja. Niiden ovet on valmistettu eri puulajeista niiden tunnistamisen ja oikean hoidon opettamiseksi (kuva: Yhtyneitten kuvapalvelu / Kosonen. KTTA).

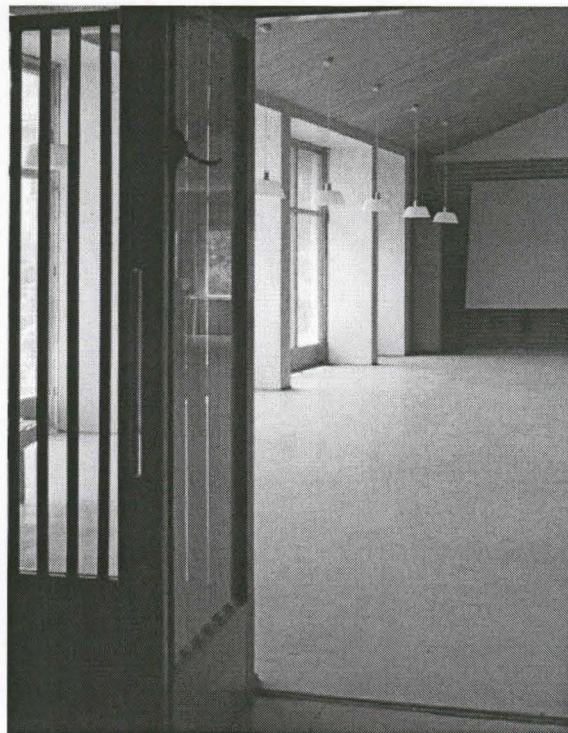


Kodinhoitoluokka 142, nykytilanne 2008.

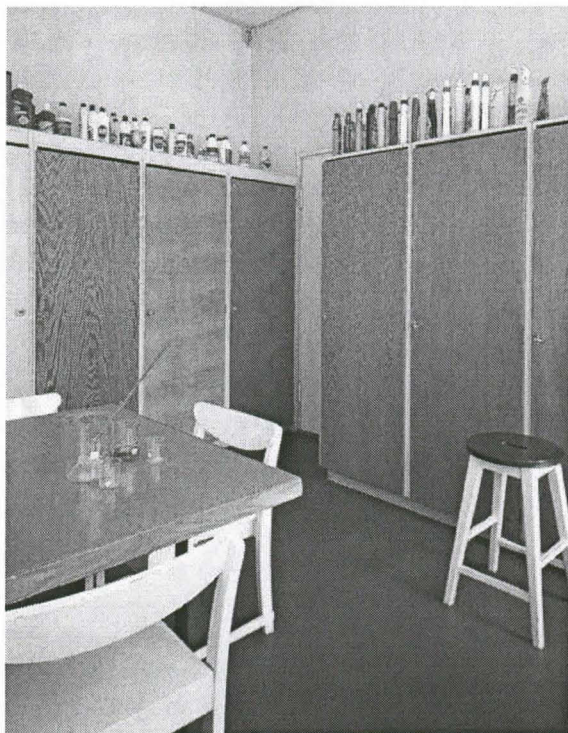




Oppilasruokalan sali ja lasiseinä (202, 2. krs) vuonna 2002. Vaikka alkuperäinen Ruboleum-linoleumi on vaihtunut hitsattuun muovimattoon ja irtokalusteet sekä riippuvat valaisimet on vaihdettu, tilan alkuperäinen henki on melko hyvin säilynyt (kuva: Heikki Rautio).



Oppilasruokalan sali ja lasiseinä (202, 2. krs) nykytilanne vuonna 2008.



Kodinhoitoluokka 142 (1. krs), "sininen luokka" vuonna 2002: pikutuolit ja jakkarat ovat osa kotitalousopiston alkuperäistä sisustusta (kuva: Heikki Rautio).



Kodinhoitoluokka 142 (1. krs), nykytilanne vuonna 2008.

opettajat ovat ilmeisesti luulleet kyseessä olleen purkurakennuksen. Sisäpinnat, materiaalit ja jäljellä oleva kiinteä sisustus ovat kärsineet huomattavasti tästä lyhyestä evakkovaiheesta. Rakennuksen sisätilojen ilme on nykyisin lähinnä lohdu-ton.

Katsottaessa maalitahrojen, siivottomuuden, rikottujen kalusteiden ja valaisimien ohi ei kaikkea kuitenkaan ole menetetty. Valokuvaaja Heikki Rautio kiersi vuonna 2002 ennen kotitalousope-tuksen päättymistä kuvaamassa rakennuksen parhaiten säilyneitä sisätiloja.<sup>1</sup> Nykytilanteesta

<sup>1</sup> Osa kuvista on julkaistu Glorian Antiikin numerossa 1/2002 Kristo Vesikansan artikkelin "Kouluarkkitehtuuria 1950-luvulta" yhteydessä.

otetuilla kuvapareilla päästään pienellä siistimi-sellä melko lähelle Raution kuvien maailmaa, kun pintojen huonokuntoisuus ja lika eivät erotu.

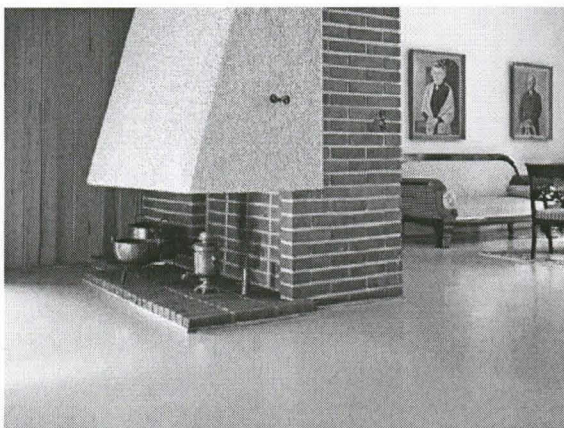
### Parhaiten säilyneet tilat

Kuvataideakatemia-välivaiheen vuoksi säilynei-syydessä ei oteta kantaa tilojen ja materiaalien kuntoon vaan pelkästään niiden alkuperäisyyden asteeseen.

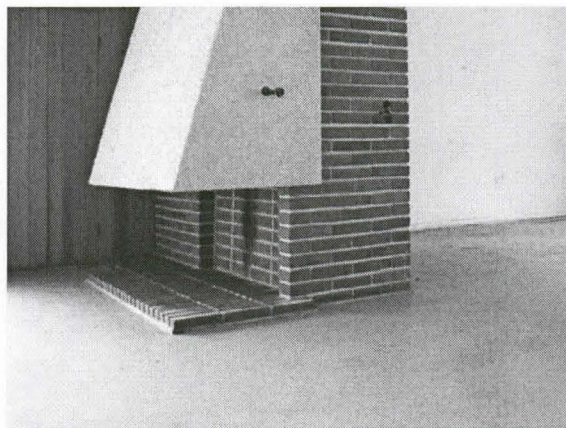
Tilojen alkuperäisyyttä on arvioitu kerroskoh-taisissa muutoskaaviopiirustuksissa luvussa "Tär-keimmät muutokset". Kokonaan punaisella on esitetty parhaiten säilyneet tilat. Tiloissa on sal-littu yksittäisiä muutoksia tai kalustepuutteita.



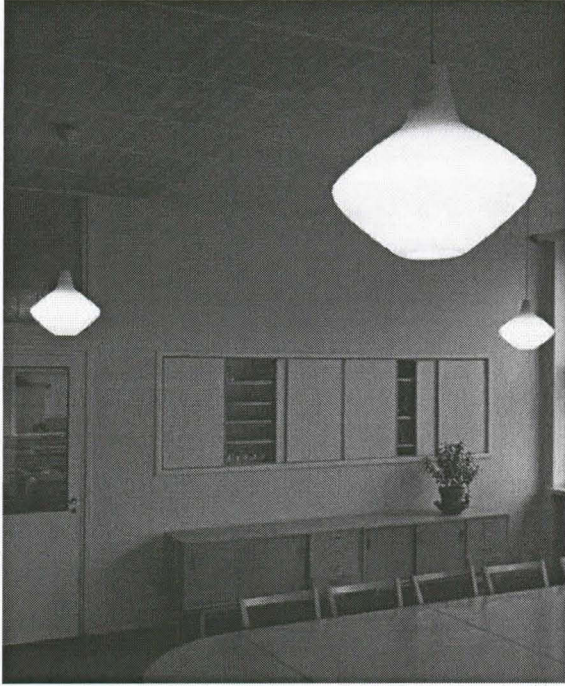
Miesten iltakurssi 2. kerroksen ruokailutilassa 220 tai 223 (KTTA).



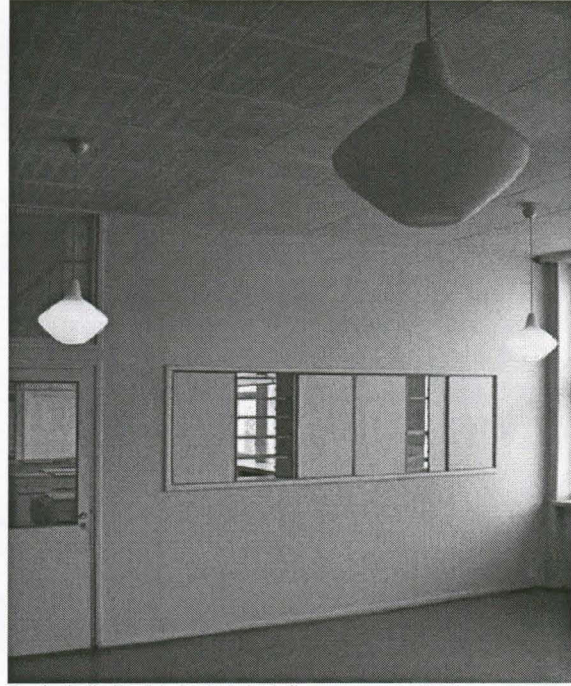
Ruokasalin takka (202, 2. krs) vuonna 2002. Taustalla näkyvät ka-lusteet ja öljymaalaukset ovat nykyään uudella kotitaloustieteiden laitoksella Siltavuorenpenkereellä (kuva: Heikki Rautio).



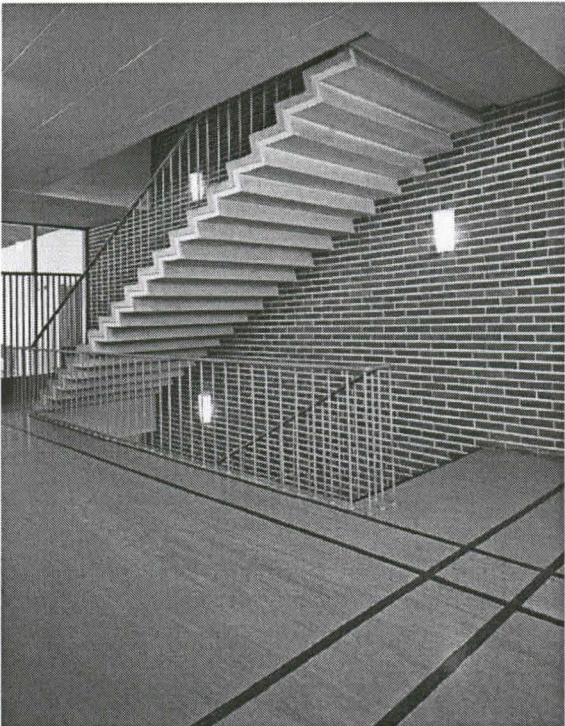
Ruokasalin takka (202, 2. krs), tilanne vuonna 2008.



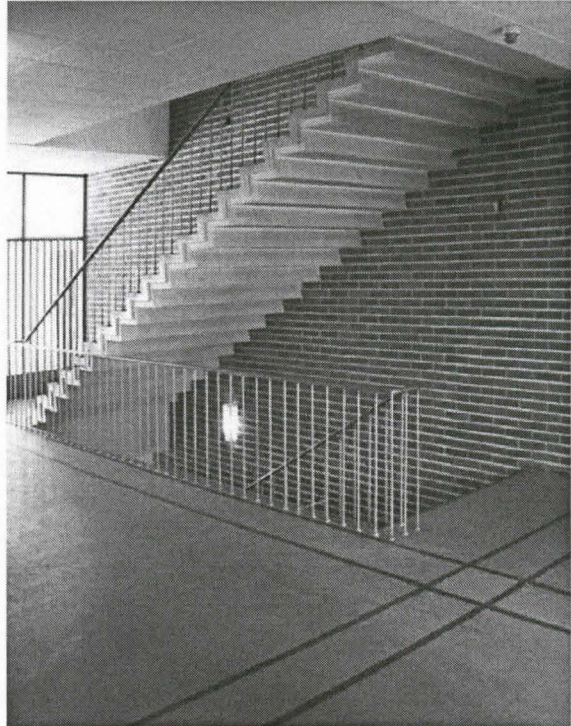
Ruokailutila B2-B1, (223, 2. krs) vuonna 2002: 1950-luvun henki-  
set, ehkä alkuperäiset huonekalut, Johansson-Papen Sipuli-katto-  
valaisimet, Jaspe-linoleumi ja Soundex-alakattolevyt (kuva: Heik-  
ki Rautio).



Ruokailutila B2-B1, (223, 2. krs) tilanne vuonna 2008.



Pääporras ja aula 204, 2. krs, vuonna 2002: alkuperäinen vihrein  
linoleuminauhoin jäsennely marmorilinoleumi, Soundex-alakatto-  
levyt, punatiilinen taustaseinä ja Johansson-Papen seinävalaisi-  
met (kuva: Heikki Rautio).



Pääporras ja aula 204, 2. krs, tilanne vuonna 2008.

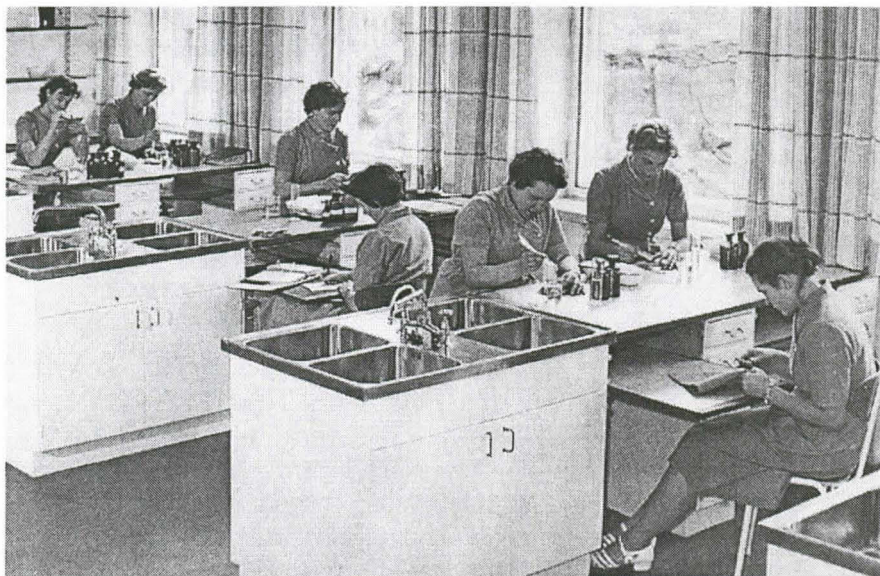
Punaisella raidoituksella on esitetty melko hyvin säilyneet tilat. Näissä tiloissa muutoksia saattaa olla useampiakin, mutta yleisilme on kuitenkin 1950-luvulta.

Väri- ja maalianalyysi ei kuulunut tähän selvitykseen. Siitä syystä väreihin on otettu kantaa vain satunnaisesti. Edellä mainittu analyysi pitäisi suorittaa ennen muutostöihin ryhtymistä. Runkona tutkimukselle toimii Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin sisävärisuunnitelma<sup>2</sup>, joka on tämän selvityksen liitteenä.

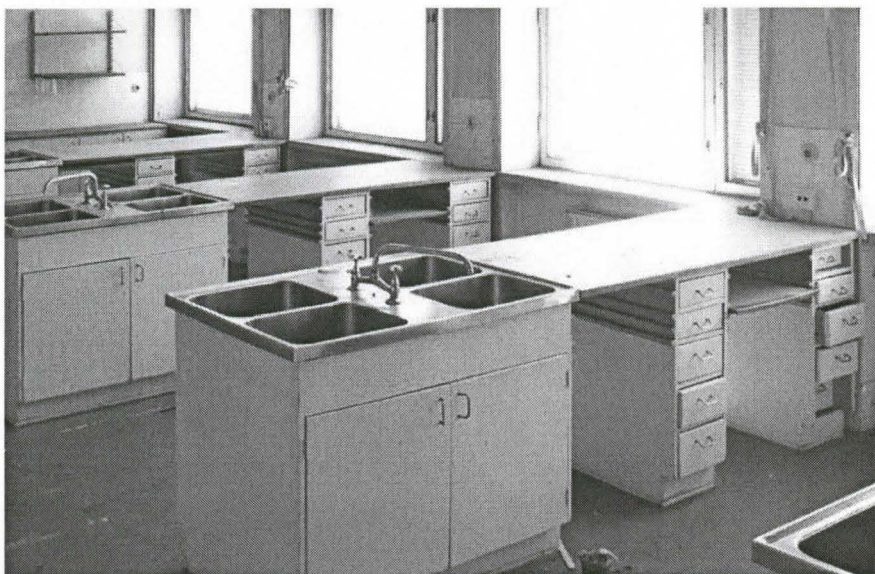
2 Helsingin kotitalousopettajaopiston sisävärejä (AL).

Ensinäkemältä parhaiten alkuperäisen asunsa säilyttäneitä tiloja ovat aula- ja käytävätilat ja portaat sekä ruokasalit. Näissäkin on kuitenkin tapahtunut jonkin verran muutoksia. 3. kerroksen käytävätilat ovat kokeneet suurimmat muutokset. Niissä on uusittu sekä linoleumilattiat että valaisimet. Pääportaan lattiamateriaali on uusittu koko portaan osalta, samoin 1. kerroksen aulasta, jonka alkuperäisyysaste on muutenkin huono.

Ruokasaleissa on vaihtunut lattiamateriaali, ja lasiseinän vastaisen seinän tummanpunainen väri on vaihtunut valkoiseen. Myös alkuperäiset



Kodinhoitoluokka (139, 1.krs) alkuperäisasussaan 1956. Kiintokalusteet on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Lindroos. Työtasoista joka toinen on teakiä, joka toinen ikilevyä (kuva: Sysiharju 1995, 177).



Kodinhoitoluokka (139, 1.krs) nykyasussaan 2008.



Luokkasiiven päädyn porras 08 vuonna 2002: mosaiikkibetonია, lakattu koivuinen käsijohde, Lindroosien värisuunnitelman mukaisesti vihreäksi maalattu sivuseinä (kuva: Heikki Rautio).



Kaakkoispäädyn porras 08, tilanne vuonna 2008.



Kodinhoitoluokka 143 (1. krs) eli "punainen luokka" vuonna 2002: Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin suunnittelemat kiintokalusteet, punainen linoleumilattia, Soundex-alakattolevyt, Johanson-Papen Ornon valaisimet, Alvar Aallon suunnittelemat Artekin jakkarat ja pikkutuolit, ehkä Artekin kappaverho (kuva: Heikki Rautio).



Kodinhoitoluokka (143, 1. krs), tilanne vuonna 2008.

riippuvalaisimet on vaihdettu, tosin saman suunnittelijan ja aikakauden valaisimiin. Tilan luonne on kuitenkin säilynyt paneloidun alakaton tilalle antaman voimakkaan muodon, lasiseinän ja takan ansiosta.

Luokkahuoneissa on muutoksia tehty käytävätiloja enemmän, mutta luokkatiloistakin osa on kiinteää kalustusta myöten lähes alkuperäisessä asussaan. Kalusteiltaan ja materiaaleiltaan alkuperäisinä säilyneitä luokkatiloja ovat 1. kerroksen kodinhoitoluokat 139, 142 ja 143 sekä entinen kansakoulukeittiö (114) lasiseinällä erotettuine ruokailutiloineen (113). Tilan 114 lattiamateriaali on tosin vaihdettu. Alkuperäinen linoleumilattia on säilynyt ruokailutilassa 113.

2. kerroksen parhaiten säilyneitä luokkatiloja ovat opetuskeittiö B1 (222) ja siihen liittyvä ruokailutila B1+B2 (232). Opetuskeittiön kaapistojen keltainen väri on tosin myöhempi muutos. Alunperin "kalustot kaikissa keittiöissä ja kodinhoituluokissa ym." ovat sisävärisuunnitelman mukaan

olleet valkoisia.<sup>3</sup> Tämä näyttäisi pitävän paikkansa myös käytännössä.

Asunnoista 1. kerroksen alun perin talousapulaisille tarkoitettu asunto (134-138) on säilynyt tapetoiteja lukuunottamatta täydellisen alkuperäisenä. Muiden kerrosten asunnoissa tehdyt muutokset ovat jääneet siellä tekemättä, koska se jo aikaisessa vaiheessa siirtyi toimistokäyttöön.

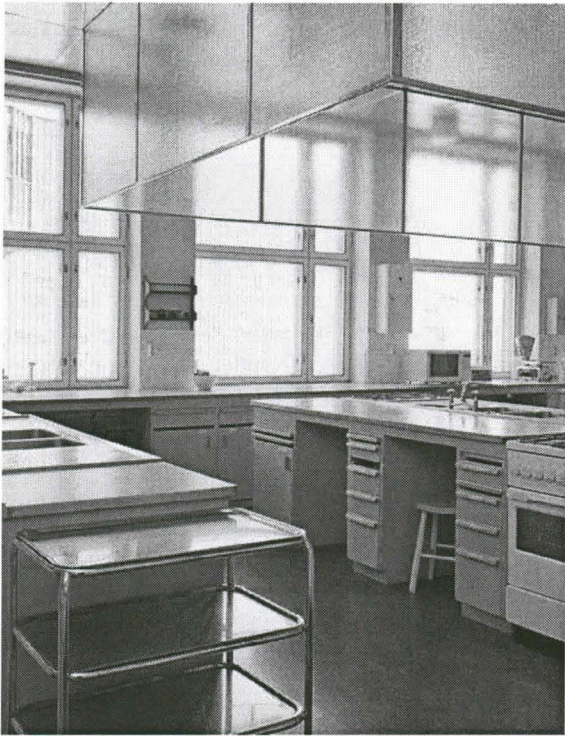
<sup>3</sup> Helsingin kotitalousopettajaopiston sisävärejä (AL).



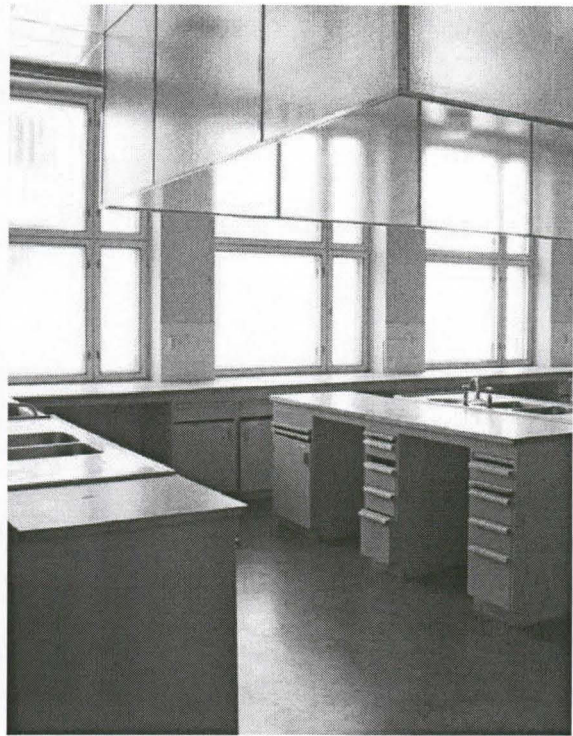
Kellarin käytävä vuonna 2008.



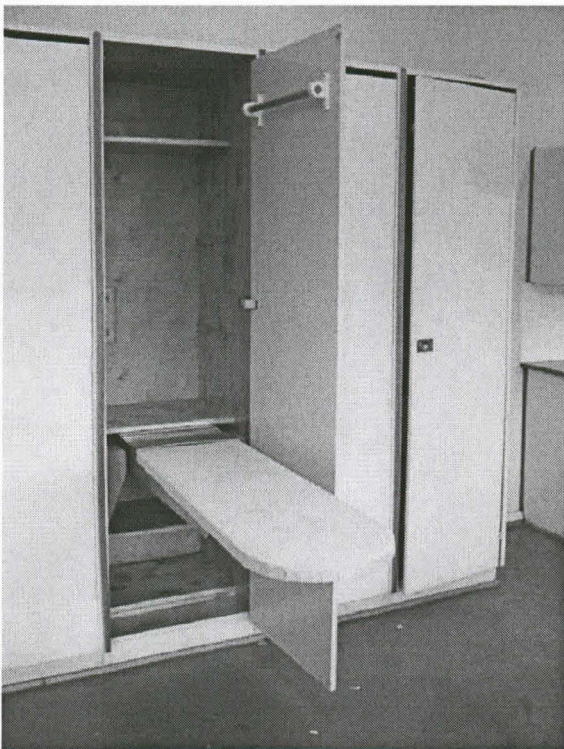
Kodinhoitolukku 139 vuonna 2008.



Opetuskeittiö B1 (222, 2. krs) vuonna 2002. Kiintokalusteet ja höyrykuvun on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Lindroos. Ruboleum-lattia ja valkoinen kaakeli ovat alkuperäiset. Kalusteiden alkuperäinen väri on valkoinen (kuva: Heikki Rautio).



Opetuskeittiö B1 (222, 2. krs), tilanne vuonna 2008.



Kodinhoitoluokan 139 siityslautakomero vuonna 2008.



1. kerroksen asunnon 134-138 keittokomero vuonna 2008.

## RAKENNUKSEN JA TILOJEN ARVOT

### Rakennus ja piha

Kotitalousopettajaopisto edustaa rakennusaikansa varmaa ja hienovaraista kouluarkkitehtuuria. Julkisivut ovat säilyneet lähes muuttumattomina. Rakennuksen ulkoasun kannalta itsearvoisen tärkeitä ovat hyväkuntoisina säilyneet alkuperäiset rakennusosat sekä materiaalit.

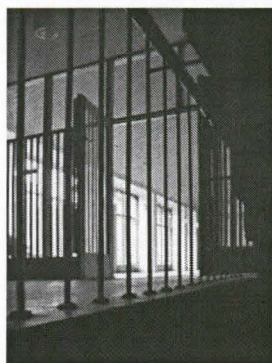
Sisääntulopihaa lounaispuolelta rajaava kallio istutuksineen on osa alkuperäistä kokonaissommitelmaa. Kalliokasveineen rinne luo sisääntulopihalle ahtaalla tontilla vehreän ja luonnonläheisen leiman.

Suurilla ikkunoilla kokonaan aukotettu koillisjulkisivu luo jännitteisen parin viereisen Alvar Aalton vuonna 1958 valmistuneen Helsingin Kulttuuritalon saliosan umpinaiselle ja kaarevalle tiilijulkisivulle. Muutaman vuoden takainen rakennusten välisen verkkoaidan purku auttoi tilallista eheytymistä.

### Sisähierarkia, tilasarjat ja tilat

Kotitalousopettajaopistolle on ominaista sisätilojen hierarkia pihasiiven yleisten tilojen, luokkasii-ven opetustilojen ja näitä yhdistävän porrashuoneen välillä.

Parhaiten eri osien luonteet hahmottuvat 2. kerroksessa, missä juhlasali, porrasaula ja käytävä muodostavat rakennuksen tärkeimmän tilasarjan. Porrasaula toimii nivelkohtana, joka avautuu toiselta puolelta lasiseinän kautta valoisaan ruoka- / juhlasalitilaan. Sali on rakennuksen tärkein yksittäinen tila. Toiselta puolen porrasaula yhtyy



Sisääntulokulma vuonna 2007.



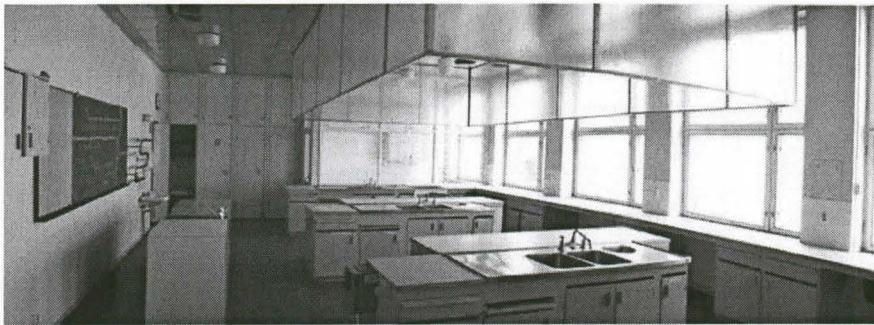
luokkasiiven hämärään käytävätilaan, jonka molemmissa päässä hohtavat koko käytävän levyiset valoaukot. Opetustilat ryhmittyvät suljetun oloisten käytäväseinien molemmin puolin. Toisen kerroksen merkitystä korostavat luokkasiiven ruokailutilojen ja käytävän välisten ovien kolme pyöreää lasiaukkoa. Näiden ovien lisäksi aihetta on käytetty vain juhlasalin ja keittiön välisessä heiluriovessa.

Toisen tärkeän tilakokonaisuuden muodostavat pääporras ja sen ympärille kerroksissa ryhmittyvät eriluonteiset aulatilat. Portaan puhtaaksi muuratun sivuseinän, porraskaiteen ja valaisimien lisäksi arkkitehtoniset aiheet ovat vähäisiä. Ne muodostuvat enemmänkin tilojen muodosta, liittymisestä toisiinsa ja lattian ja kattopinnan korkeuden vaihtelusta. Hieman karu ilme tekee porras- ja aulatiloista haavoittuvaisia, koska ne kestävät huonosti muutoksia ja uusia elementtejä.

Luokkatilojen järjestelyssä hahmottuu tärkeänä tekijänä 2. kerroksen luokkatilojen soluraken-

ne. Kahden opetuskeittiön väliin jää yhteinen ruokailutila, joka on lasiaukollisten ovien lisäksi yhdistetty keittiötiloihin tarjoilukaapistojen kautta.

Yksittäisistä tiloista tärkeimpiä ovat juhlasali, porrasaulat, luokkasiiven käytävät ja pohjakerroksen entisen kahvila-myyvälän tilat, joka muodostaa muista luokkasiiven tiloista selkeästi erotetun kokonaisuuden erillisine sisäänkäynteineen ja korostetuine ikkuna-aukkoineen. Luokkasiiven tiloista tärkeimpiä ovat säilyneisyytensä vuoksi 1. kerroksen kolme kodinhoitoluokkaa (139, 142 ja 143) ja kansakoulukeittiö ruokailutiloineen (114 ja 113). 2. kerroksen opetuskeittiön B1 (222) ja sen viereisen ruokailutilan (223) merkitystä kasvattaa säilyneisyyden lisäksi se, että kyseessä on ainoa säilynyt esimerkki opetuskeittiön ja ruokailutilan muodostamasta kokonaisuudesta ja niiden välisestä tarjoilukaapistosta. Opetuskeittiö B2:n (224) sisustus on uusittu, mutta tilahahmona lasikoppeineen se liittyy edellämainittuun kokonaisuuteen.



Opetuskeittiö B1 (222) vuonna 2008.



Juhlasali (202) alkuperäisasussaan (KTTA).

## 5 RAKENNUSOSAINVENTOINTI / TILANNE 2008

### VALAISIMET

Kotitalousopettajaopiston alkuperäiset valaisimet näyttävät olleen Stockmann-Ornon valaistusprojekti, josta lienee vastannut Ornon pääsuunnittelija Lisa Johansson-Pape.

Valaisimien sijoittelussa on selkeä hierarkia: arvokkaimmissa tai muuten siisteimmissä tiloissa, kuten ruokailutiloissa ja kodinhoitoluokissa, on näyttävämmät irtovalaisimet. Niiden materiaaleina on käytetty yleensä himmeää opaalilasia ja messinkiä.

Luokahuoneissa on useita valaisintyyppiä opaalilasikupuisista suoraan kattoon asennettuihin valaisimista loisteputkivalaisimiin.

Käytävätiloissa puolestaan on yleensä yksinkertaiset opaalilasikupuiset yleisvalaisimet.

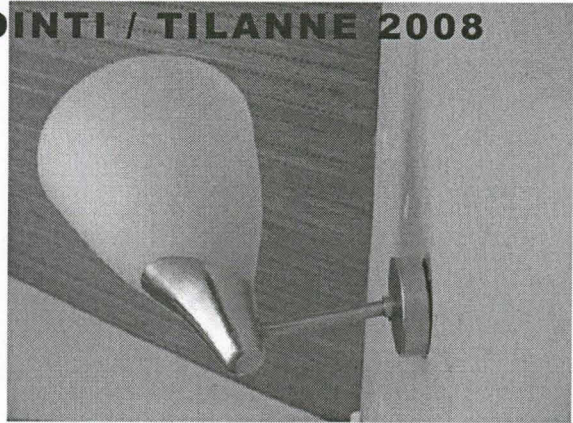
### Ruokalan kattovalaisimet

Eryyksen näyttävät, Johansson-Papen Ornole suunnittelemaat valaisimet on toisen kerroksen oppilasruokalasaleissa 202 ja 203a ja niihin liittyvässä opettajien ruokalassa 203b. Salin 202 riippuvalaisimia lukuun ottamatta valaisimet ovat osa rakennuksen alkuperäistä sisustusta ja yleensä hyväkuntoisia.

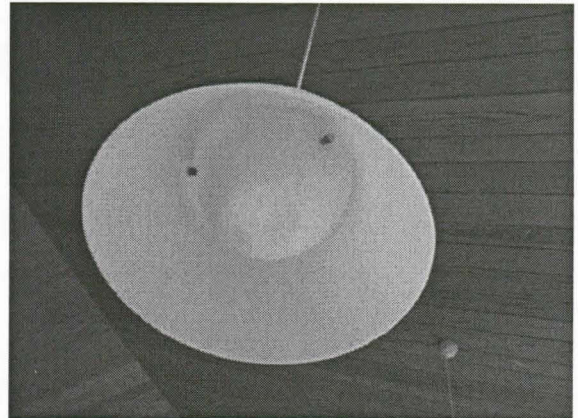
Salin 202 ikkunaseinällä on alun perin ollut 8 kappaletta Johansson-Papen Sipuli-valaisimen pyöreämuotoista muunnelmaa. Ne on ennen 1980-luvun alkupuolta korvattu Johansson-Papen toisella, opaaliakryylista valmistetulla 1950-luvun riippuvalaisimella (Orno 61-342). Kahdessa valaisimessa on katon vinouteen sovitettu kantakupu, joka lienee jäänne Sipuli-valaisimien ajoilta.

Salin 202 pitkällä seinällä on neljä opaalilasisia, messinkikantaista seinälampetta, jotka eivät ehkä ole olleet lainkaan sarjatuotannossa.

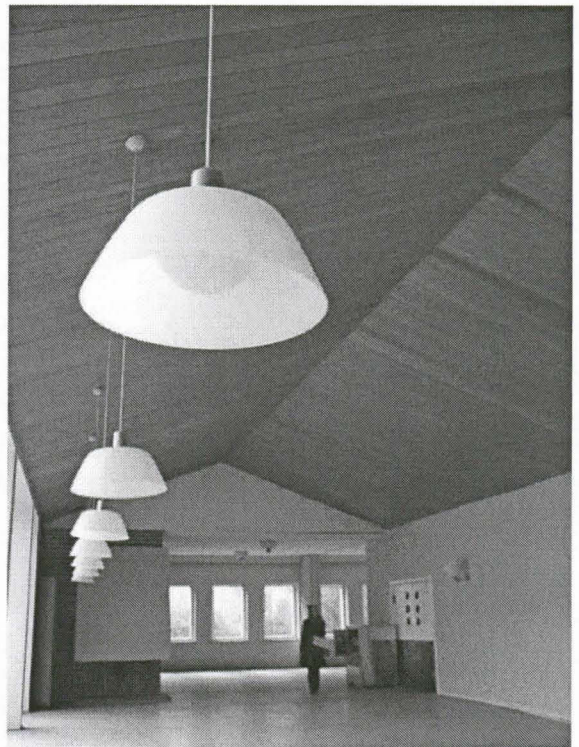
Ruokasaleissa 203a ja 203b on ollut kummasakin neljä opaalilasista, messinkikoristeista plafondia Ornon mallia 71-131. Salissa 203a ne ovat paikoillaan, salin 203b valaisimet on irrotettu ja varastoitu.



Seinälampetti opaalilasia ja messinkiä, Orno / Lisa Johansson-Pape (opiskelijaruokala 202, 2. krs)..



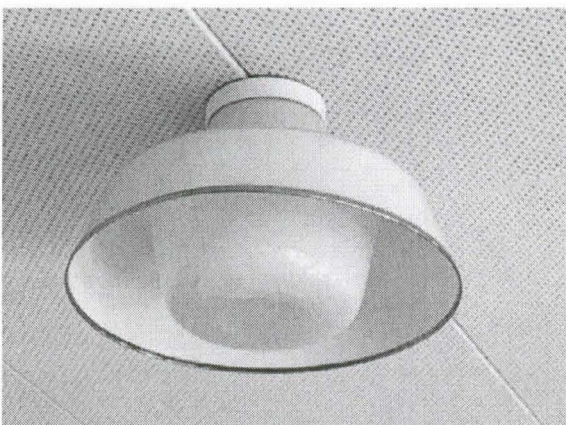
Riippuvalaisin opaaliakryyliä, Orno 61-342 (opiskelijaruokala 202, 2. krs).



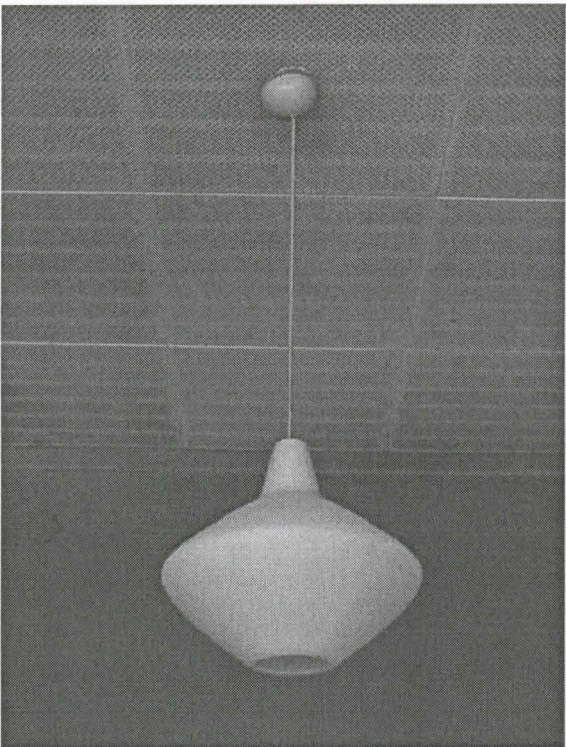
Akryylinen riippuvalaisin, Orno 61-342 / Lisa Johansson-Pape (opiskelijaruokala 202, 2. krs).



Plafondi opaalilasia ja messinkiä, Orno 71-131 / Lisa Johansson-Pape (opiskelijaruokala 203a, 2. krs).



Kattovalaisin 71-147 opaalilasia ja maalattua metallia messinki-reunuksella, Orno / Johansson-Pape (luokkahuone 142, 1. krs).



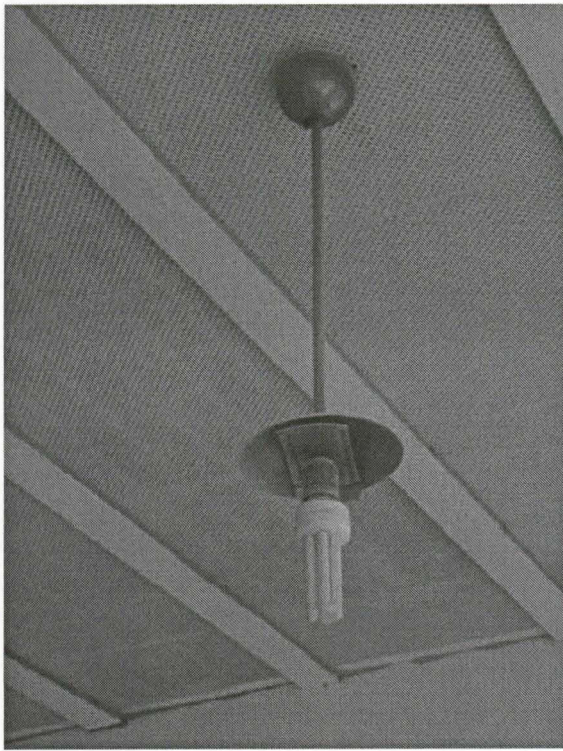
Lisa Johansson-Papen Sipuli-valaisin, Orno 61-356 (ruokailu 223, 2. krs).

### Kodinhuion ja ruokailun kattovalaisimet

Kodinhuio- ja opetuskeittiöiden yhteydessä olevissa ruokailutiloissa on muita hienostuneemmat, kodinomaista tunnelmaa tavoittelevat kattovalaisimet. Ensimmäisen kerroksen luokissa 142 ja 143 on Ornon valaisimet 71-147, jotka koostuvat messinkilistalla reunustetusta, valkeaksi poltto-maalatusta metallivarjostimesta ja maitolasisesta kuvusta.

Ruokailutiloissa 223 ja 220 on ollut kummasakin neljä Sipuli-valaisimen kulmikasta varianttia 61-356. Ne ovat jäljellä tilassa 223. Ruokailutilassa 113 on ollut neljä Ornon opaalipallovalaisinta 61-007, joista on jäljellä kahden kantaosa.

Muut kattojen irtovalaisimet ovat ilmeisesti 1980-luvun muutoksien aikaisia.



Opaalipallovalaisin 61-007, Orno / Johansson-Pape (ruokailu 113, 2. krs)..

### **Yleisvalaisimet**

Pääportaan punatiiliseinässä on Ornon lampetit 54-421, joiden akryylivarjostin on taivutettu puolikaaren muotoon. Lampeteista kolme on paikoillaan, kolme varastoituina.

Muuten tilojen yleisvalaistukseen on käytetty Ornon yksinkertaisia opaailasikuupalla varustettuja kattovalaisimia. Näitä on viittä eri tyyppiä:

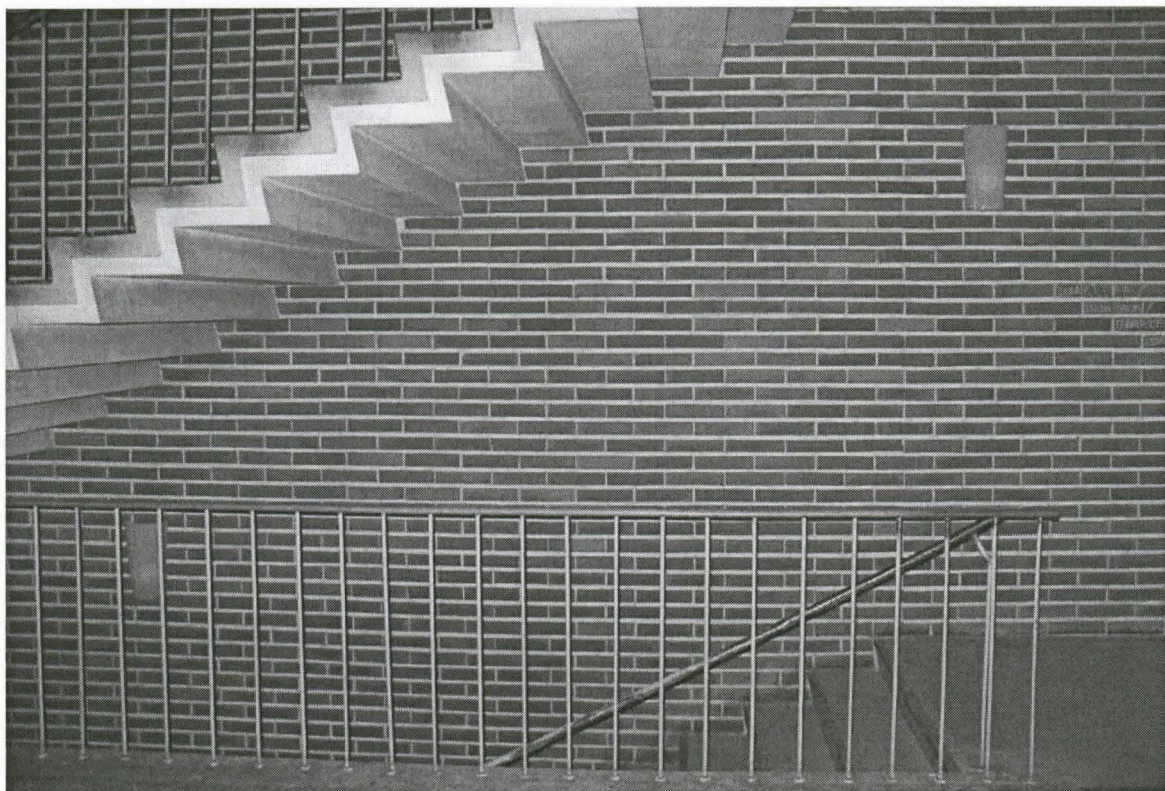
Sylinterimäistä valaisinta 70-019 on pääasiassa ensimmäisen ja toisen kerroksen auloissa ja luokkasiiven keskuskäytävissä. Kolmannessa kerroksessa ne on myöhemmin korvattu loisteputkivalaisimin. Piha- ja luokkasiipien porrashuoneissa on käytetty voimakkaammin kapenevaa, pohjasta hieman koveraa sylinterivalaisinta ("Sylinteri B").

Pastillimaista valaisinta 70-020 on oppilasruokalan keittiössä, kellarin ja ensimmäisen kerroksen auloissa sekä joissain luokissa.

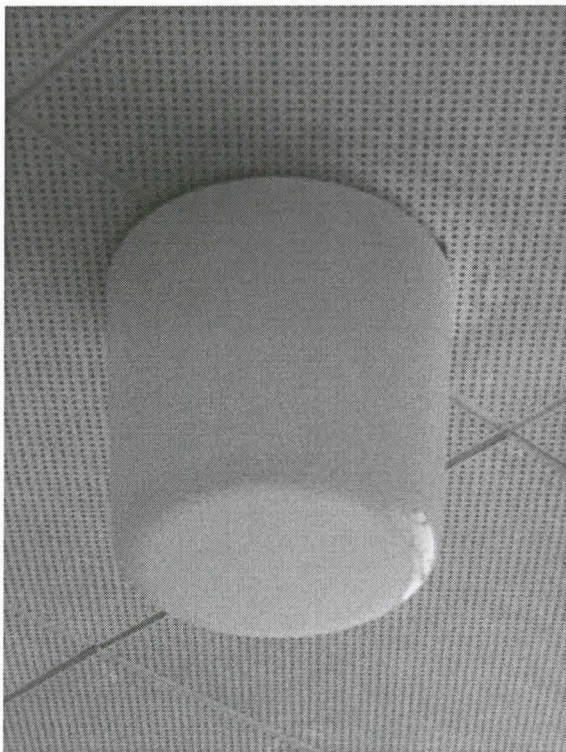
Pisaramainen valaisin - luultavasti Ornon 70-013 - on muun muassa kellarin tuulikaapissa K04.



Pääportaan akryylinen seinälampetti, Orno 54-421 / Lisa Johansson-Pape (1. krs.).



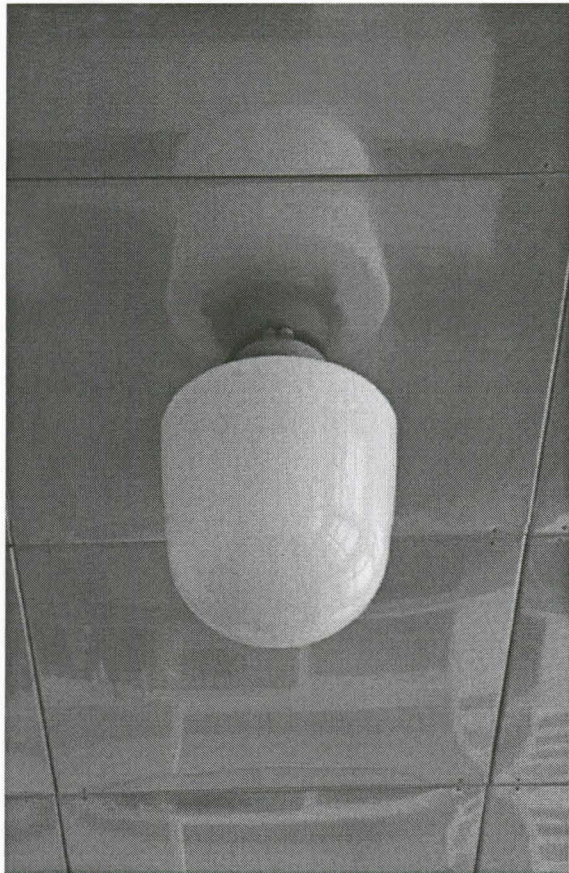
Alaosastaan pyöristetyn sylinterin muotoisia valaisimia on käytetty yleisesti toisen kerroksen ruoanlaittotoiloissa höyrykupujen alla. Opiskelija-keittiön ruokalan keittiöstä 205 ne ovat kadonneet, samoin 1980-luvun muutosten myötä muista opetusluokista paitsi tiloista 222a ja 233a.



Sylinterimäinen opaailiasinen kattovalaisin, Orno 70-019 (käytävä 105, 1. krs).



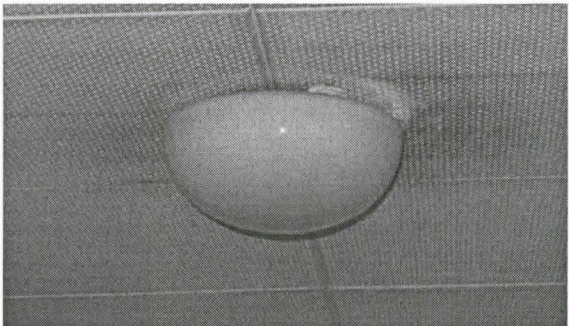
Sylinterimäinen, pohjasta kupera opaailiasinen kattovalaisin, "Sylinteri B", Orno? (porrashuone 106).



Pyöristetty opaailiasinen sylinterikattovalaisin, Orno? (opetuskeittiö 222a, 2. krs).



Pastillimäinen kattovalaisin, Orno 70-020 (luokka 233, 2. krs).



Pisaramainen kattovalaisin, Orno 70-013? (käytävä 211, 2. krs.).

### Loisteputkivalaisimet

Kotitalousopettajaopistossa on ollut jo 1950-luvulla loisteputkivalaisimia. Näihin kuuluu Ornon poikkileikkaukseltaan aaltomainen loisteputkivalaisin uritettua akryylia. Tätä on ollut eripituisena ainakin 3. kerroksen kirjastossa ja auditorion väli-nevarastossa.

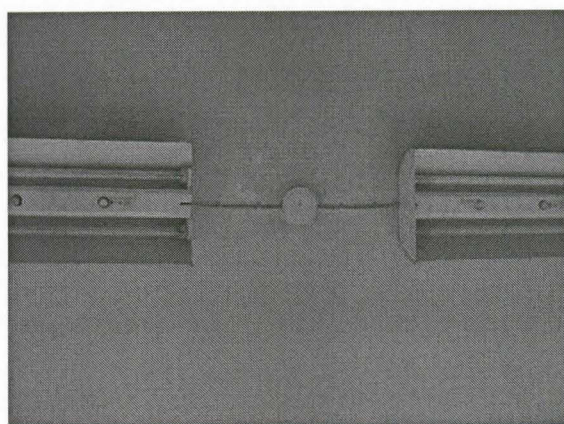
Ornon metallista, kaarevarunkoista paraabeliheijastinta 24-202 on säilynyt kodinhoitoluokassa 139, mutta sitä on alun perin ollut ainakin osassa 3. kerroksen laboratorio- ja muita opetustiloja. Valaisimen lyhyempää mallia on jäljellä mm. huoneessa 318a sekä opettajainhuoneen keittokomerossa. Valaisimen lamellitonta tyyppiä on muun muassa ATK-luokassa 311.

Liitutaalujen valaisemiseen on käytetty kah-ta tyyppiä ilmeisesti Ornon loisteputkivalaisinta. Tyyppi 1 on 3. kerroksen auditoriossa 302 ja luokissa 306, 310 ja 320, tyyppiä 2 1. kerroksen kodinhoitoluokissa 142 ja 143.

Muut loisteputkivalaisimet ovat myöhemmiltä vuosikymmeniltä, kellari- ja 1. kerroksessa pääosin vuosilta 1983 ja 1985.



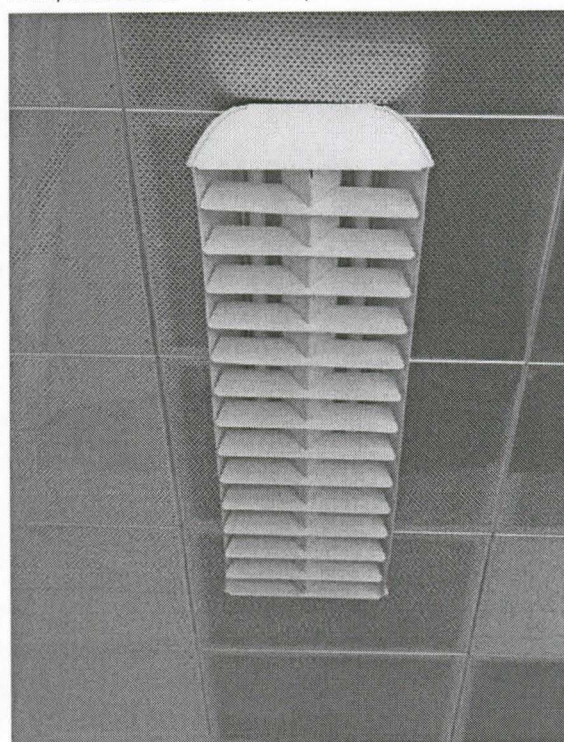
Ornon poikkileikkaukseltaan aaltomainen loisteputkivalaisin uritettua akryylia, ollut ehkä alun perin kirjastossa (kirjastonhoitajan huone 305, 3. krs).



Kaarevarunkoinen lamellitön loisteputkivalaisin (ATK-luokka, entinen opetusvälineluokka 311, 3. krs). TYYPPI 1



Taulun loisteputkityyppi 2, Orno (kodinhoito 142, 1. krs),

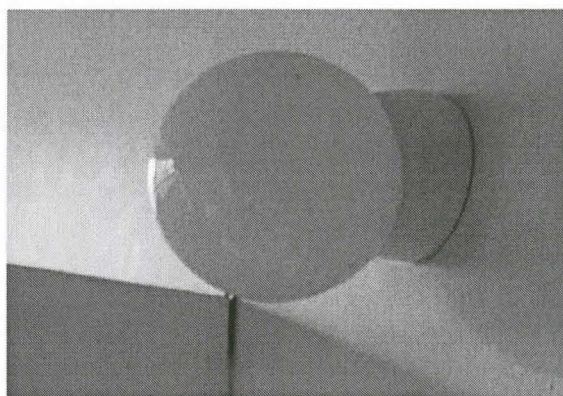


Paraabeliheijastin, häikäisysojous maalattua metallia, Orno 24-202 (kodinhoitoluokka 139, 1. krs).

### Seinävalaisimet

Opetustiloissa on yleensä käsienpesualtaan yhteydessä seinään kiinnitetty opaailiasinen pallovalaisin, jota on eri koossa siivous- ym. komeroissa (Orno 14-353/453/553).

Luokassa 143 ja opetuskeittiössä 233a on ala- ja yläkaappien välisessä tilassa säilynyt alkuperäiset putkimaiset seinävalaisimet opaakkista akryyliä nekin Ornon 1950-luvun tuotantoa. Muut vastaavat valaisimet ovat uudempia.



Pallomainen seinävalaisin opaailiasia, posliinikanta, Orno 14-353/453/553..



Seinävalaisin opaakkista akryyliä, Orno (luokka 143, 1. krs).



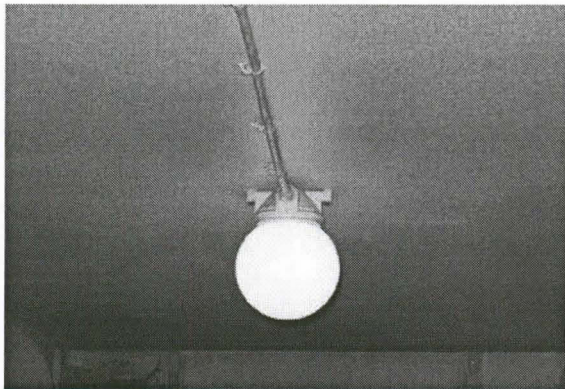
Taulun loisteputkityyppi 1, Orno? (auditorio 302, 3. krs), .



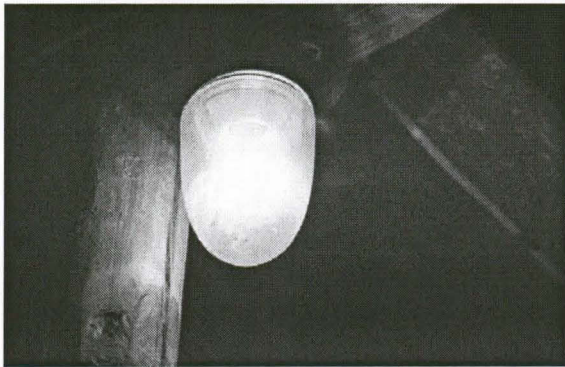
Pallomainen lasikantainen seinävalaisin, Orno (kellarikerroksen tuulikaappi K39).

### Varastovalaisimet

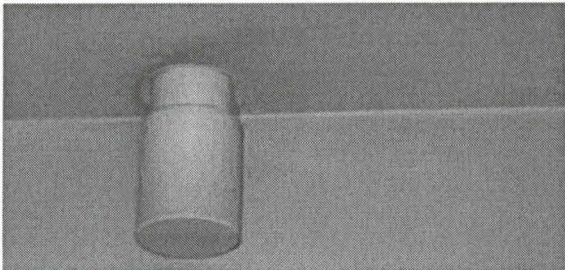
Varastotiloissa on käytetty enimmäkseen vedenpitäviä, posliinikantaisia pallovalaisimia (Orno 14-351/451/551). Ullakolla on oma kirkaslasinen varastovalaisintyyppinsä.



Vedenpitävä posliinikantainen kattovalaisin, Orno 14-351/451/551 (kellarin varasto K13).



Ullakon varastovalaisin.



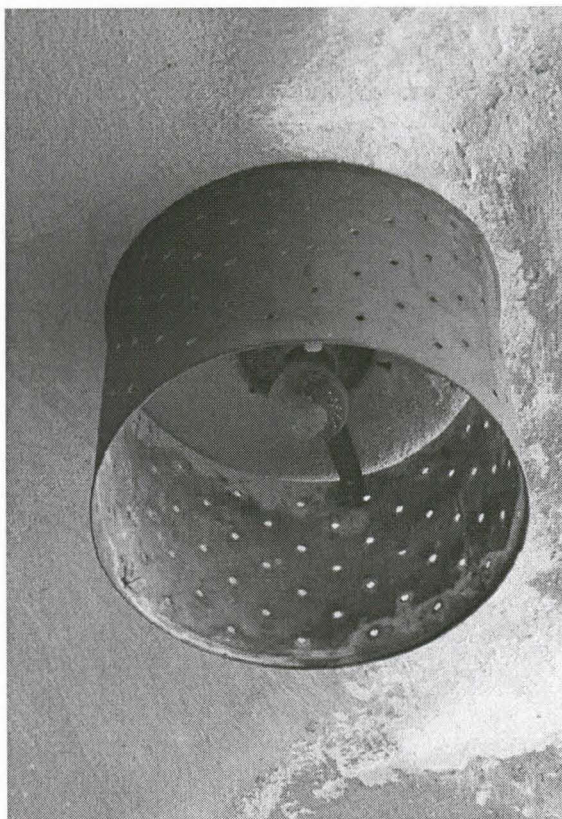
Varastovalaisin, Orno / Idman? (kellarin eteistila K10?).



## Ulkovalaisimet

Ulkovalaisimina sisäänkäyntien yhteydessä ja rakennuksen pitkässä itäjulkisivussa on opaalilasisia pallovalaisimia, jotka on suojattu kuparilipalla. Erityisen hauska on hilkkamainen lippa.

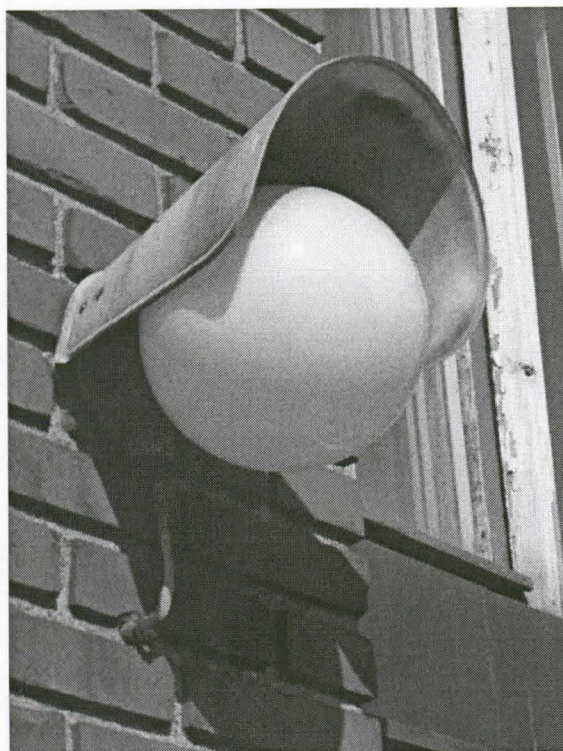
Pääsisäänkäynnin kohdalla ruokalan parvekkeen alapinnassa on kolme yksinkertaista lieriömäistä, reiätettyä kuparista valmistettua valaisinta, joissa on miellyttävä käsityömäisyyden leima.



Ulkovalaisin reiätettyä kuparia (pihasiiven 2. kerroksen sisäänkäynti).



Kellarikerroksen entisen kahvilan sisäänkäynnin opaalipallovalaisin.



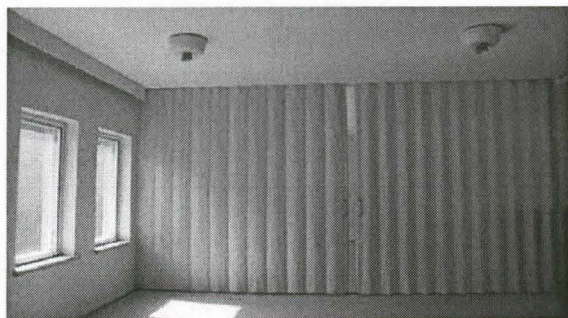
Kuparisella "hiikalla" varustettu opaalipallovalaisin luokkasiiven porrashuoneen sisäänkäynnin vieressä.

## SEINÄMATERIAALIT

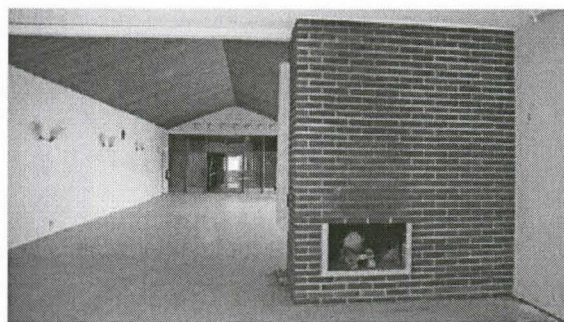
Sisäseinät on yleensä tasoitettu ja maalattu valkealla öljymaalilla arkkitehtien määrittämiin värisävyihin. Siirtoseiniä on muutamia, kuten oppilasruokalan 203a ja opettajien ruokalan 203b välissä.

Puhtaaksimuurattua punatiiltä on seinäpintana pääportaan taustaseinä sekä oppilasruokaloiden 202 ja 203a välisessä takkaseinässä. Takkaseinän vieressä ruokalan 202 ikkunaseinällä on myös puupaneelia.

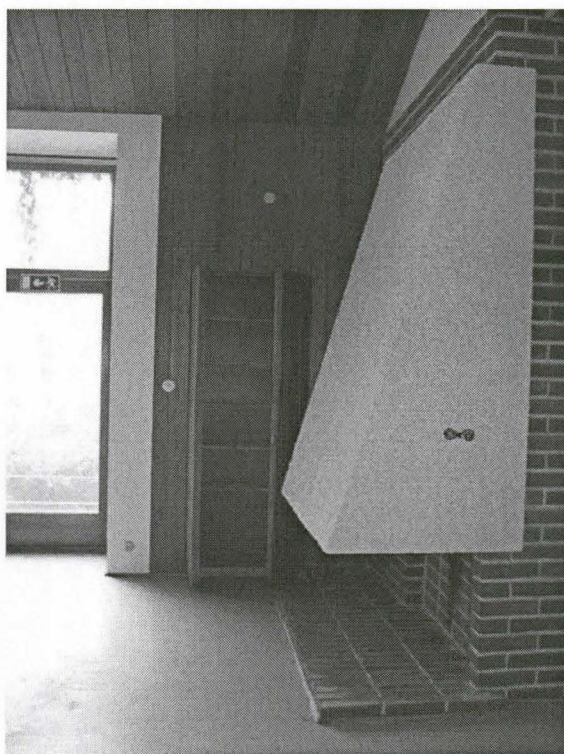
Lasitettuja valkeita Pukkilan seinälaattoja (15 x 15 cm) on käytetty luokkahuoneiden astianpesupöytien ja liesien takana 60 cm:n korkeudelta. Oppilasruokalan keittiössä 205 laatoitus on ulotettu kauttaaltaan ovikorkeuteen tiukoin puskaumoin. Laattaa on myös wc-tilojen pesuallaiden ympärillä ja suihkutiloissa.



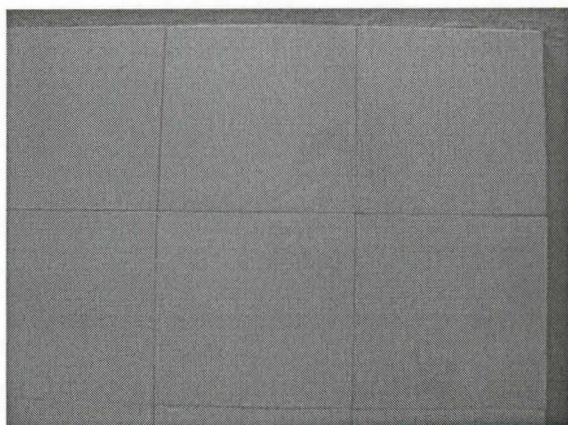
Oppilasruokalan 203a ja opettajien ruokalan 203b välissä on kangaspäällysteiset paljeovet.



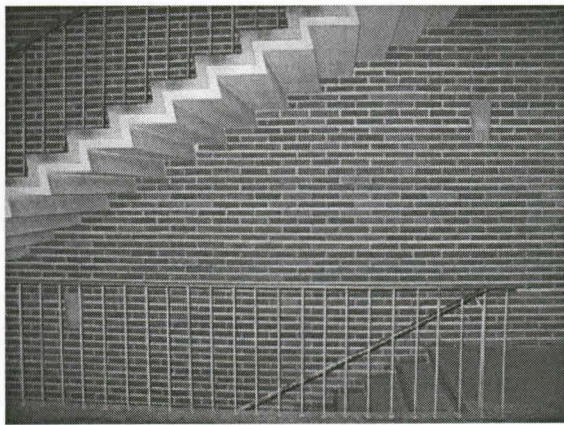
Oppilasruokalan 202 ja 203a välinen punatiilistä muurattu takkaseinä.



Oppilasruokalan 202 ikkunaseinän paneloitu seinä komeroineen (2. krs.).



Pukkilan lasitettu valkea seinälaatta.



Pääportaan punatiilistä muurattu taustaseinä.

## LATTIAMATERIAALIT

### Kumimatot

1.-3. kerroksen käytävien, aulojen ja pääportaan lattiamateriaalina on ollut Nokian kumimatto. Alkuperäinen marmoroitu harmaa kumimatto saman materiaalin erivärisistä kaitaleista tehtyine nauhoineen on säilynyt 1.-2. kerroksen käytävissä ja 2. kerroksen porrasaulassa; muualla se on korvattu uudemalla vastaavalla materiaalilla. Pääportaan tummanvihreä kumimatto on vaihtunut Nokian tummanvihreään homogeeniseen muovimattoon.

### Linoleumit

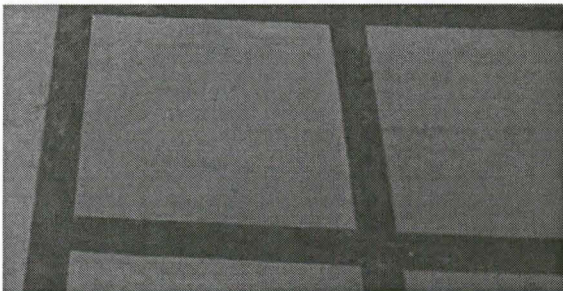
Pääosin ruokailu- ja opetustilojen lattiat ovat olleet linoleumipäällysteisiä. Muutostöiden yhteydessä monien tilojen alkuperäinen linoleumi on kuitenkin vaihdettu. Tilalle on tullut uudemman linoleumin ohella muun muassa korkki- ja muovimattoa, Finnflex-vinyylisbestilaattoja ja Hovikvartsivinyylilaattoja.

### Ruboleum-linoleumi

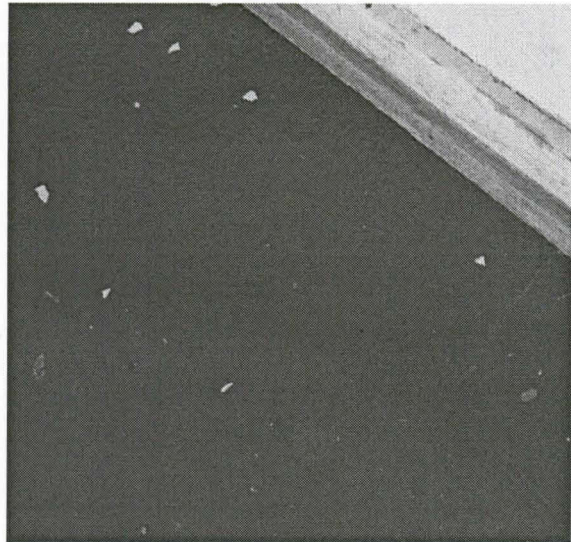
Opetuskeittäöihin sekä oppilasruokalan tiloissa 202, 203a ja 203b on alun perin ollut kulutusta kestävä, koristeellisen voimakaskuvioinen ja -värinen, kumisekoitteinen 6,7 mm:n Ruboleum-linoleumi. Se on säilynyt 1. kerroksen ruokailutilassa 113 sekä 2. kerroksen opetuskeittäöissä 222a ja 233a.

### Yksivärinen linoleumi

Yksivärinen linoleumi on 1. kerroksessa kodinhoitoluokissa 139, 142 ja 143: vihreä, sininen ja punainen. Vihreää linoleumia on myös toimistoetelössä 137 ja keittokomerossa 136.



Nokian harmaa marmoroitu kumimatto, vihreät raidat, (aula 204, 2. krs).



Yksivärinen linoleumi (seminarihuone 143, 1. krs.)



Vihreä Ruboleum, DLW?, (opetuskeittäö 233a, 2. krs)



Ruskeanpunainen Ruboleum, DLW?, (opetuskeittäö 222a, 2. krs)

### Jaspe-matto

Muut linoleumilattiat ovat alun perin olleet punaruskeaa, 3,3 mm:n vahvuista Jaspe-mattoa. Alkuperäistä jaspea on edelleen monin paikoin jäljellä, muun muassa 1. kerroksen toimistohuoneissa 134 ja 135, 2. kerroksen opetuskeittiöiden ruokasalissa 223, sosiaalitallassa 212 ja keittiön käytävässä 211 sekä 3. lukusalissa 305, kirjastonhoitajan huoneessa 303, havaintovälineluokassa 303 sekä toimistohuoneissa 326 ja 327. Sikäli kuin näissä tiloissa on kiinteitä komeroita, myös niiden lattia on Jaspea. Vaaleampi Jaspe-matto ei ole alkuperäistä.

Kodinhoitoluokkaan 142 on myöhemmin asennettu useita eri lattiapäällysteitä lattian hoidon opettelua varten: Finflex-laattoja, Jaspe-mattoja, yksiväristä linoleumia ja vielä pala kokolattiamattoa.

### Sauvaparketti.

Opettajainhuoneessa on 1950-luvun lakattu sauvaparketti.

### Mosaiikkibetoni

Mosaiikkibetonia on käytetty kovalle kulutukselle ja kosteudelle alttiissa paikoissa, kuten kellarikerroksen käytävä- ja aulatiloissa, porrashuoneiden porrastasanteissa ja -askelmissa, pääportaan kellarista 1. kerrokseen johtavassa osassa sekä 1. kerroksen puku- ja pesuhuonetiloissa. Betonilaattoja ruuduttavat ohuet messinkilistat.

### Klinkkerilaatat

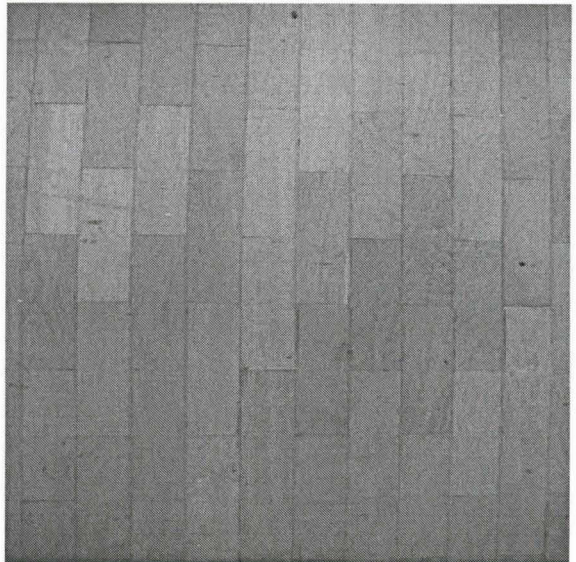
Oppilasruokalan keittiössä 205 sekä lähes kaikissa wc- ja kylpyhuonetiloissa ja siivouskomoissa on alkuperäiset Pukkilan kuusikulmaiset lasittamattomat laatat, halkaisijaltaan 8 cm. Oppilasruokalan keittiössä laatta on ruskeaa, muualla vaaleanharmaa. Muiden tilojen laatat ovat uudempiä.

### Betonilattiat

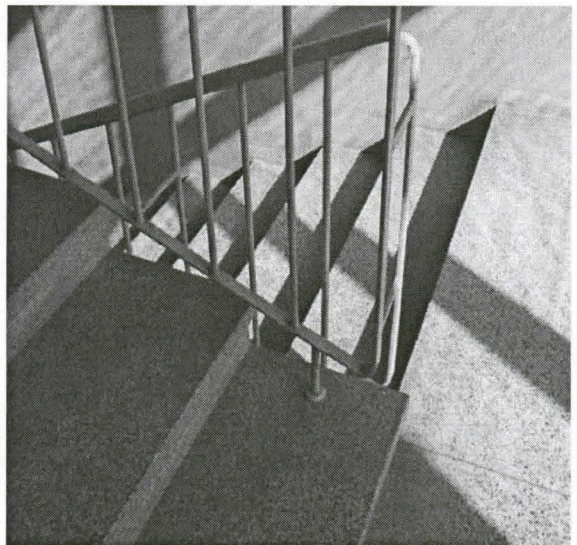
Kellarikerroksen varastotiloissa on teräshiotut, maalatut betonilattiat.



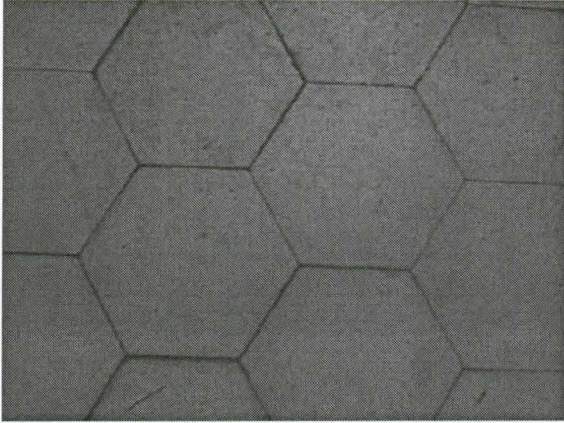
Punaruskea Jaspe-linoleum (lukusali 306, 3. krs)



Sauvaparketti (opettajainhuone 321, 3. krs)



Luokkasiiven porrashuoneen mosaiikkibetonilattiaa.



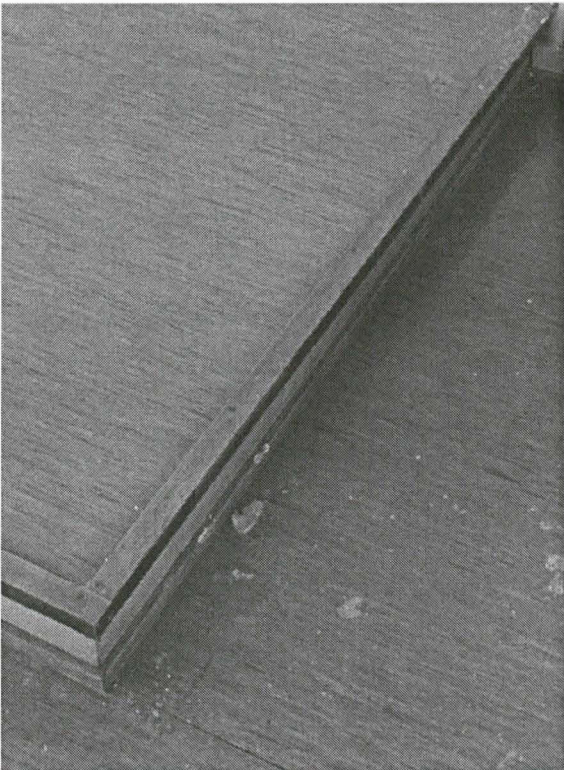
Lasittamaton kuusikulmainen klinkkerilaatta, wc- ja kylpyhuone-tilat.

### Opettajankorokkeet

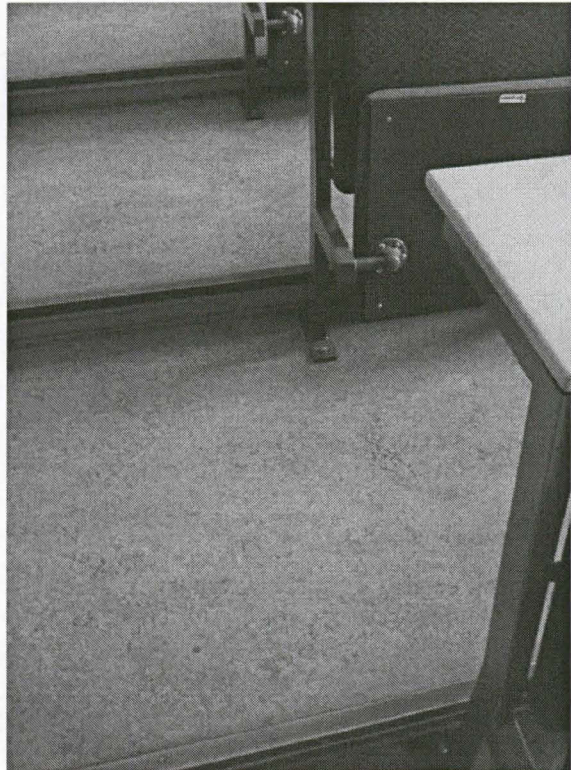
Opettajakorokkeita on 3. kerroksen opetusluokissa. Ne on tehty pontatusta mäntylaudasta ja päällystetty Jaspe-linoleumilla. Etureuna on suojattu messinkisellä kulmalistalla. Etulauta on maalattu valkeaksi.

### Auditorion porrastettu katsomo

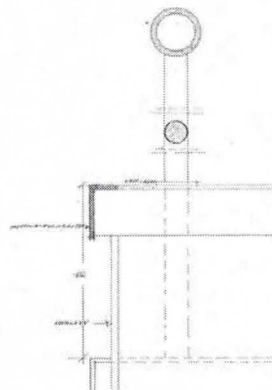
3. kerroksen auditoriossa 302 lattia on uudempaa marmorikuvioista linoleumia. Penkkirivit on porrastettu; porrastusten reunoissa on messinkiset kulmalistat.



Alkuperäisellä Jaspe-matolla päällystetty opettajankoroke messinkisine kulmalistoineen ja tammisine mattolistoineen (luokka 310, 3. krs.).



Uudempi harmaa marmorikuvioinen linoleum, DLW?, ja messinkinen kulmalista (auditorio 302, 3. krs.)



Auditorion porrastetun lattiaan reunadetalji, 1:5  
(Arkk.tsto Lindroos, n:o 94, 15.10.1955, AL)

## ALAKATOT

### Tasoitetut ja maalatut alakatot

Rappaus-, tasoitus- ja maalaus käsittely on yleensä kaikissa muissa katoissa paitsi 1.-2. kerroksen opetustiloissa.

### Levyalakatot

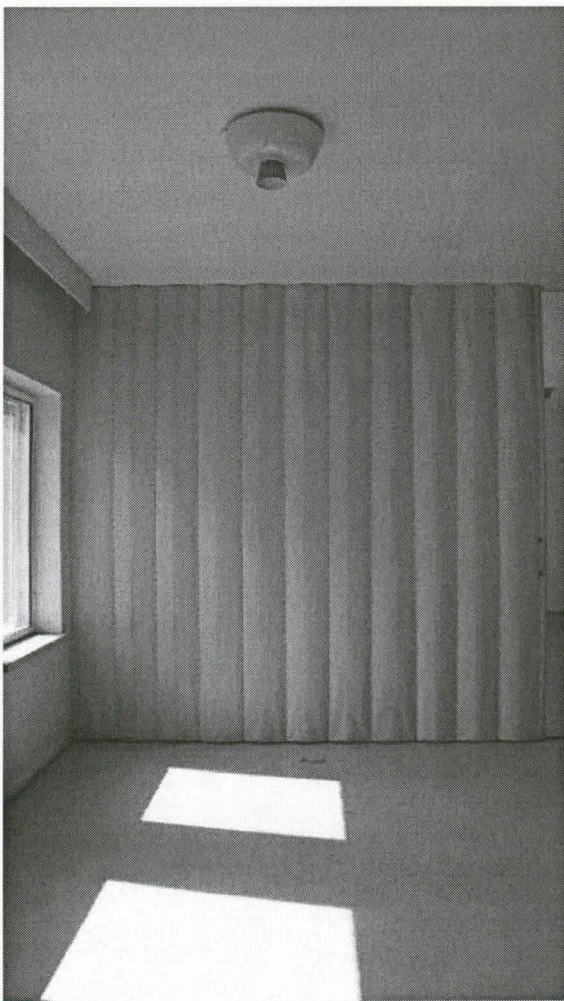
Katot on levytetty lähes kauttaaltaan 1. ja 2. kerroksessa sekä kellarikerroksen opetustiloissa. Niissä välipohjarakenne perustuu ylälaattapalkkeihin, joten välipohjan alapuoli on vaatinut peitelevyt.

Kipsipohjaisia, perforoituja Soundex-alakattolevyjä (60 x 60 cm) on käytetty akustointiin 1.-2. kerroksen käytävien ja pääportaaseen liittyvien porraskäytävien ohella opetuskeittiöiden ruokailutiloissa 113 ja 232 sekä luokassa 131, missä

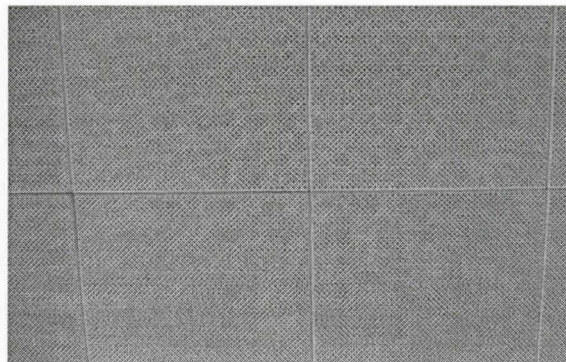
Soundex-levyjä on kuitenkin ilmeisesti vanhempi Alumex-levytys. 1980-luvulla uusituissa tiloissa Soundex-levytys on uusittu osittain tai kokonaan.

Osittainen, kovalevy pintainen Soundex-levytys (60 x 120 cm) on 3. kolmannen kerroksen lukusalissa 306 sekä luokahuoneissa 310, 317, 319 ja 320. Niiden katoissa on U-kirjaimen muotoinen levytys siten, että katon keski- ja takaosa ovat levyttämättömiä. 3. kerroksen auditoriossa 302 on levytetty auditorion yläpuolinen, laskettu alakatto.

Alumiinista valmistettua, perforoitua Alumex-alakattolevyä (60 x 60 cm) on käytetty opetuskeittiöissä, kodinhoitoluokassa 139, pesulassa K58 sekä oppilasruokalan keittiössä 205. Pesulassa K55 sekä höyrykupujen sisäpuolella on sileät Alumex-levyt.



Oppilasruokalan 203a katto on rapattu ja maalattu.



Soundex-levyitetty alakatto.

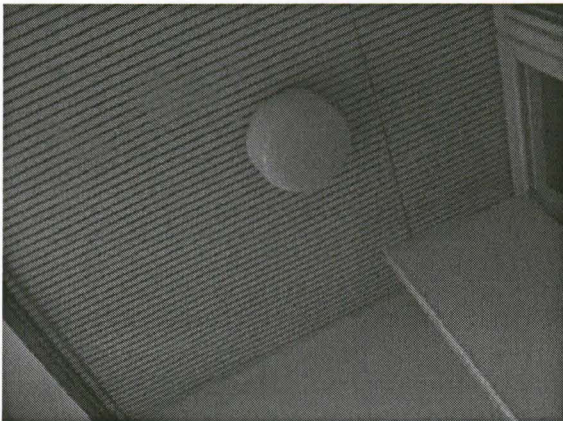


Ruokailutilassa 113 on Soundex-alakattolevyjä saumakohtien päälle myöhemmin kiinnitetty kapeat, valkeiksi maalatut rimat.

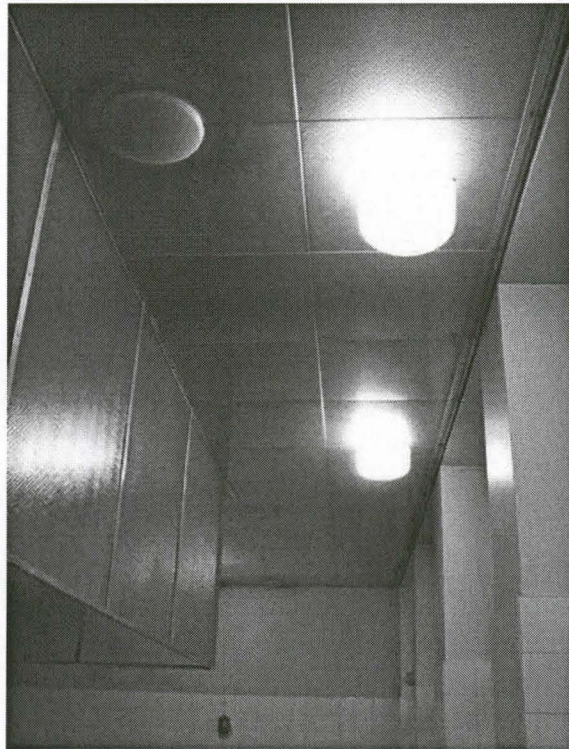
Akustoivaa uritettua insuliittilevyä (akustolevyä) on 1. kerroksen toimistotiloissa 134, 135 ja 137 sekä entisessä pukuhuoneessa 147.



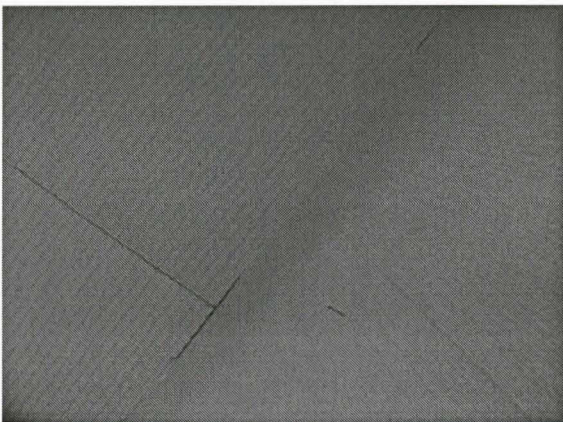
Slieä Alumex-alakatto (opetuskeittiö 224, 2. krs.).



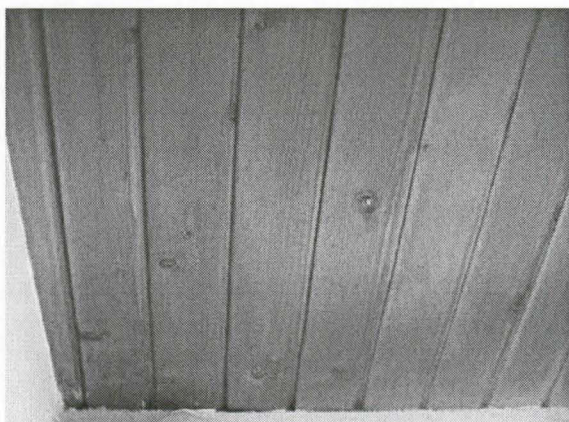
Levykatto uritettua akustoinsuliittia (opetusvälinevarasto 147, 1. krs).



Oppilasruokalan keittiön Alumex-alakatto (keittiö 205, 2. krs.).



Levykatto uritettua akustoinsuliittia (toimistohuone 134, 1. krs).



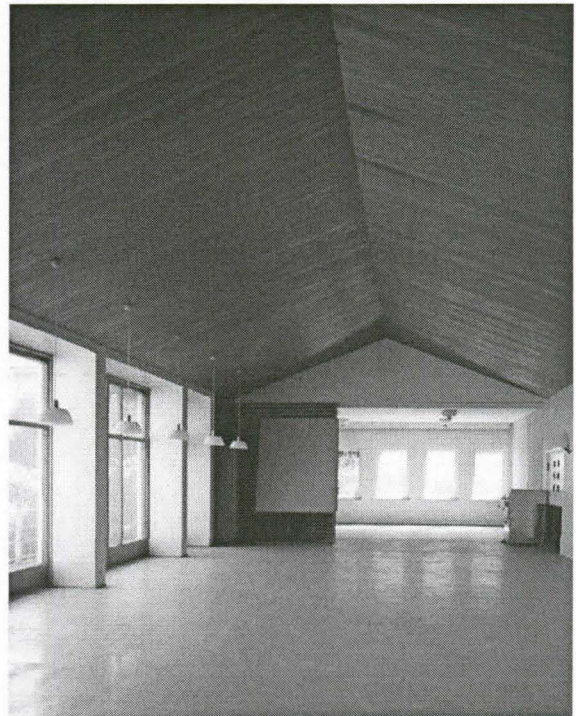
Pontattu mäntypaneelialakatto (kellarin saunaosaston wc)..

## Puualakatot

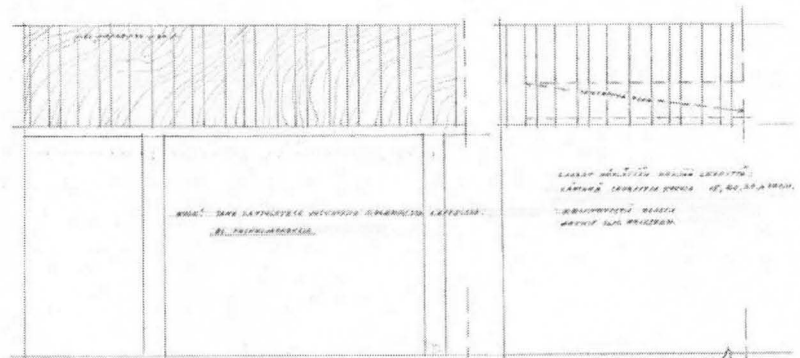
Opiskelijaruokalassa 202 on rakennuksen näyttävän katto. Kaksilappeinen katto on verhoiltu oksatomalla, koko lappeen pituisista höylätyistä mäntylaudoista tehdyllä paneelilla, jossa vuorottelee säännönmukaisesti kolme erilevyistä lautaa. Keittiönseinän puolelta paneeli on rei'itetty ilmastointia varten.

Alun perin tilaan on suunniteltu vastaavalla neljästä erilevystä tammilaudasta sommiteltua paneelikattoa.

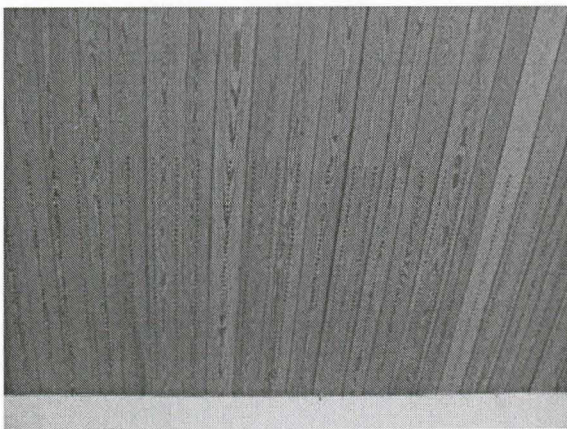
Kellarin saunaosaston wc:ssä on alkuperäinen puupaneelikatto, muut alakatot on uusittu..



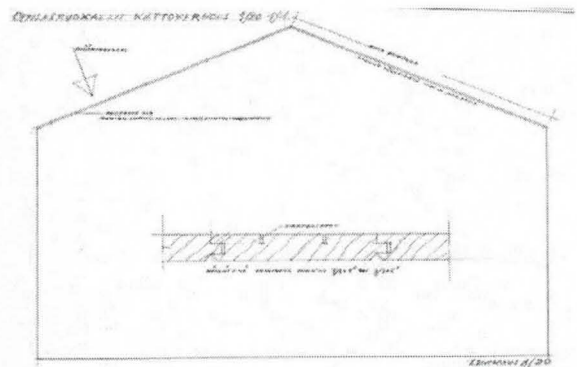
Oppilasruokalan 202 mäntypaneelikatto (2. krs.).



Oppilasruokalan kattoverhous, pystyleikkaus 1:100 (Arkk.tsto Lindroos, 25.10.1955. AL).



Oppilasruokalan 202 mäntypaneelikatto ilmastointireikineen.



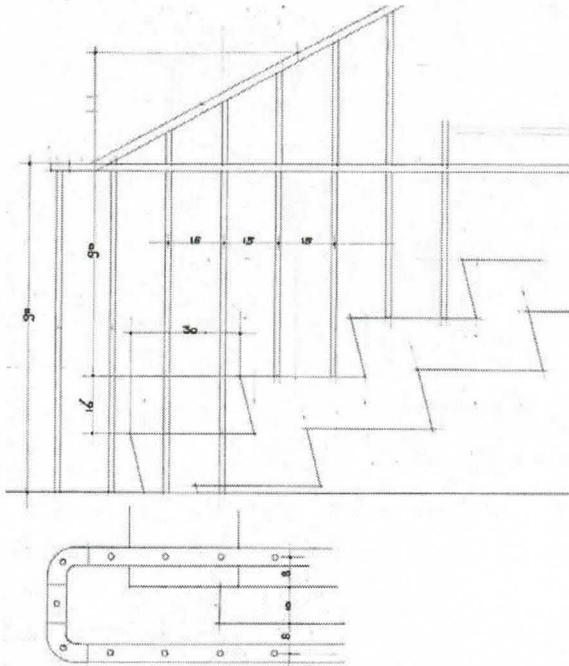
Oppilasruokalan kattoverhous tammea, 1:100 (Arkk.tsto Lindroos, 22.10.1955. AL). Välrikatto on tehty vesikaton suuntaisena harjakattona teräsbetonilaatan ja -palkkien varaan.



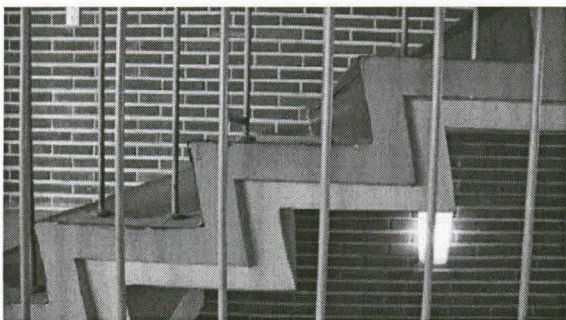
## PORTAAT JA KAITEET

Opiston pääportaat ja aulojen askelmat on valettu betonista ja päällystetty ilmeisesti Nokian homogeenisella vihreällä muovimatolla, joka vaikuttaa myöhemmin asennetulta, samoin kuin askelmi-  
en reunassa oleva musta kumilista. Kellarikerrokseen vievän porrassyöksyn askelmat on päällystetty uudemmalla linoleumilla.

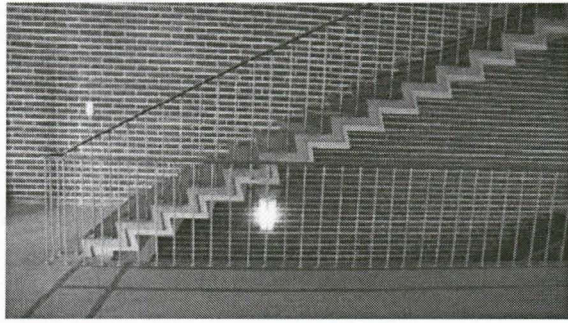
Valkeaksi maalatussa pinnakaiteessa poikkeileikkaukseltaan pyörästettyine juuriholkkeineen on koivusta muotoiltu lakattu käsijohde. Kellariin vievän portaikon käsijohde on mustaksi maalattua pyörötankoa.



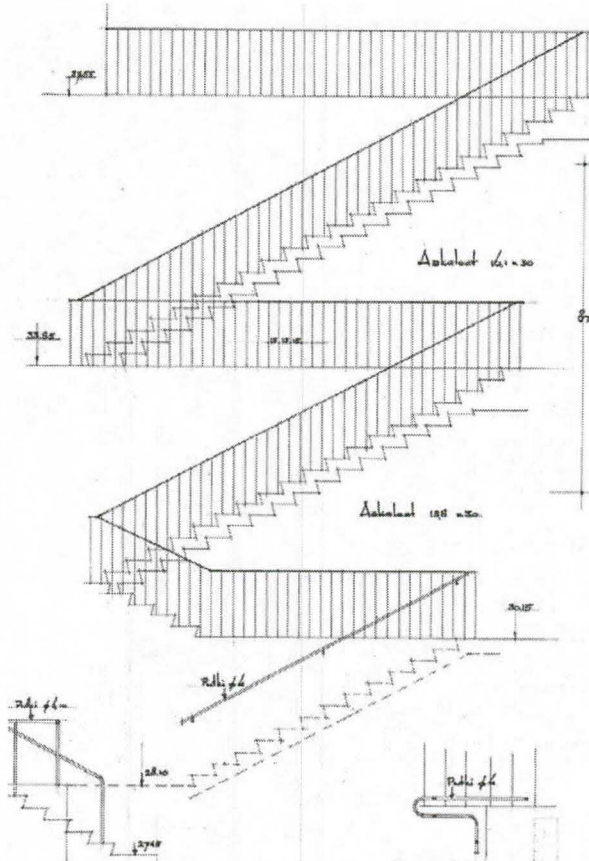
Pääportaatan kaide 1:20 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 40, 6.5.1955. AL).



Pääportaatan askelmat (ylh.) ja kaide (oik.) 2. kerroksessa kuvattuina.



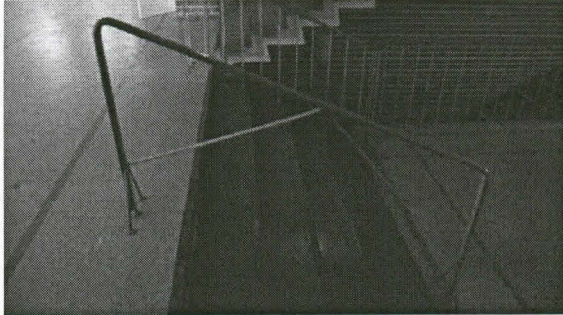
Pääporras 2. kerroksen kohdalta kuvattuna.



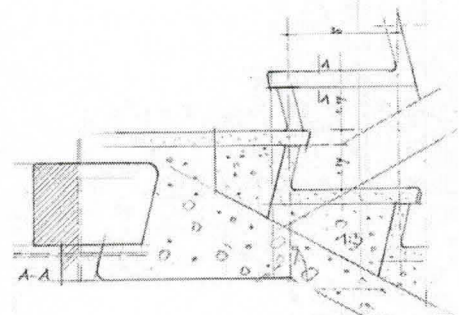
Pääportaatan kaide 1:100 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 40, 6.5.1955. AL).

## Keittiönporras

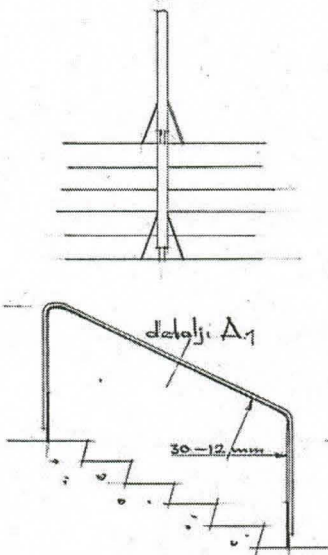
Pihasiiven pohjoisseinällä sijaitseva keittiönporras lepotasanteineen on mosaiikkibetonia. Mustaksi maalatussa lattateräs-pinnakaiteessa on yksinkertainen lakattu käsijohde koivua.



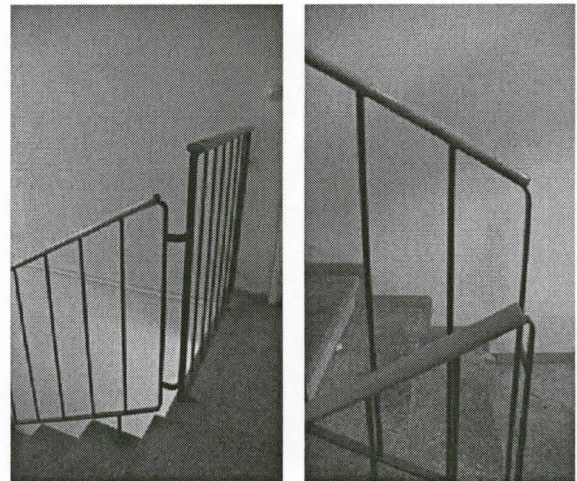
1. kerroksen aulan portaan kaiteeseen on lisätty diagonaalituet.



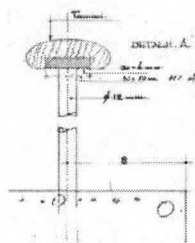
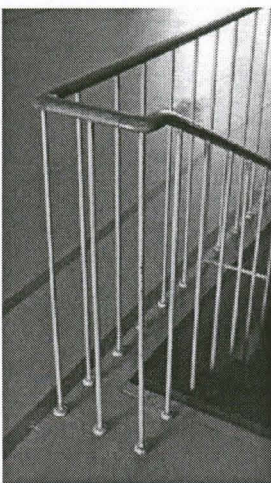
Keittiönportaan askelmien leikkaus 1:20 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 33, 31.3.1955. AL).



1. kerroksen aulan portaan kaide 1:50 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 40, 6.5.1955. AL).



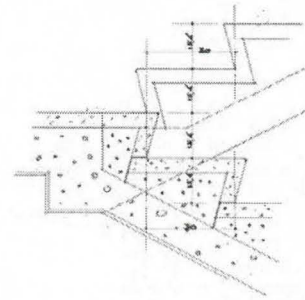
Keittiönportaan kaide.



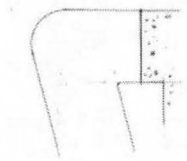
Pääportaan kaidepuu 1:5 (Arkk.toimisto Lindroos, n:o 40, 6.5.1955. AL).

### Luokkasiiven porras

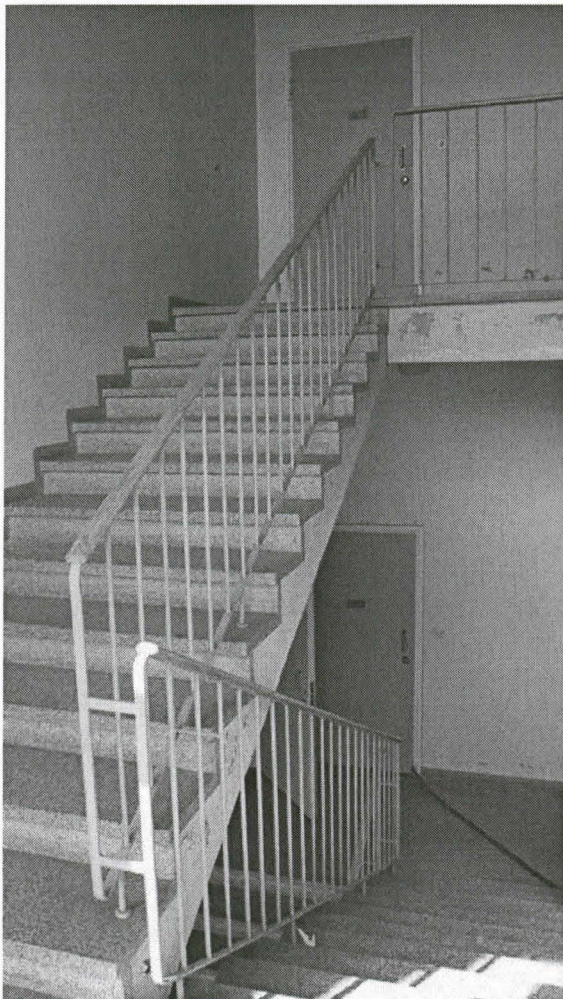
Sturenkadun puoleisessa päädyssä pihan puolella on luokkasiiven varaporras, josta on käynti myös opiston asuntoihin. Portaat tasanteineen ovat mosaiikkibetonia. Portaassa on yksinkertainen, maalattu lattateräsrunkoinen pinnakaide, jossa on puinen käsijohde. Portaan sivuseinä on maalattu vihreäksi alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.



Luokkasiiven varaportaan askelman leikkaus 1:20 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 28, 29.4.1955. AL).



Luokkasiiven varaportaan reunan pyöristys 1:5 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 28, 29.4.1955. AL).



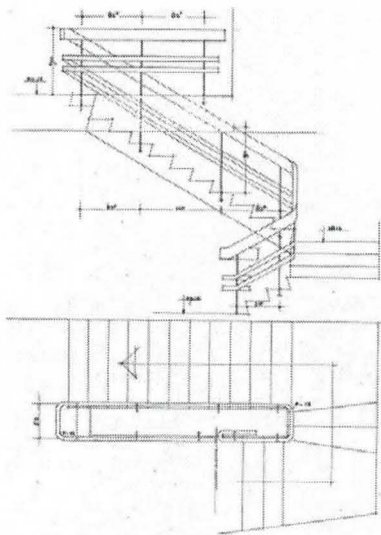
### Entisen kahvilan porras

Kellarikerroksen Sturenkadun puoleisessa päädyssä olleen kahvibaarin ja einemyymälän, sittemmin opiskelijoiden käytössä olleen tilan K41 mosaiikkibetoninen porras on kotitalousopettajaopiston veistoksellisin. Portaan kaide muodostuu valkoisiksi maalatuista teräsosista ja lakatusta koivuisesta käsijohteesta, jonka muotoa kaiteen kaksi valkoiseksi maalattua lattateräsnauhaa myötäilee. Portaan taustaseinä on maalattu pehmeällä sinisen sävyllä.

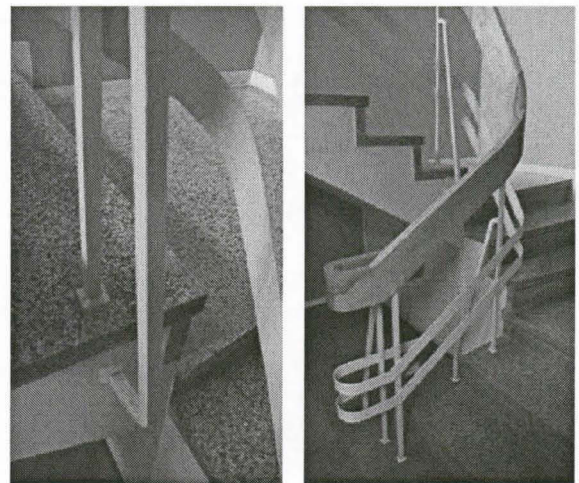
Porras yhdisti aikoinaan kahvibaarin ja ensimmäisen kerroksen liikelinjan keittiön tilat.



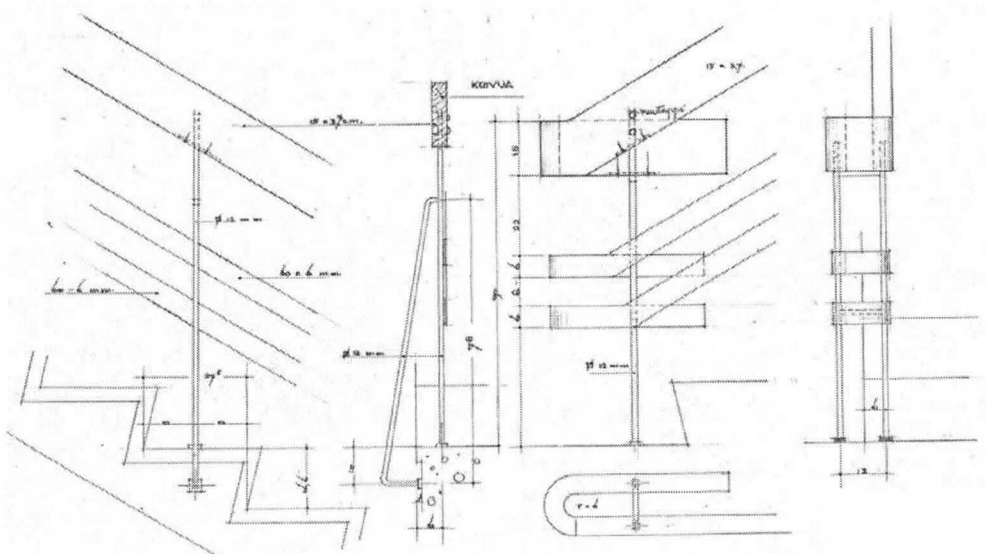
Kahvilan porras (lukusali K41, kellarikerros)..



Kahvilan porras 1:100 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 42, 6.5.1955. AL).

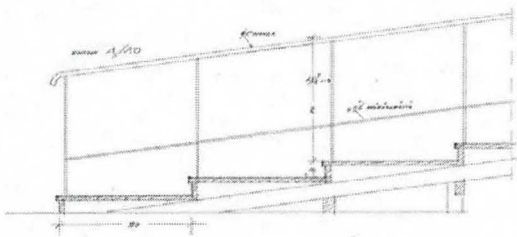
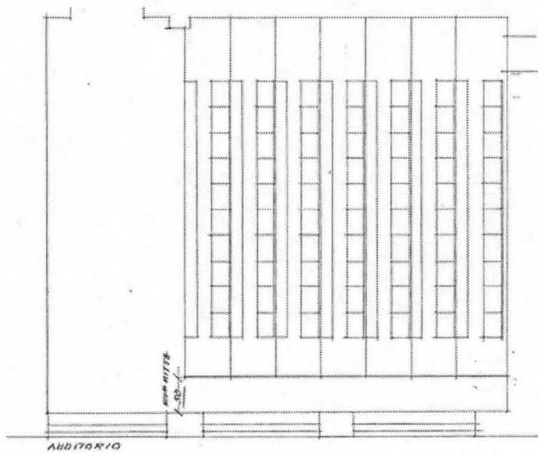
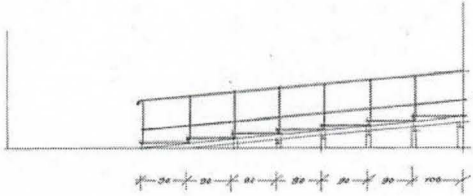


Kahvilaportaan kaiteen kiinnitys.



Kahvilan porras ja kaide 1:20 (Arkk.tsto Lindroos, n:o 42, 6.5.1955. AL).

3. kerroksen auditoriossa penkkirivit on porrastettu. Rakenne on alkuperäinen, vaikka penkit on uusittu. Lattiamateriaalina on marmorikuviainen linoleumi, reunalista messinkiä.



Auditorion nouseva lattia (Arkk.tsto Lindroos, n:o 94, 15.10.1955)

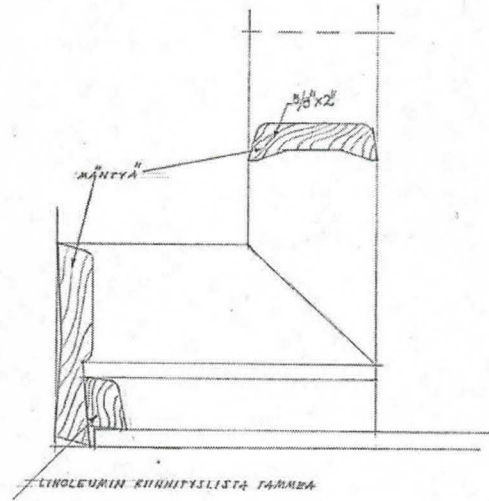
## LATTIALISTAT

Rakennuksessa on alkujaan käytetty pääasiassa yhtä lattialistatyyppiä, joka koostuu valkeaksi öljymaalatusta mäntypuisesta jalkalistasta ja lakatus-ta tammisesta kiinnityslistasta. Tämä on kiinnitetty linssikantaisilla messinkiruuveilla. Muutamissa tiloissa jalkalista on maalattu harmaaksi, esimerkiksi 3. kerroksen auditoriossa 302.

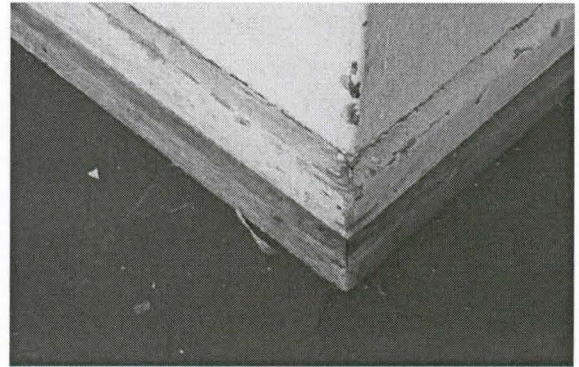
Mosaiikkibetonilattiaisissa kuivissa tiloissa (porrashuoneita lukuun ottamatta) on pelkkä jalkalista valkeaksi maalattuna, esimerkiksi kellarin käytävässä K01.

Tiloissa, joissa on tehty väliseinämuutoksia tai uusittu lattiamateriaali, alkuperäistä jalkalistaa on usein jäljellä yhdellä tai kahdella seinällä, tavallisimmin ikkunaseinällä.

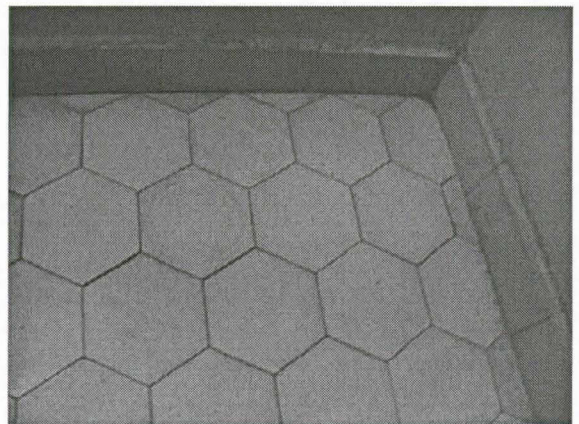
Wc-tiloissa ja siivouskomoeroissa on tavallisesti laattajalkalista, joka on tehty puolikkaista Pukkilan laatoista.



Jalkalista ja vuorilauta, 1:5 (Arkk.toimisto Lindroos, n:o 103, 14.11.1955).



Jalkalista vuorilistoineen (seminaarihuone 143, 1. krs.).



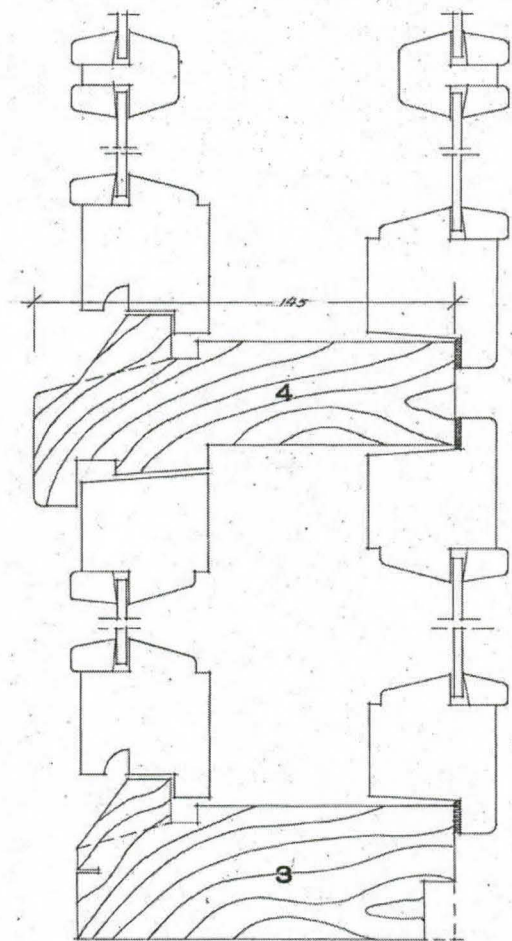
Wc-tilojen ja siivouskomeroiden lattialista on Pukkilan puolikkaista laattoista.

## IKKUNAT

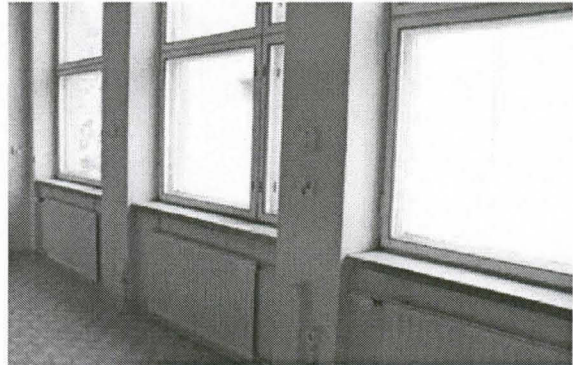
### Sisään-sisäänaukeavat puuikkunat

Puuikkunoita on kolmea tyyppiä. Yleisin, tyyppi 1 on sisään-sisäänaukeava ikkuna, joka on lähes kaikissa huonetiloissa. Ikkuna on maalattu valkoiseksi lukuunottamatta sisäpuutteen lakattua tammilistaa ja ulkopuitteen ruskeaksi maalattua ulkopintaa. Karmi ja vuorilistat ovat ulkopuolelta valkoiseksi maalatut.

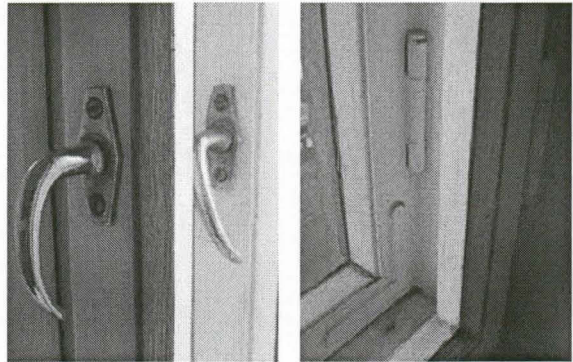
Saranat ovat sokkasaranat pyöristetyllä nupilla ja kulmaraudat ovat poimutetut pyöristetyllä päällä. Tuuletusikkunoissa on pukinsarvipainikkeet.



Ikkuna, TYYPPI 1, sisäpuolelta.

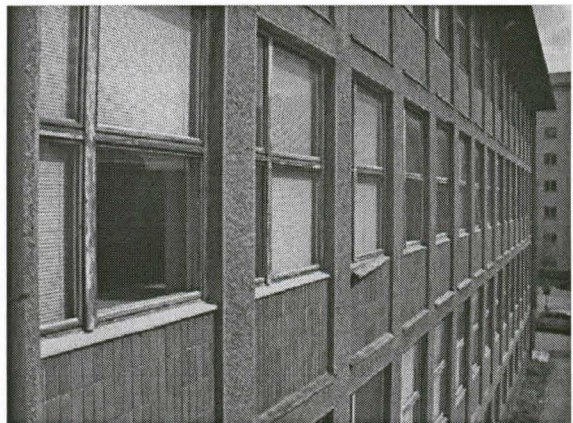


Ikkuna, TYYPPI 1, sisäpuolelta.



Ikkuna, TYYPPI 1.

Ikkuna, TYYPPI 1.



Ikkuna, TYYPPI 1, lounaisjulkisivu.

Ikkuna, TYYPPI 1, pystyleikkaus 1:2,5 (Arkk.tsto Lindroos 29.3.1955, n:o 32, Ikkuna- ja ovidetaljeja. AL).

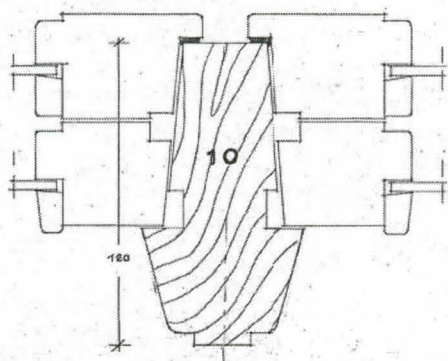


Luokkasiiven 3. keroksen käytävän päätyikkuna, TYYPI 2.

### Sisäänaukeavat kytketyt puuikkunat

Tyytit 2 ja 3 ovat profiililtaan keskenään samanlaiset kytketyt sisäänaukeavat ikkunat. Eroa on pintakäsittelyssä. Luokkasiiven käytävän päätyikkunat ja viereisen porrashuoneen ikkunat ovat tyyppiä 2. Ikkunat ovat sisäpuolelta maalatut, ulkopuolelta lakattua tammea. Myös tyypin 2 tuuletusikkunoissa on pukinsarvipainikkeet.

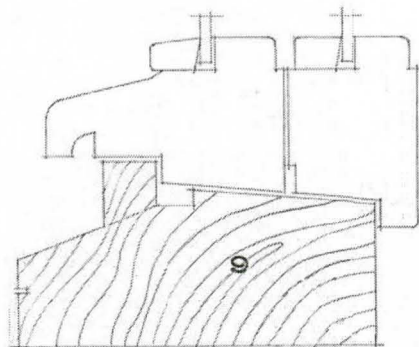
2. kerroksen oppilasruokalan suuri lasiseinä on lakattua tammea. Ulkopuolen ruskea maali-pinta on selkeästi uudempi muutos. Lasiseinässä on samoilla profiileilla tehty ovi, jossa on pukinsarvipainike. Ovea lukuunottamatta lasiseinät eivät ole avattavissa vaikka profiilit sen mahdollistaisivatkin.



Ikkuna, TYYPI 2 ja 3, vaakaleikkaus 1:2,5. (Arkk.tsto Lindroos 29.3.1955, n:o 32, Ikkuna- ja ovidetaljeja. AL).



Oppilasruokalan lasiseinä, ikkuna TYYPI 3, ulkopuolelta.



Ikkuna, TYYPI 2 ja 3, pystyleikkaus 1:2,5 (Arkk.tsto Lindroos 29.3.-55 No. 32, Ikkuna- ja ovidetaljeja. AL)



Ikkuna, TYYPI 2.



### Lasitiiliikkunat

Puuikkunoiden lisäksi on lasitiilisiä yläikkunoita kellarin ja 1. kerroksen osittain maanpinnan alapuolelle jäävissä tiloissa. Lasitiilet ovat pinnaltaan ruutuprofiloituja. Koillisjulkisivussa on neljä lasitiili-ikkunaa, jotka ovat sisäpuolelta jääneet kylmäkomero-rakenteiden peittoon, mutta ovat sisäpuolelta näkyvissä.

### Ikkunapenkit

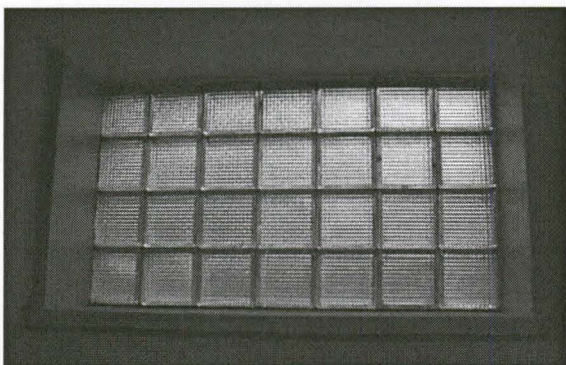
ikkunapenkit ovat koko rakennuksessa valkobe-tonista valettua mosaikkibetonia.

### Pimennysverhot

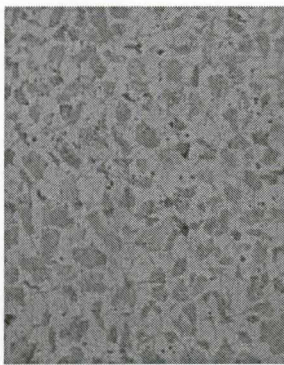
Osassa luokkatiloja on kiinteät pimennysverhot, jotka liukuvat ikkunapielien sisäpinnassa olevissa kiskoissa. Mekanismit ovat suurimmaksi osaksi epäkunnossa.



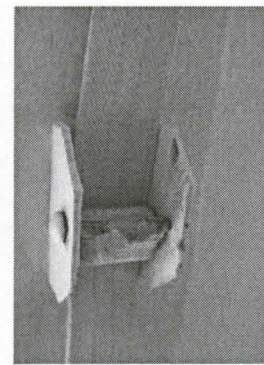
Mosaikkibetoninen ikkunapenkki.



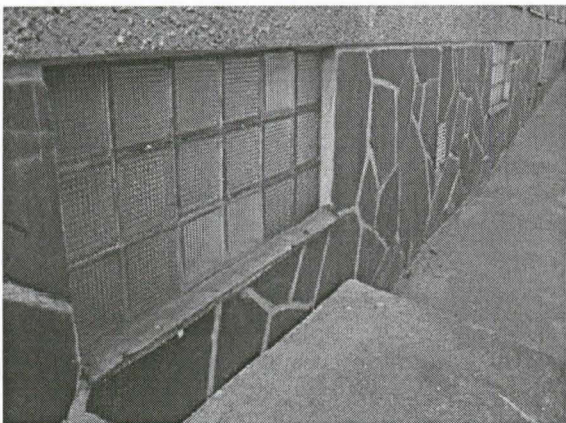
Lasitiili-ikkuna (vaatesäiliö 110, 1. krs).



Ikkunapenkin mosaikkibetonia.



Pimennysverhon lukitus.



Koillisjulkisivun lasitiili-ikkunoita.



Kiinteä pimennysverho.

## OVET

Rakennuksen ovet ovat pääsääntöisesti alkuperäisiä. Heloitusta on jonkin verran muutettu, mutta pääosin nekin ovat alkuperäiset.

### Ulko-ovet

Kaakkoispäädyn erillistä kahvilasisääntäntä lukuunottamatta kaikki ulko-ovet on tehty käyttäen samoja profiilityyppejä. Variaatio tulee materiaaleista ja käsittelyistä sekä koristerimoituksesta.

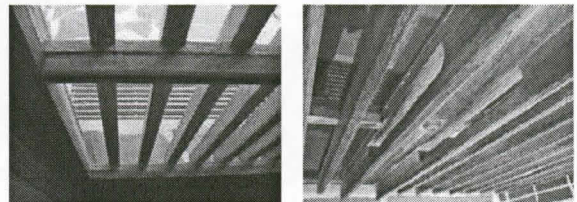
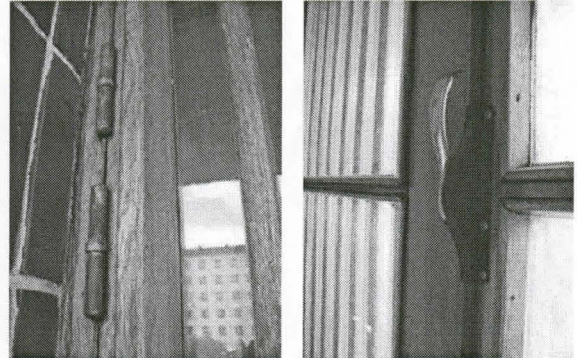
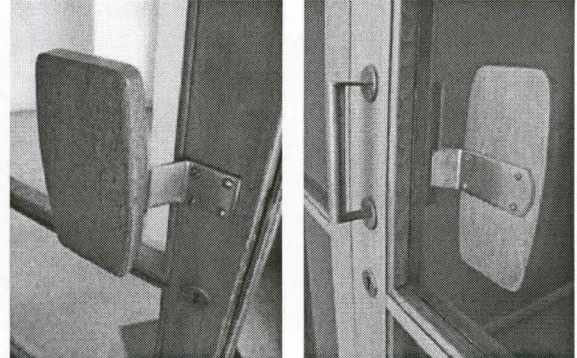
Vetimenä on suora putkivedin, jota on sekä nikalattuna että kromattuna. Ulkopuolella vedin muodostuu koristerimoituksen loveuksesta. Pääsisääntäntä ulko-ovissa on suoran putkivetimen lisäksi sisemmissä ovissa sisäpuolella tammivedin. Saranat ovat tappikantavat ja laakeroidut. Lakatuissa ovissa saranat ovat messinkiä, maalatuissa ovissa kromatut. Vasikka osassa on pikasalpa, jonka kahva on kromattu ja kotelo matta musta.



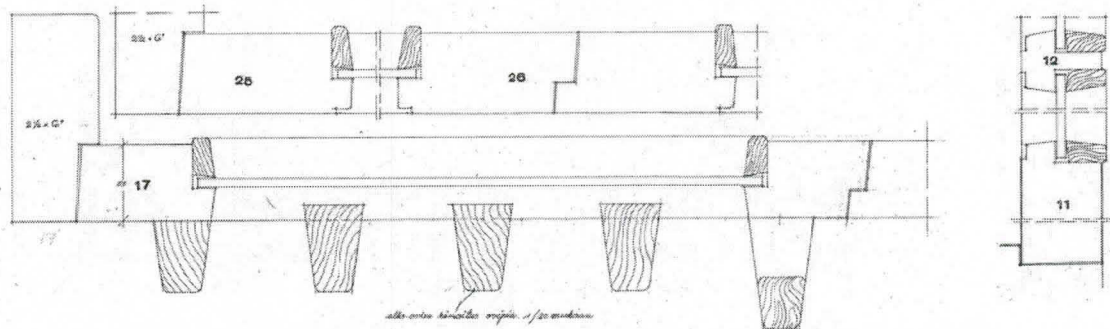
Pääsisääntäntä ulko-ovet ulkoa.



Pääsisääntäntä ulko-ovet sisältä (aula 103, 1. krs).



Pääsisääntäntä detalleja.



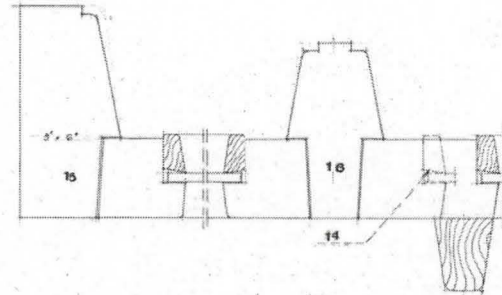
Ulko-ovet, vaakaleikkaukset ja sisemmän oven pystyleikkaus 1:5 (Arkk.tsto Lindroos 29.3.1955, n:o 32, Ikkuna- ja ovidetalleja. AL)

Pääsisäänkäynnin ovet ovat tammea ja lakatut. Muut tämän tyyppin ulko-ovet ovat maalattuja. Lasituslistat ovat kuitenkin lakattua tammea kuten ikkunoissakin. Koristerimoitetuissa ovissa lasituslistat ovat rakenteesta johtuen poikkeuksellisesti sisäpuolella. Täten lakatut listat näkyvät julkisivuissa vain takapihan sisäänkäynnin ja parvekkeen koristerimoittamattomissa ovissa.

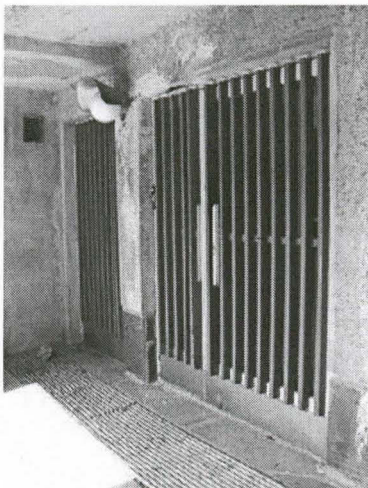
Kaakkoispään porrashuoneen 08 ulko-oven karmi poikkeaa muista tämän tyyppin ovista. Karmi on sama kuin porrashuoneen ikkunoissa, mutta sisäpuoli on asennettu ulospäin. Syynä voi olla ikkunoiden ja ovien avautuminen eri suuntiin. Tämä aiheuttaa julkisivussa näkyvän epäjatkuu-

kohdan yläosan ikkunoiden ja alimman tason ovi-ikkunapaketin välillä.

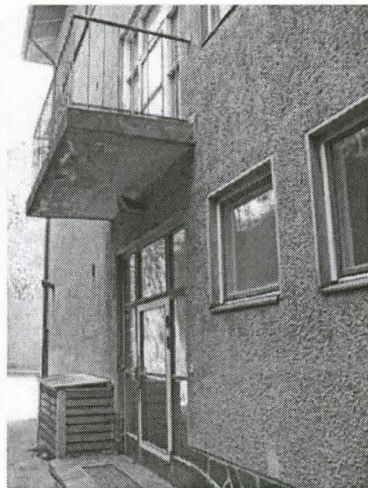
Kellarin pääsisäänkäynnin vieressä on ollut ulkoa suora käynti tilaan k05a, jossa sijaitsi alunperin ulkoiluvälinevarasto. Oviaukko on sisäpuolelta muutettu ikkunaksi, mutta ulko-ovi on yhä tallella.



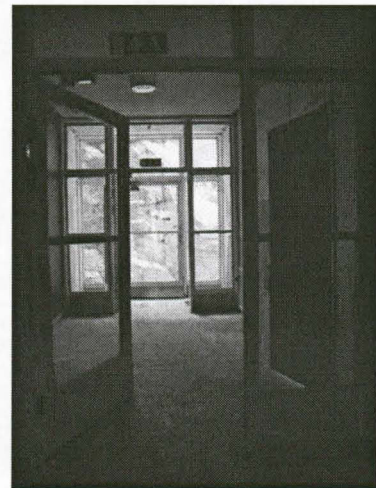
Porrashuone 08 ulko-ovi, vaakaleikkaus 1:5  
(Arkk.tsto Lindroos 29.3.1955 n:o 32, Ikkuna- ja ovidetaljeja. AL)



Pohjakerroksen pääsisäänkäynti.



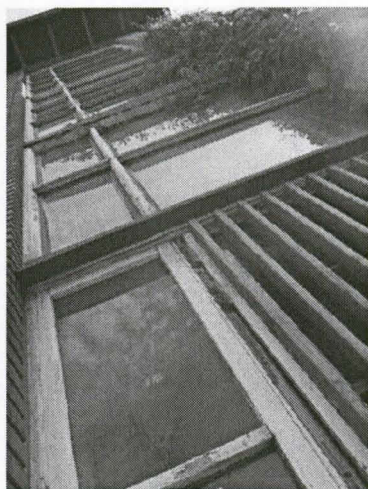
Takapihan sisäänkäynti ja parveke.



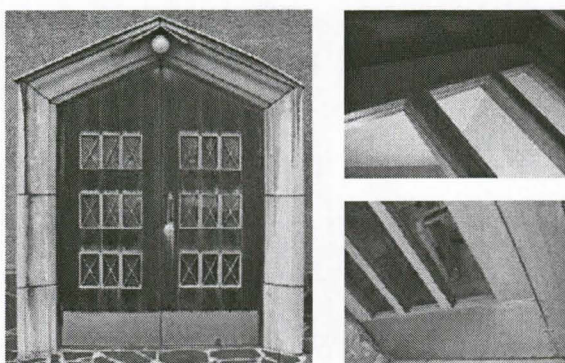
Takapihan sisäänkäynti sisältä (aula 104).



Kaakkoispään porrashuoneen 08 sisäänkäynti ja ikkunat.



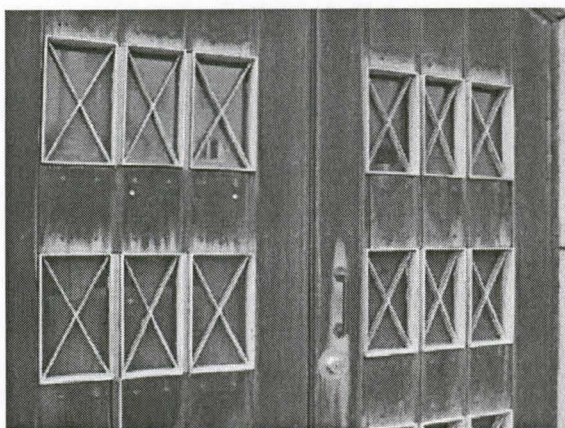
Porrashuone 08 sisältä.



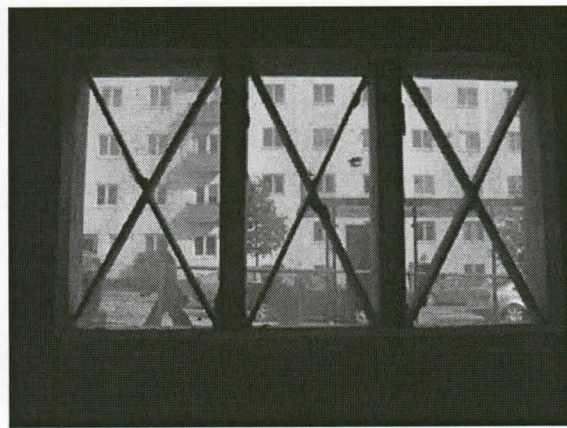
Kahvilan sisäänkäynti, ulko-ovi ja tuulikaapin ovi

### Kahvilan sisäänkäynti

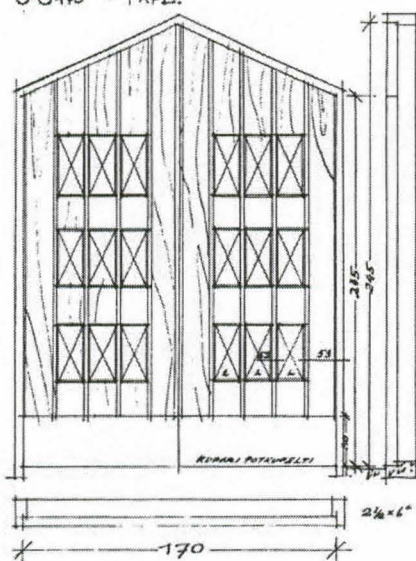
Kahvilan sisäänkäynnin ovet eroavat muista ulko-ovista. Sisäänkäyntiä, kuten myös kahvilan ikkuna-aukkoja on ulkopuolelta korostettu muusta julkisivusta poikkeavalla detaljoinnilla. Ovi on ulkopuolelta vehottu leveällä panelilla ja aukotettu metallikehyksisin pikkuikkunoin. Sekä ulko-ovi että tuulikaapin ovi ovat lakattua tammea. Tämä on ilmeisesti ollut myös paneloinnin käsittely, mutta aurinko on polttanut pinnan tumman ruskeaksi. Ikkunoiden teräskehukset on maalattu valkoisiksi. Heloitus on sama kuin muissakin ulko-ovissa.



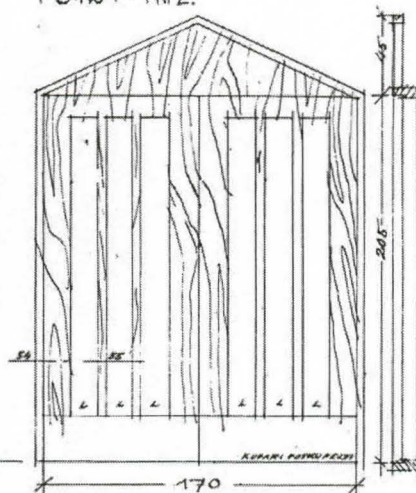
Kahvilan sisäänkäynti, ulko-ovi.



UO<sub>170</sub> 1 KPL.



TO<sub>170</sub> 1 KPL.



Kahvilan sisäänkäynnin ulko-ovi ja tuulikaapin ovi 1:40 (Arkk.tsto Lindroos 29.3.1955, n:o 31, Ikkunoita ja ovia. AL)

## Sisäovet

Suurimmaksi osaksi rakennuksen sisäovet ovat alkuperäisiä. Jonkin verras on uusia kennora-kenteisiä laakaovia. Toinen uusien ovien ryhmä on käytävien rautalankalasiset teräs-lasipalo-ovet.

Vanhat sisäovet voidaan jakaa kymmeneen eri tyyppiin:

Tyyppi 1, huulattu, maalattu laakaovi, jossa kolme pyöreää ikkunaa, ikkunoiden kehyslistat lakattua tammea, ovilevy 54 mm.

- toisen kerroksen käytävän ja ruokailutilojen välinen ovi (O90r 3 kpl, O150r 1 kpl)

- oppilasruokalan 202 ja keittiön 205 välinen heiluripariovi (O180h 1 kpl, huultamaton).

Tyyppi 2, huulattu, maalattu laakaovi, ovilevy 54 mm

- yleisimmin käytössä oleva perusovi

Tyyppi 3, huultamaton, maalattu lasiaukollinen ovi, ovilevy 52 mm, lasituslistat lakattua tammea - luokkatilojen väliset ovet

Tyyppi 4, huultamaton, maalattu lasiaukollinen ovi, ovilevy 42 mm, lasituslistat maalattu - luokkatiloissa olevien lasikoppien ovet.

Tyyppi 5, huultamaton, maalattu lasiaukollinen ovi, ovilevy 42 mm, lasituslistat molemmin puolin, lasituslistat maalattu tai lakattu

- 60-luvun vahtimestarinkoppi

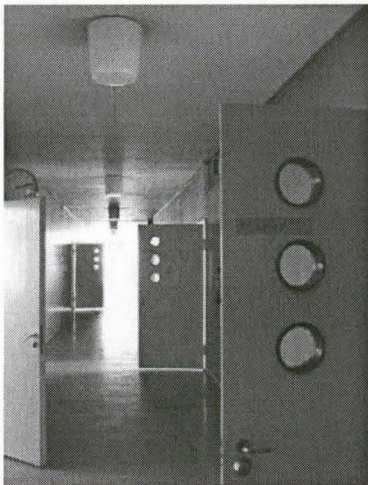
- keittokomeron 136 ovi

Tyyppi 6, huulettu, maalattu komeron laakaovi

Tyyppi 7, paneloitu, maalattu kosteiden tilojen ovi

- kellarikerroksen pesutilojen ovet ja saunan pesu- ja pukuhuoneen ovet (löylyhuoneen molemmat ovet ovat myös alunperin olleet tätä tyyppiä).

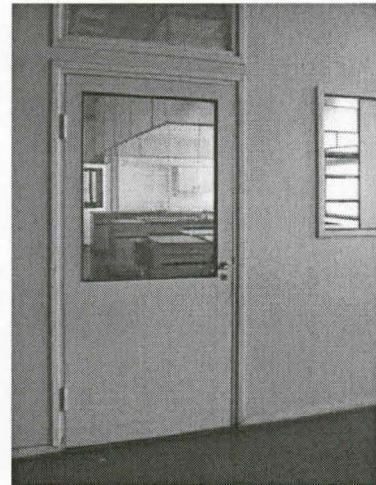
Tyyppi 8, kellarin panelipeiliovi



Ovi tyyppi 1, (2. kerroksen käytävä 201.)



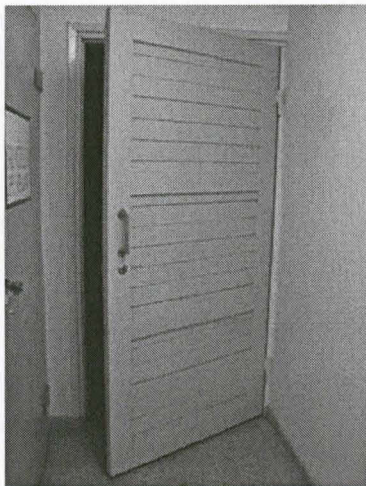
Ovi tyyppi 2, (2. kerroksen käytävä 201.)



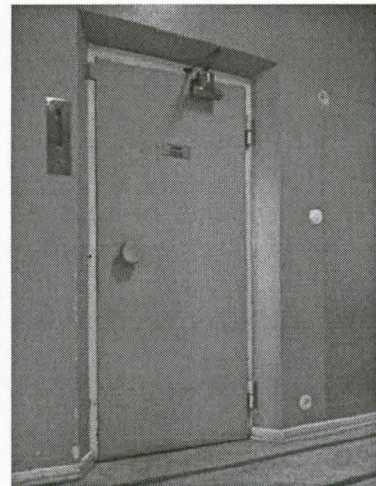
Ovi tyyppi 3, (ruokailu 223, 2. kerros).



Ovi tyyppi 7 (pesula k55, kellari).



Ovi tyyppi 8, (varastokellari k22b, kellari)



ovi tyyppi 10, hissinovi

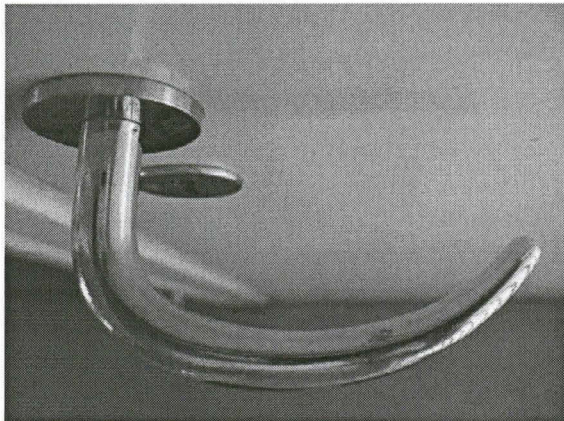
- kellarin ruokavarastojen ovet. Yksi jäljellä käytävien k27a ja k27b väliovena. Kaksi varaston k28 ovien runkona lisälevytysten peitossa (heloitus ja saranointi uusittu).

Tyyppi 9, huulettu, maalattu teräs palo-ovi - portaikkojen ym. palo-osastoidut ovet

Tyyppi 10, hissien teräs-ovet, puinen vedin

### Sisäovien heloitus

Painikkeena on yleensä pukinsarvipainike. Painikkeita on jonkin verran uusittu, mutta suurin osa



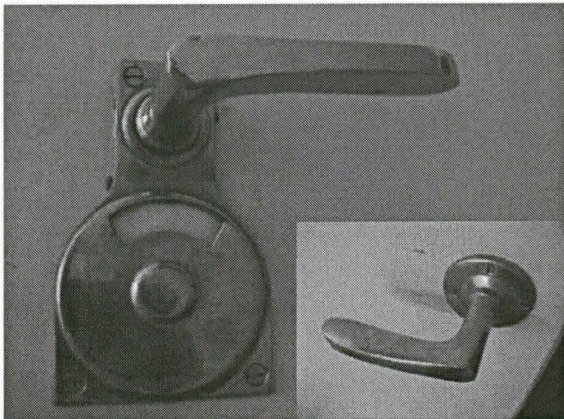
Pukinsarvipainike ja avainkilpi.



Suora putkivedin.



Pukinsarvipainike ja avainkilpi.

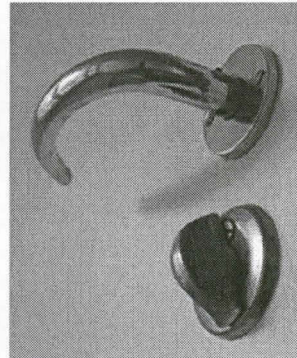


Wc-oven painike ulkoa ja sisältä.

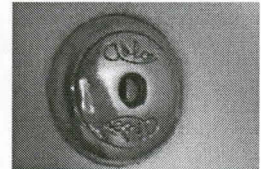
on alkuperäisiä. Wc-ovien painike on erilainen sisältäen ulkopuolella myös wc-kilven ja sen mekanismin. Vedin on yleensä sama suora putkivedin kuin ulko-ovissakin. Hissin ovissa on pyöreät puuvetimet.

Lukot ovat tärkeämmissä ovissa Abloy Oy:n. Sekundäärisemmissä väliovissa on perinteisemmällä avaimella toimiva malli. Säilyneessä avaimessa on Herttoniemeläisen Saurion Tehdas Oy:n tunnus. Sähkökomeroiden ovissa on vain Abloy Oy:n lukkopesä ei painiketta tai vedintä.

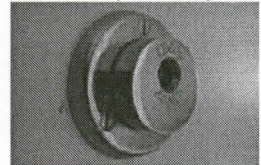
Saranat puuovissa ovat 140-160 mm tappi-kantavat nostosaranat. Palo-ovissa on itsesulkeutuvat terässaranat. Oppilasruokalan ja keittiön välisissä ovissa on heilurioven saranat. Vanhat säilyneet ovipumput ovat Abloy Oy:n malleja.



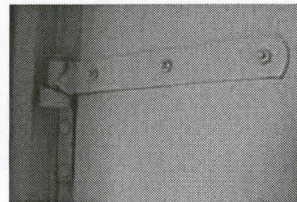
Vanha vääntönuppi, Abloy.



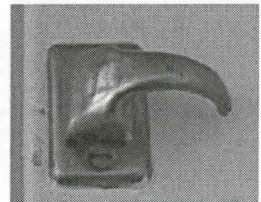
Vanha lukkopesä, Abloy.



Sähkökaapin lukko.



Palo-oven itsesulkeutuva sarana.



Komeron oven painike.



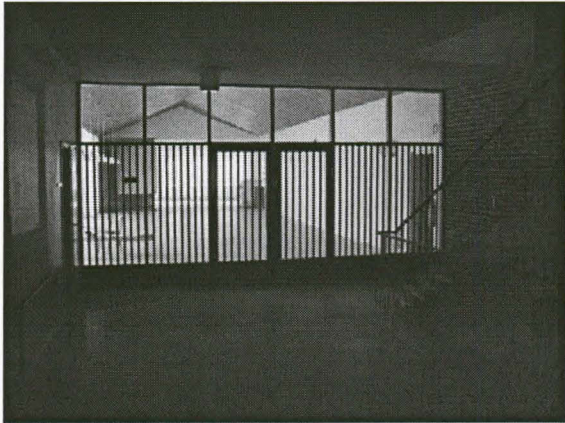
Hissinoven ovipumppu, Abloy.

## SISÄLASISEINÄT

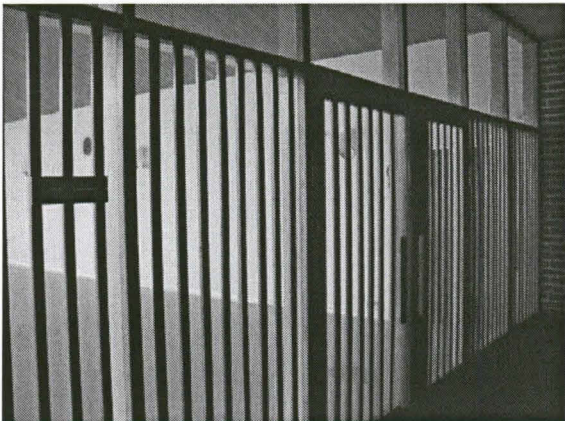
Rakennuksen sisälaseiseiniä on kolmen tyyppisiä.

### Oppilasruokalan lasiseinä

Oppilasruokalan 202 lasiseinän detaljointi liittään samaan ryhmään ulko-ovien ja oppilasruokalan suuren ulkolaseiseinän kanssa. Profiloinnissa on samoja piirteitä ja seinän alaosan ja oven lasin edessä kulkee erillinen koriste rimoitus kuten ulko-ovissakin, tosin mitoiltaan pienempänä.



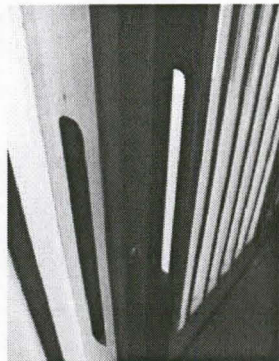
Oppilasruokalan (202, 2. krs) lasiseinä.



Oppilasruokalan (202, 2. krs) lasiseinä.



Oppilasruokalan lasiseinä.



Oppilasruokalan lasiseinä.

nä. Myös ulkopuolen vedin on toteutettu samalla tavoin rimoitukseen tehtynä kolouksena. Materiaalina on lakattu tammi kuten pääovissa ja ulkolaseiseinässä. Sisäpuolelta suora putkivedin, tappikantavat laakeroidut saranat ja vasikkaosan pikasalpa ovat samat kuin pääsisäänkäynnin ulkoovissa.

### Opetuskeittiöiden lasiseinät

2. kerroksen opetuskeittiöiden lasiseinät kuuluvat samaan ryhmään lasiaukollisten sisäovien (ovi-tyyppi 3) kanssa. Lasiseinien ovet ovat kuitenkin hieman eri lailla detaljoituja ja ovilevy on ohuempi (42 mm) kuin lasiaukollisissa sisäovissa (52 mm). Lasiseinän puuosat ovat kokonaan maalatut. Oven heloitus on sama kuin muissa sisäovissa.

Laseiseinäiset kopit ovat vielä jäljellä 2. kerroksen opetuskeittiöissä 224 ja 222, oppilasruokalan keittiössä 205, asunnossa 225 sekä 3. kerroksen opettajanhuoneen keittokomerossa 323. 1. kerroksen opetuskeittiön 114 ja ruokailutilan 113 välissä on muista poikkeava suora lasiväliseinä.

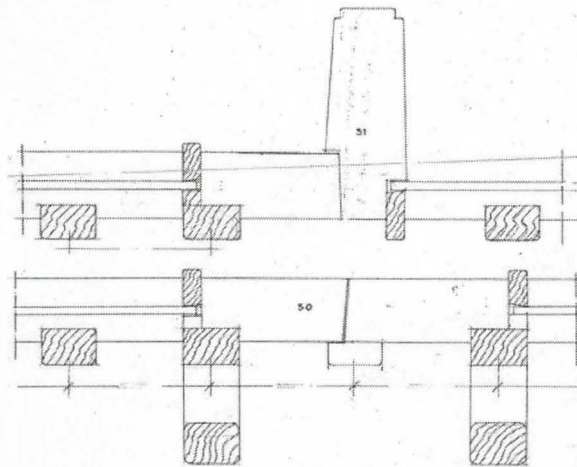
Laseiseinäiset kopit on purettu seuraavista tiloista:

#### 1. kerros.

- entinen liikelinjan keittiö (nyk tsto 125)
- leipomo (121)

#### 2. kerros

- opetuskeittiö 1:stä (232)
- havainto-opetuksen keittiöstä (219)

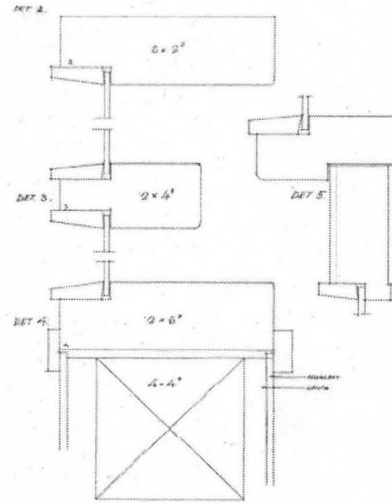


Oppilasruokalan lasiseinä, vaakaleikkaukset 1:5.

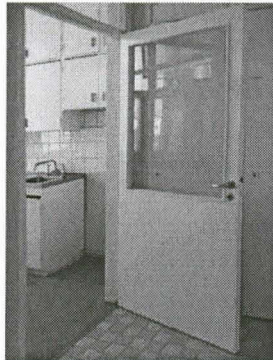
(Arkk.tsto Lindroos 14.4.1955, n:o 35, ovidetaljeja. AL)

## Vahtimestarin koppi

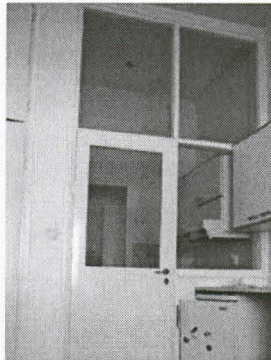
1. kerroksen vahtimestarin koppi on Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin tekemä lisäys 60-luvun alkupuolelta. Se on tehty ohuemmalla rakenteella kuin opetuskeittiöiden lasikopit. Kookkaat lasituslistat (45 mm) molemmin puolin lasia tulevat 10 mm yli karmista ja muodostavat voimakkaan profiiloinnin. Kulmassa lasit on asennettu puskuun ilman karmia tai listoitusta. Kaikki puuosat on maalattu.



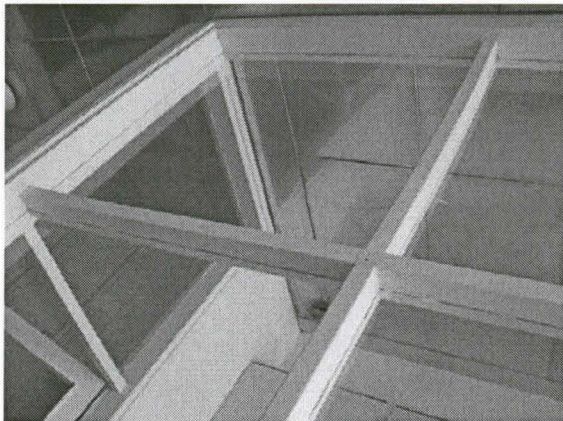
Opetuskeittiöiden lasiseinä, pystyleikkaukset 1:5 (arkk.tsto Lindroos 12.9.-55 No. 50, opetuskeittiöitten lasiseinät. AL).



Lasikopin ovi (224, 2. krs).



Lasiseinä (asunto 225, 2. krs).



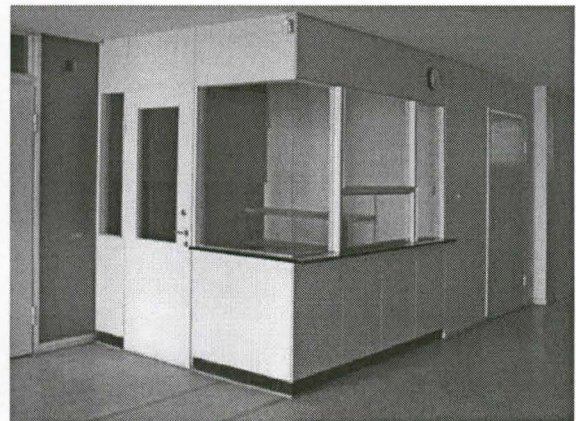
Opetuskeittiön lasiseinä, ulkopuoli (222a, 2. krs).



Vahtimestarin kopin lasiseinä (152, 1. krs).



Opetuskeittiön lasiseinä, sisäpuoli (222a, 2. krs).



Vahtimestarin koppi (152, 1. krs).



## VESIKALUSTEET

Vesikalusteet ovat koko rakennuksessa nykyisin melko yhtenäiset. Lavuaareista ja wc-istuimista on löydettävissä selvät päätyypit. Alkuperäisiä hanoja on jäljellä muutamaa tyyppiä ja alkuperäisiä rst-työtasoja runsaasti.

### Käsienpesualtaat ja -hanat

Yleisin lavuaarityyppi on melko kulmikas allas, jonka pyörästetty, nostettu reuna kiertää altaan ympäri. Tätä allasta on käytetty sekä wc-tiloissa

että luokkahuoneissa. Toinen alkuperäisallas, joita löytyy useampia kappaleita on pieni käsienpesuallas, jonka takareuna nousee hieman ylöspäin. Lisäksi on muutamia yksittäisiä vanhoja altaita ja jonkin verran uusia vaihdettuja.

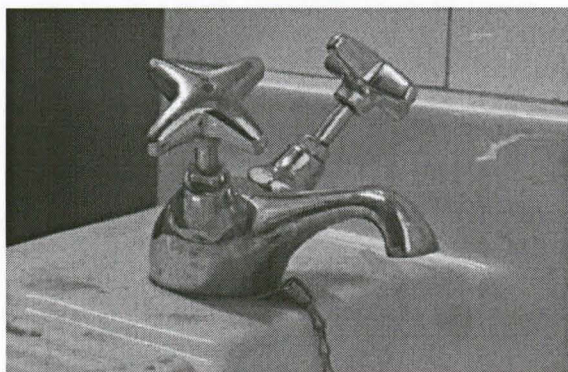
Pieneen käsienpesualtaaseen liittyy ainoa alkuperäinen käsienpesuhana, jota löytyy useampia kappaleita.



Lavuaari päätyyppi (luokka 310, 3. krs).



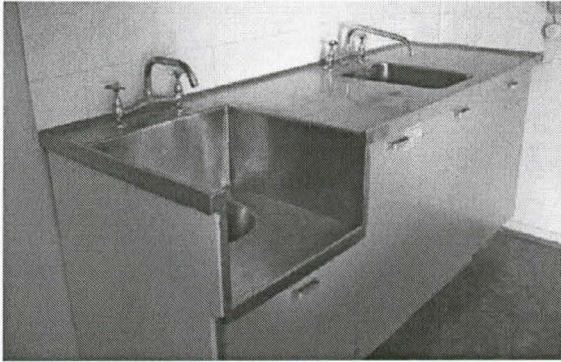
Pieni käsienpesuallas (wc 212, 2. krs).



Pieni käsienpesuhana (varasto 318b, 3. krs).



Vanha yksittäinen allas, Arabia n:o 340 (kodinhoitol. 139, 1. krs).



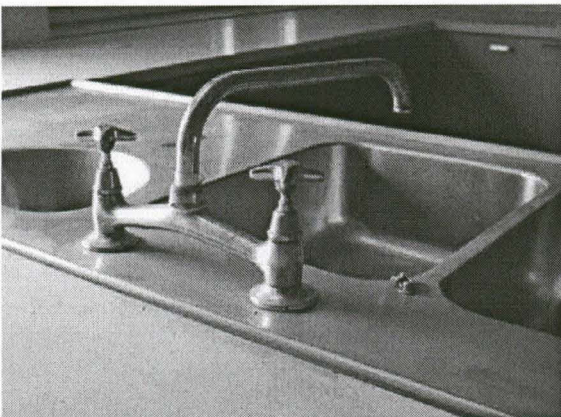
Rst-taso madalletulla kaatoaltaalla (233a opetuskeittiö, 2. krs).



Madallettu kaatoallas (opetuskeittiö 233a, 2. krs).



Rst-taso (opetuskeittiö 233a, 2. krs).



Alkuperäinen keittiöhana (opetuskeittiö 233a, 2. krs).

## Rst-tasot ja keittiöhanat

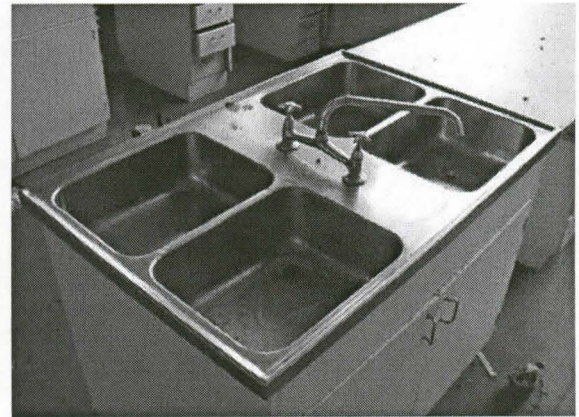
Rst-työtasoista, joita rakennuksessa on käytössä johtuen hyvin runsaasti, voidaan erotella alkuperäiset mallit. Näiden muoto- ja kokovariaatio on huomattavasti normaaleija "keittiö"-tasoja suurempi. Erikoispiirustusten mukaan tehtyjä<sup>1</sup> rst-tasoja on yhden altaan 60x60 cm tasosta neljän altaan keskihanalliseen malliin ja keittiötasoihin, joissa matalemmalle sijoitettu kaatoallas on upotettu yhtenäiseen rst-työtasoon muiden altaiden kanssa.

Työtasoihin liittyy yleisimmin säilynyt alkuperäishana, jonka kylmä ja lämminvesi yhtyvät vastahanan haarakappaleessa. Hanaan liittyy erilaisia suutinputkia, joista kulmikas on yleisin. Vastaavanlaisesta hanasta on olemassa myös hieman uudempi versio, jota on rst-tasojen lisäksi käytetty paikoitellen myös käsienpesualtaan hanaan.

1 Insinööritoimisto Leanderin työselitys vuodelta 1954. Senaatti-kiinteistöjen arkisto.



Yhden altaan pieni rst-taso (kodinhoitoluokka 142, 1. krs)..



Nelialtainen rst-taso (kodinhoitoluokka 139, 1. krs).

## Wc-istuimet

Wc-istuimena on pääosin Arabia Oy:n kulmikas ja sivunupillinen perusmalli. Työselityksessä maliksi on määritetty "Arabia N:o 215.<sup>2</sup> Osassa istuimista on näkyvissä leima "IDO". Arabialla on käytetty istuimesta mm. nimitystä Ido malli 36. Istuimen wc-kansia on rtakennuksessa sekä valkoisia että mustia. Osa kansista on myöhemmin vaihdettu. Uudempia nostonupillisia wc-istuimia 70-80-luvuilta on jonkin verran.

2 Insinööritoimisto Leanderin työselitys vuodelta 1954. Senaatti-kiinteistöjen arkisto



Wc-istuin päätyyppi, IDO (pesu-puku 144, 1. kerros).

## Kaatoaltaat ja seinähanat

Siivouskomoissa on yleensä säilynyt alkuperäiset leveät, valurautaiset ja sisäpuolelta emaloidut kaatoaltaat, joissa on pyörötangosta taivutettu kannatin. Kaatoaltaisiin liittyy yleensä alkuperäiset seinähanat, joissa kylmälle ja lämpimälle vedelle on erilliset hanat. Näitä hanoja on käytetty myös luokkatiloissa.



Alkuperäinen kaatoallas (varasto 141, 1. kerros).



Uusi wc-istuin (wc K37, kellar).)



Uusi wc-istuin (kh K44, kellar).)



Erilliset seinähanat (varasto 141, 1. kerros).

## KALUSTEET

Kotitalousopettajaopiston kiinteät kaapistot ja työtasot laatikostoineen, opettajanpöytineen ja liitauluineen on suunniteltu Arkkitehtuuritoimisto Lindroosissa. Koivurunkoiset kalusteet ovat muoltaan ja detaljeiltaan yksinkertaisia, koruttomia ja kestäviä. Näkyvät pinnat on maalattu valkoisiksi. Työtasoina on käytetty mm. ikilevyä ja teakiä. Hienostuneinta muotoilua on edustanut myymälä-kahvilan myyntitiski jalopuuviilutuksineen ja lasihyllyineen, mutta tilan sisustukset ovat kokonaisuudessaan hävinneet, samoin 3. kerroksen laboratoriorien ja käsityöluokkien kalusteet.

Opetustiloissa on useimmiten säilynyt myös seinäkello.

### Kodinhoitoluokat ja opetuskeittiöt

Kaikkien kodinhoitoluokkien (139, 142, 143) kiintokalusteet ovat säilyneet hyvin. Luokan 139 erikoisuus ovat katkaisimellisella pistorasialla varustetut silityslautakaapit. Opetuskeittiöiden alkuperäiseen sisustukseen ovat kuuluneet lankalaiset höyrükuvut, jotka ovat yleensä säilyneet, vaikka muu kalustus olisi uusittu.

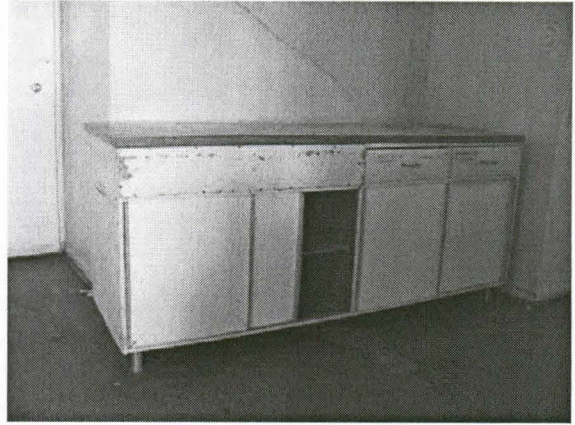
Opetuskeittiöiden kalustuksista ovat säilyneet kansakoulukeittiön 114 ja opetuskeittiön 222a kalusteet höyrükupuineen.

### Ruokalan keittiö

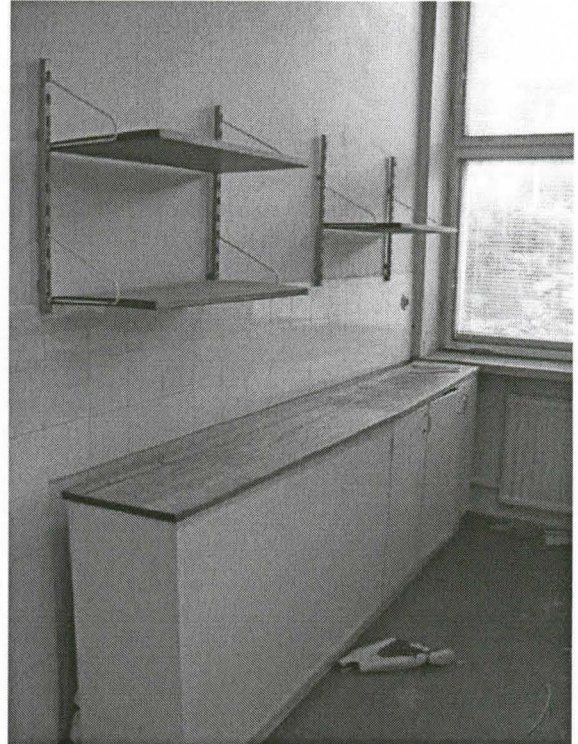
Oppilasruokalan keittiön kiintokalusteet ovat lähes kokonaisuudessaan hävinneet. Jäljellä ovat katon höyrükupu sekä yksi alakaappi.

### Varastot ja siivouskomerot

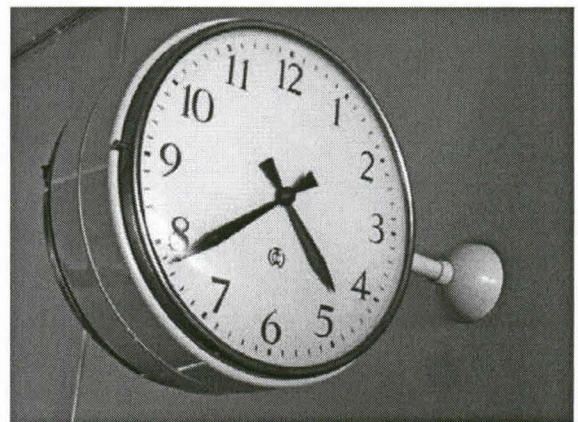
Pohjakerroksen kuivavarastoissa on alkuperäiset yksinkertaiset hyllyköt lakattua koivua. Myös komeroitten ja siivouskomeroitten kalustukset ovat yleensä säilyneet.



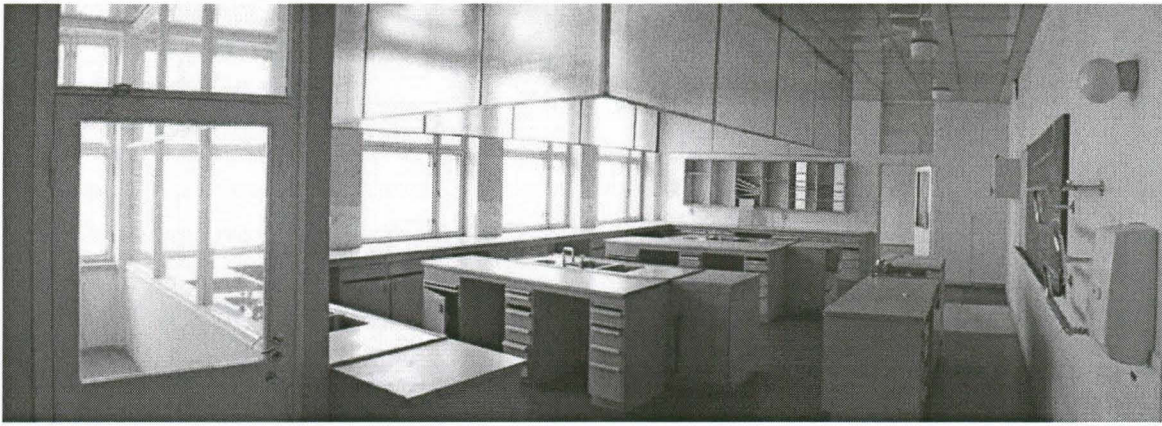
Oppilasruokalan keittiön kaapisto (7.3.1956 päivätyn piirustuksen n:o 134 kaapisto A).



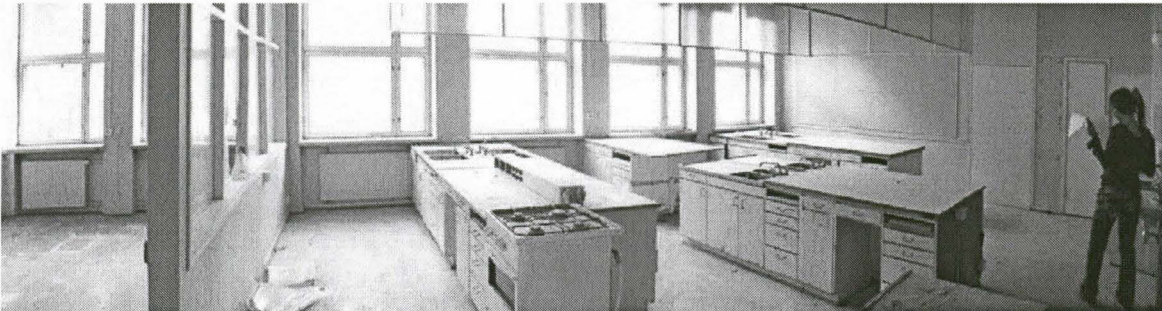
Kodinhoitoluokan 139 takaseinän kaapistot ja ns. tainalevyillä varustetut seinähyllyt kuuluvat alkuperäiseen kalustukseen.



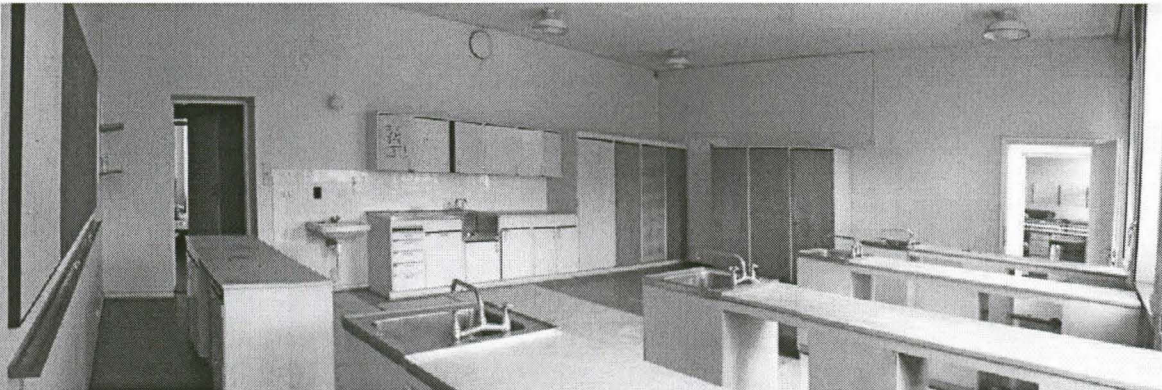
Luokkasiiven keskikäytävällä kussakin kerroksessa aikaa näyttää WTC:n valmistama kello.



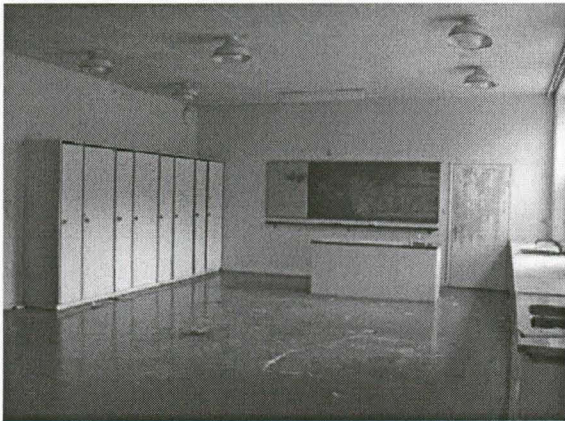
Opetuskeittiössä 222 (B1) on alkuperäiset kiintokalusteet puureunalistaisine ikilevyineen, tarjoilukaapisto eli "läpianokaapit", höyrykupu, opettajanpöytä ja liitutaulu. Keltainen väri on myöhempi.



Ruokailutila 113 ja opetuskeittiö 114 (kansakoulukeittiö). Opetuskeittiön höyrykuvut, lankavetimillä varustetut kiintokalusteet ja opettajanpöytä ovat alkuperäiset.



Kodinhoitoluokka 142:ssa ("sininen luokka") on alkuperäinen liitutaulu liitukouruineen ja kiintokalusteet. Joka toinen työtasoista on teakia, joka toinen ikilevyä. Korkea valkoinen kaappi on Työtehoseuran siivouskaappi, muiden kaappien ovet on tehty eri puolajeista.



Kodinhoitoluokan 143 ("punainen luokka") kiintokalusteet ovat hyvin säilyneet.

## LÄMPÖPATTERIT

### Paneeliradiaattorit

Rakennuksen yleisin lämpöpatterityyppi on paneeliradiaattori. Se on käytössä lähes kaikissa huonetiloissa ja lisäksi pääportaan alutilojen kaikissa kerroksissa. 1950-luvun valokuvien perusteella patterityyppi on alkuperäinen. Insinööri-toimisto Leanderin työselityksessä vuodelta 1954 patteri on nimetty Högforsin Pukoradiaattoriksi.<sup>1</sup>

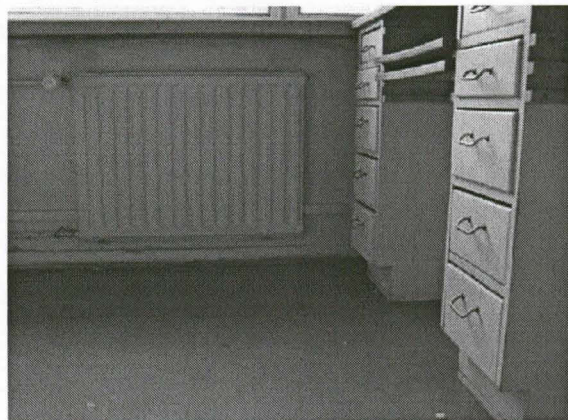
Huonetiloissa ainoat poikkeukset paneeliradiaattorista ovat kellarikerroksen saunan (k59) pesuhuoneen Högfors Oy:n "Teho"-radiaattori, joka on rakennuksessa ainoa tyyppiään, mutta keskuslämmityslaittepiirustusten perusteella alkuperäinen.<sup>2</sup> Toinen poikkeus on 2. kerroksen huoneisto 225, jossa toinen lämpöpattereista on "Meno"-radiaattori. Tämä on ilmeisesti myöhempi muutos. Myös kellarin pesulan (k58) lämmityslaitteet ovat myöhempi muutos. Vuonna 1994 pattereihin vaihdettiin termostaattiset patteiventtiilit (Danfoss).

1 Senaatti-kiinteistöt, arkisto

2 Keskuslämmityslait. Putkipiirros (Nousujohd. 1-19) 187/8, Insinööri-toimisto Leander x -54



Högforsin paneeliradiaattorit.



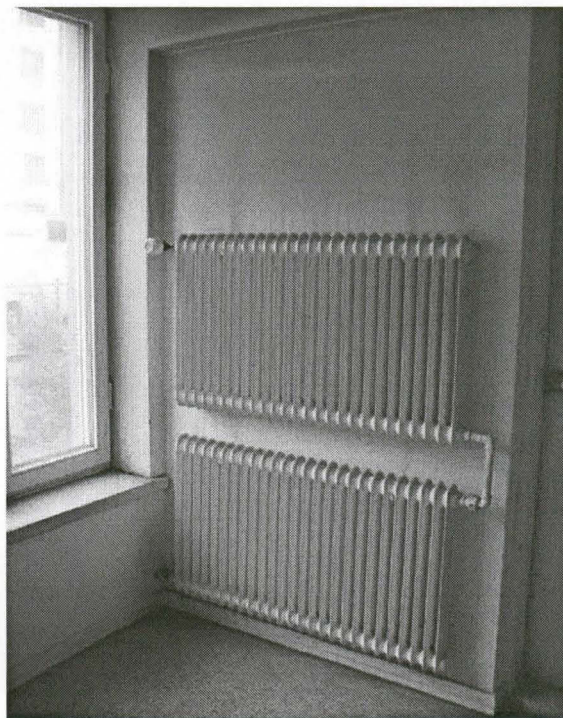
Högforsin paneeliradiaattori.

### Kesto-radiaattorit

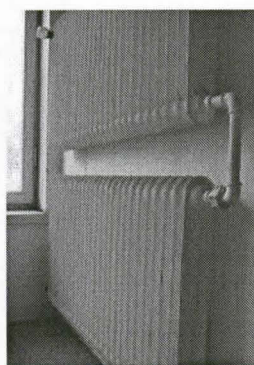
Toinen lämpöpattereiden alkuperäinen päätyyppi on Högforsin Kesto-radiaattori, joka on käytössä luokkasiiven käytävillä luoteispäädyn ikkunoiden sivulla ja viereisessä porrashuoneessa sekä kellarin pukuhuoneessa (k05a).

### Lattialämmitys

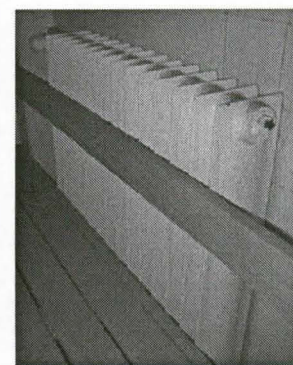
1. kerroksen eteishallissa (103), puku- ja pesuhuoneissa (111 ja 112) sekä 2. kerroksen ruokailutiloissa (202, 203a ja b) ei ole lainkaan lämpöpattereita. Näissä tiloissa Insinööri-toimisto Leanderin vuoden 1954 työselityksen mukaan "lämmitys järjestetään lattian betoniin sisäänvaletuilla putkipattereilla".



Högforsin Kesto-radiaattori (luokkasiiven kellarin käytävä).



Högforsin Kesto-radiaattori (luokkasiiven kellarin käytävä)



Högforsin Teho-radiaattori (saunan pesuhuone k59, kellari)

## LÄHTEET

Lilli Fougstedt, Valoa ja väljyyttä, Kaunis Koti 2/1950, 20–21, 38.

Ella Kitusen puhe, Kotitalous-lehti 3/1957.

Riitta Nikula (toim.), Sankaruus ja arki – Suomen 1950-luvun miljö. Heroism and the everyday - Building Finland in the 1950s. Näyttelyjulkaisu, Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki 1994.

Anna-Liisa Sysiharju, Naisasian tytär – muuttuvien kotien tuki. 1891–1990. Vuosisata kotitalousopettajien koulutusta Helsingissä. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 148, 1995.

Kristo Vesikansa, Kouluarkkitehtuuria 1950-luvulta. Glorian Antiikki 1/2002, 28–33.

Kyösti Ålander, Suomen teollisuusarkkitehtuuria, SKS:n kirjapainon Oy, Helsinki 1952

### Arkkitehti-lehdet:

Jorma Järvi ja Erik Lindroos, Helsingin Posti ja Lennätin, Arkkitehti 3–4/1940, 17–22, 31. (check)

Jorma Järvi ja Erik Lindroos, Puutalo Osakeyhtiön tehdasvalmisteiset puurakennukset, Arkkitehti 2/1941, 28, 6.

Erik Lindroos, Arabian uutisrakennus, Helsinki, Arkkitehti 7–8/1946, 97–103.

Erik Lindroos, Hyvinkään sankarihauta, Arkkitehti 8/1949, 120–121.

Elma ja Erik Lindroos, Sauna- ja viikonloppumaja, Espoo, Sommarö, Arkkitehti 3–4/1952, 57.

Elma ja Erik Lindroos, Härmälän seurakuntatalo ja pappila, Tampere, Arkkitehti 11/1954, 187–189.

### Arkistot:

Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin arkisto (AL)

Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen arkisto (KTTA)

Rakennusvalvontaviraston arkisto (RVA)

Senaatti-kiinteistöjen arkisto (Senaatti)

Sturenkatu 2:n lämmönjakohuoneesta ja muista teknisistä tiloista löytynyt aineisto (Sture 2)

### Painamattomat lähteet

Arkkitehtuuritoimisto Brantberg-Lindh-Lunkka, Helsingin kantakaupungin rakennuskulttuuri-inventointi 1994, 11. Kallio.

Arkkitehtuuritoimisto Brantberg-Lindh-Lunkka, Helsingin kantakaupungin rakennuskulttuuri-inventointi 1994, 12. Alppiharju.

### Haastattelut ja sähköpostitiedonannot:

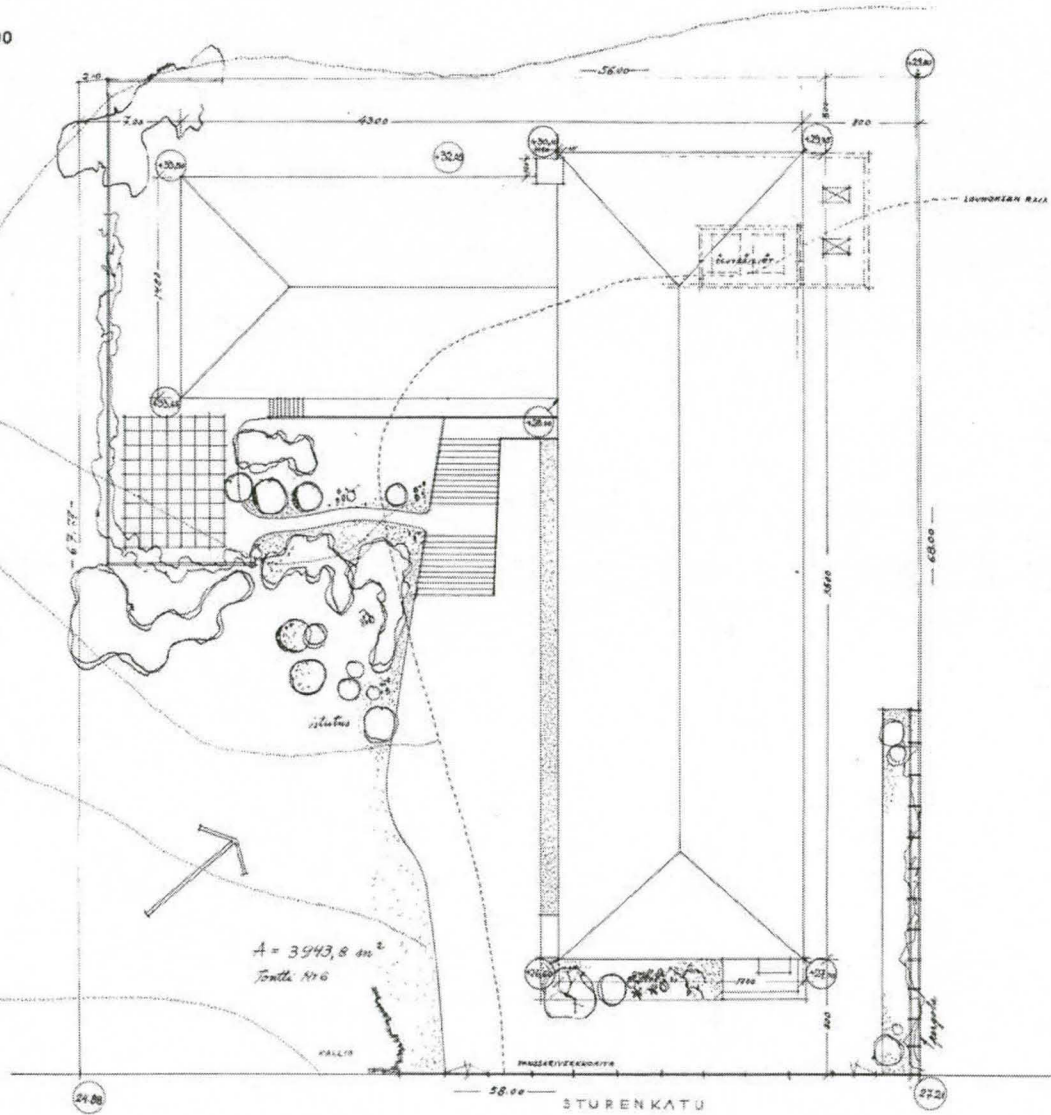
Kotitaloustieteen laitoksen dosentin Marja Aulangon haastattelu 6.6.2008 / Netta Böök

Markus Lindroosin haastattelu 10.6.2008 / Netta Böök

LIITE 1: ALKUPERÄISET TYÖPIIRUSTUKSET  
 (alkuperäinen mittakaava pohja-, leikkaus- ja julkisivupiirustuksissa 1:50, asemapiirroksessa 1:200)

HELSINGIN  
 KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
 ASEMAPIIRROS 1:200  
 KULUPISA 12, KORITTELI 357, TONTTI N16

ASEMAPIIRROS, työpiirustus 1:500 (Arkkitehtitoimisto Lindroos, AL)



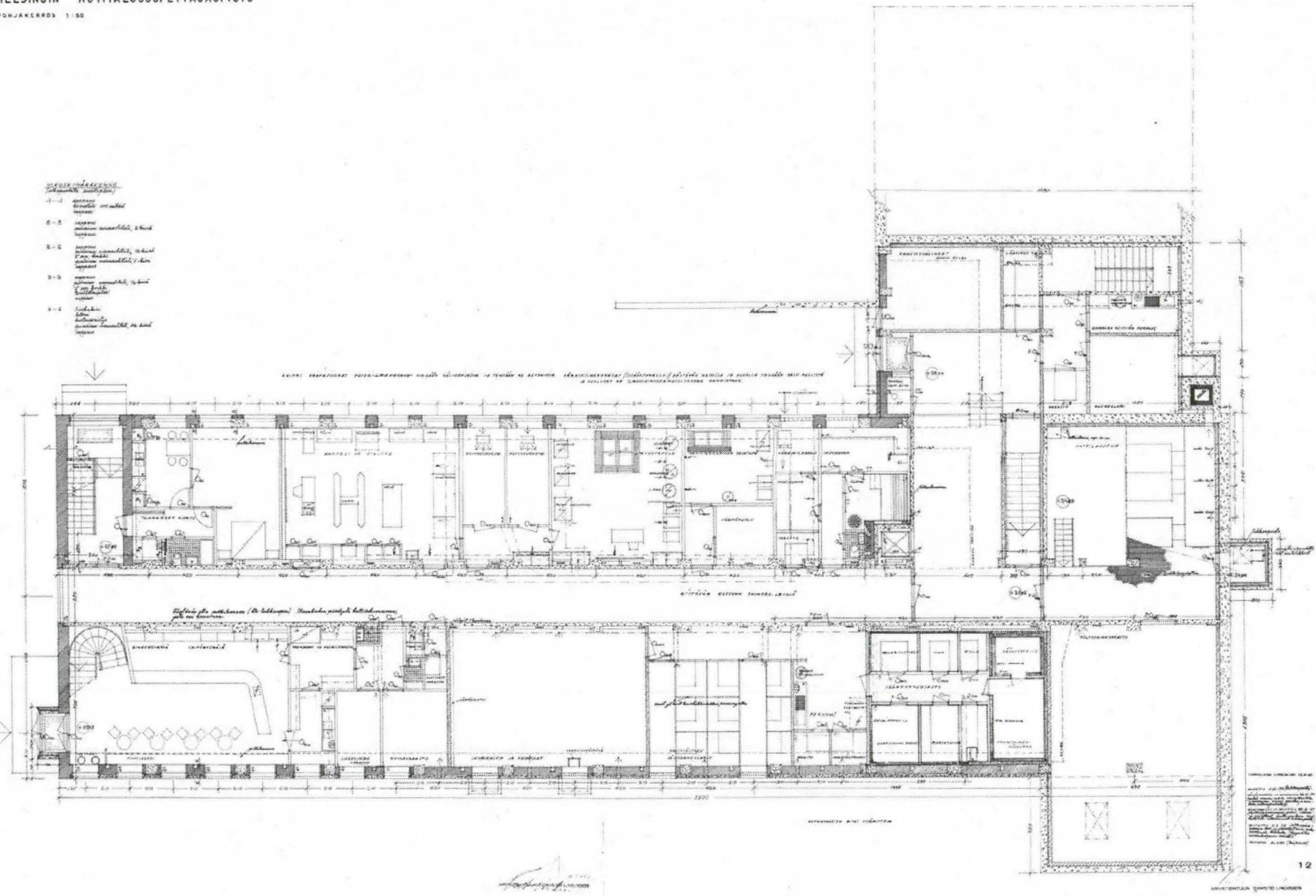
$A = 3943,8 \text{ m}^2$   
 Tontti N16

LIITE 1: ALKUPERÄISET TYÖPIIRUSTUKSET  
 ARKITEHTITOIMISTO LINDROOS



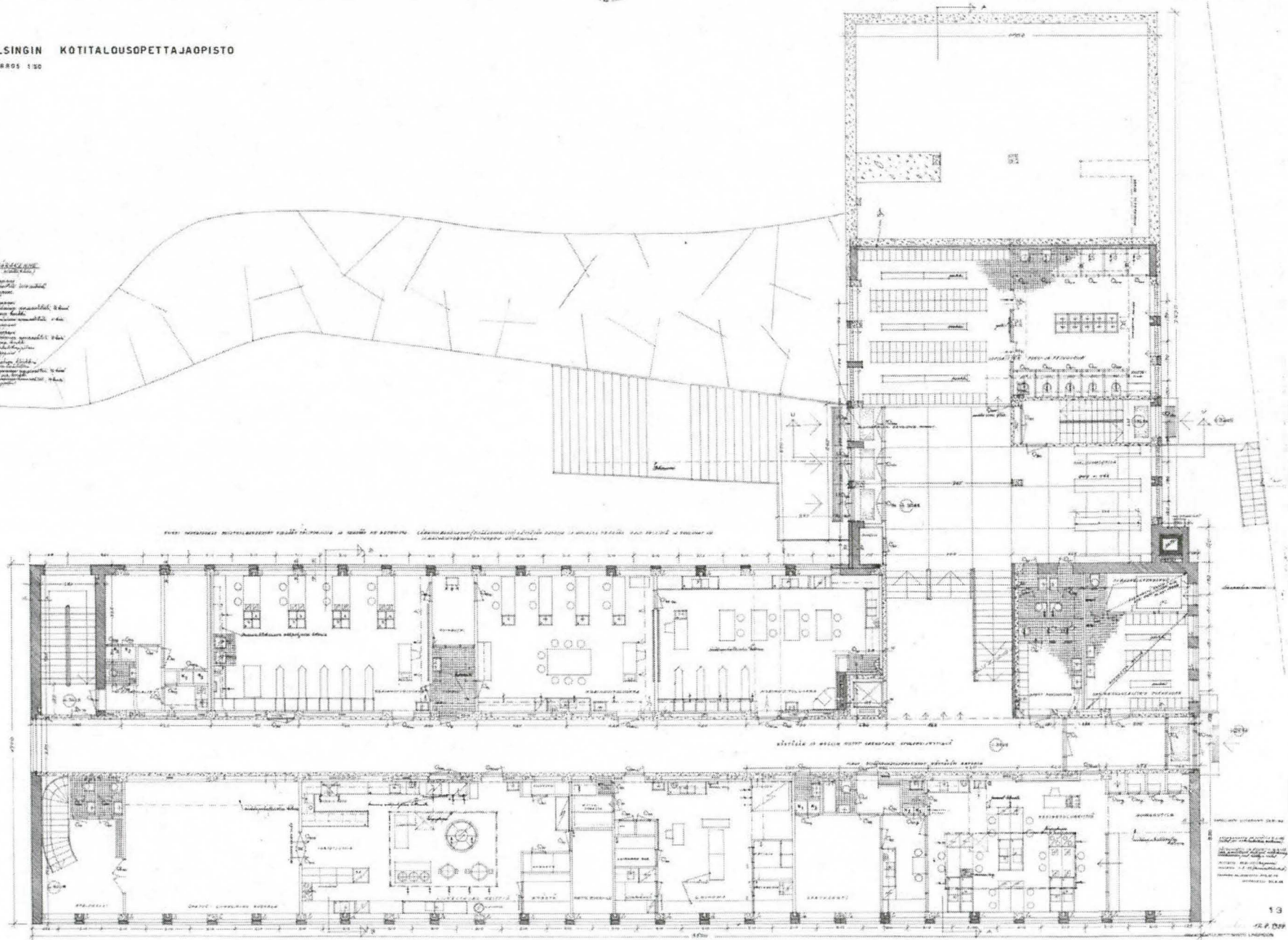
- 1-1-2
- 2-1-2
- 3-1-2
- 4-1-2
- 5-1-2

POHJAKERROS, työpöytäsuunnitus 1:250 (Arkkitehtitoimisto Lindroos 12.8.1954, AL)



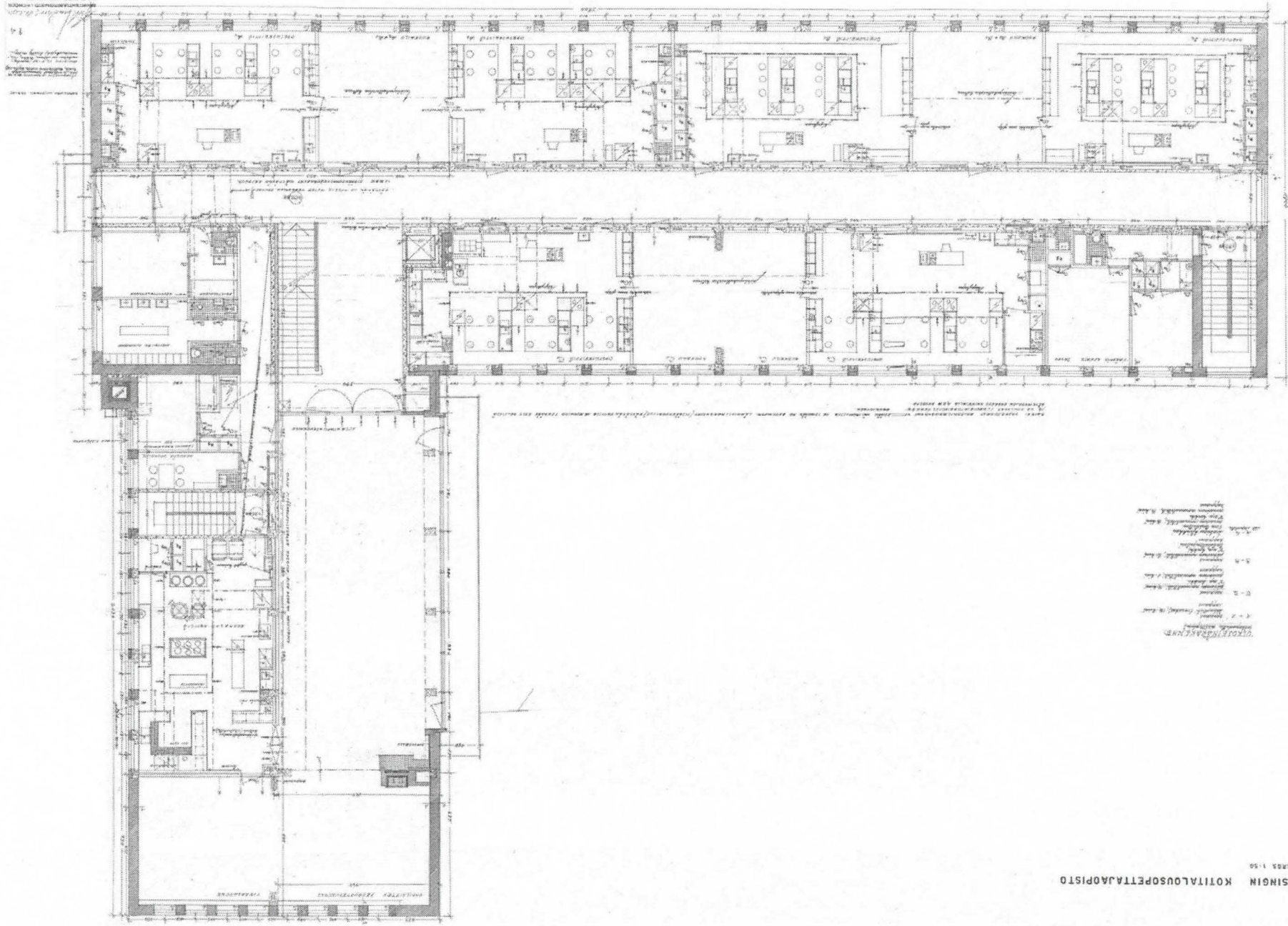
HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
1. KERROS 1:50

- 1-1
- 1-2
- 1-3
- 1-4



1. KERROS: työpöytäruutu 1:250 (Arkkihtioimisto Lindroos 12.8.1954. AL)

82 KOTITALOUSOPETTAJAOPISTON RAKENNUSHISTORIASELVITYS



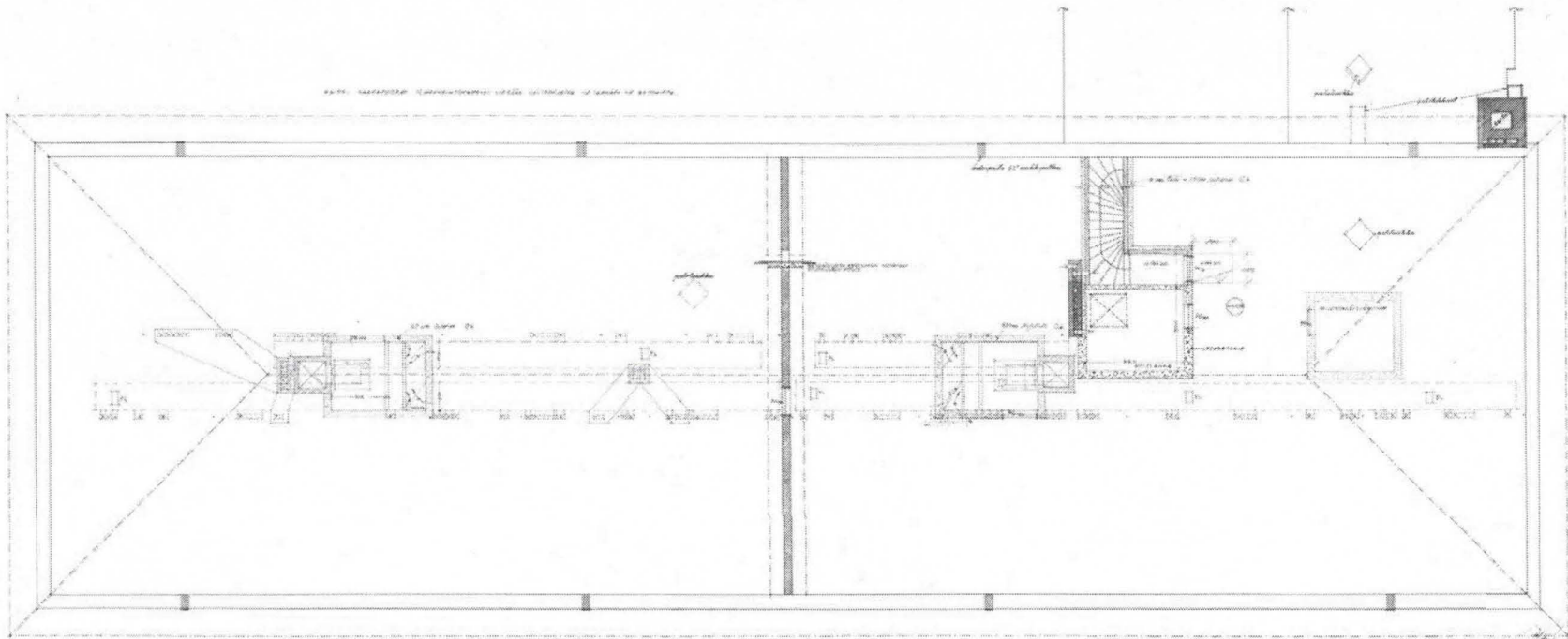
HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
2 KERROS 1:50

2. KERROS, työpiirustus 1:250 (Arkkitehtitoimisto Lindroos 12.8.1954. AL)



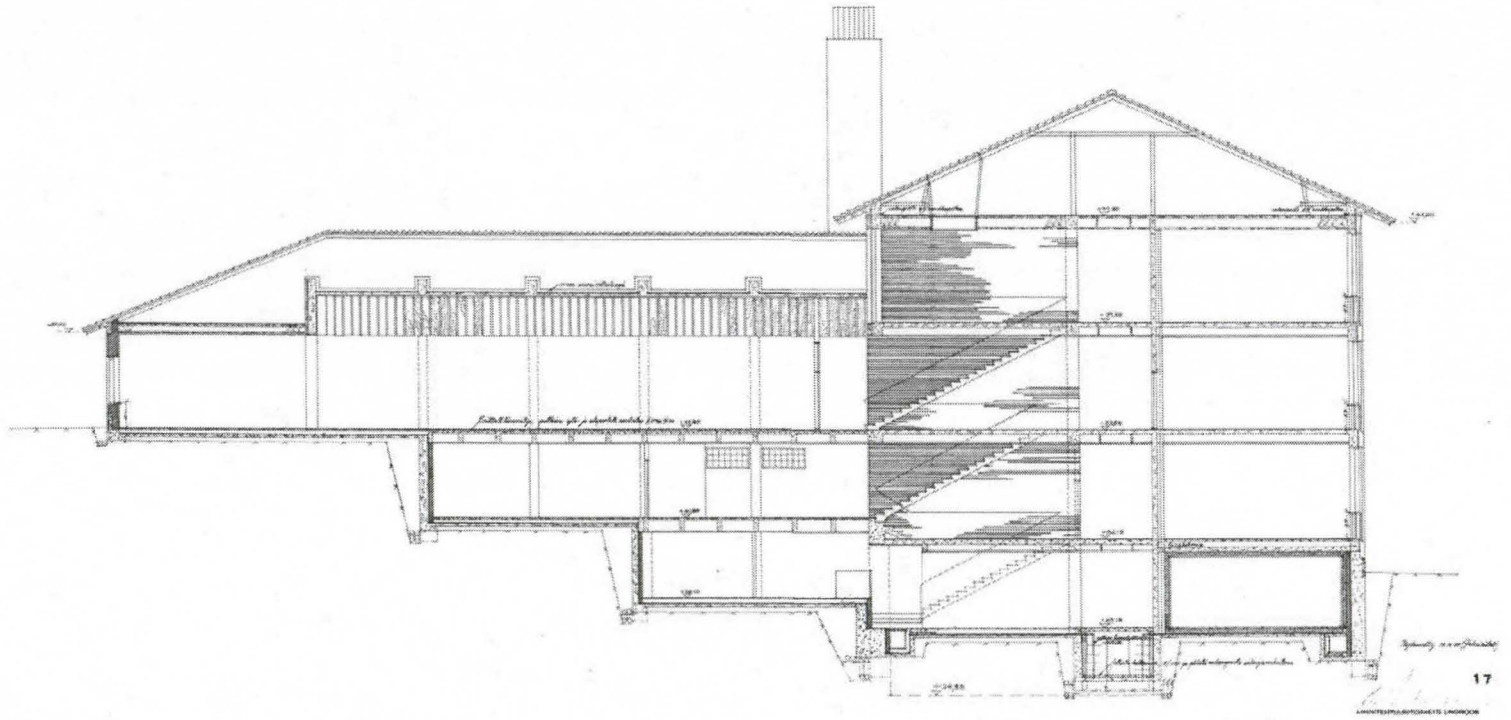
HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO

ULLAKKOKERROS 1:50



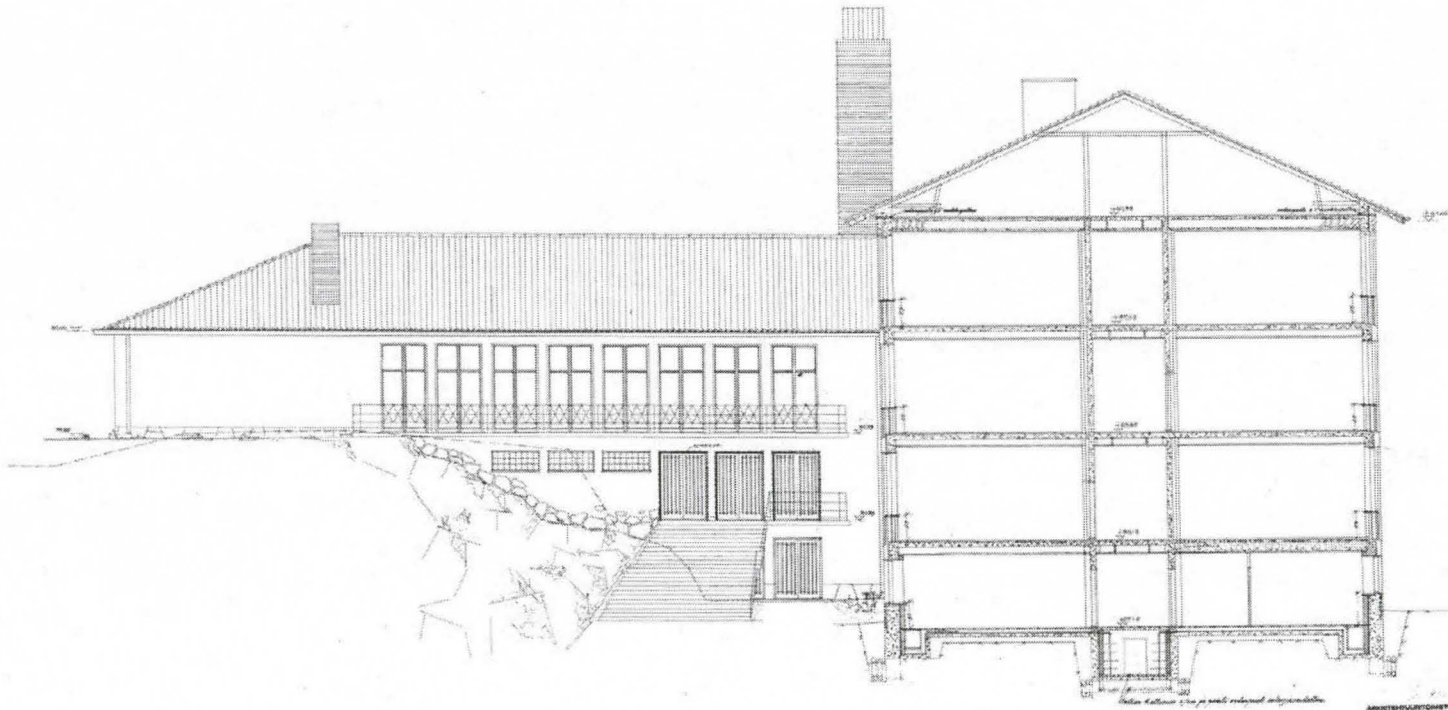
Arkkitehti: A. S. Lindroos  
Suomen Rakennusliiton  
Suomen Rakennusliiton  
Suomen Rakennusliiton

HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
LEIKKAUS A-A 1:50



LEIKKAUS A-A, työpöytäsuus 1:250 (Arkkitehtitoimisto Lindroos 12.8.1954, AL)

HELSINGIN KÖTITALOUSOPETTAJAOPPISTO  
LEIKKAUS B-B 1:50



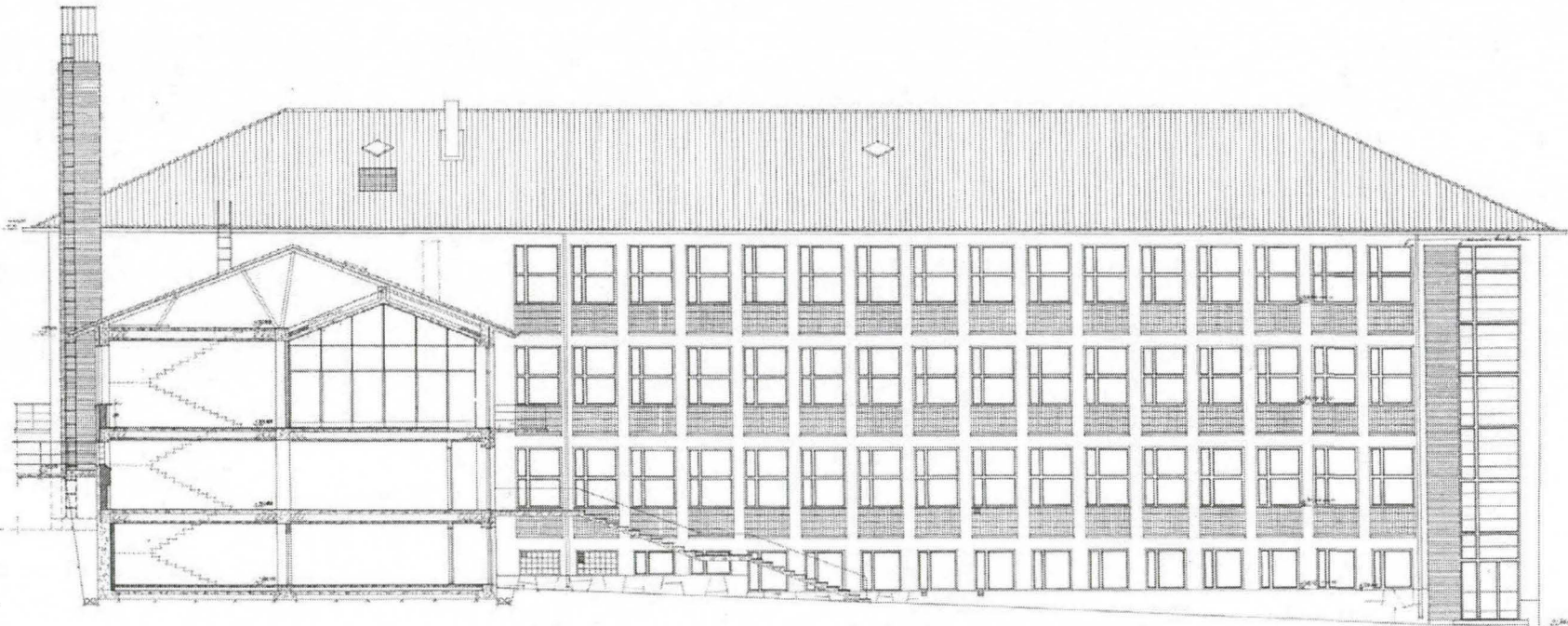
10

ARKKITEHTITOIMISTO LINDROOS

LEIKKAUS B-B, työpöytäskala 1:250 (Arkkitehtitoimisto Lindroos 12.8.1954, AL)

HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO

LEIKKAUS C-C JA JULKISIVU LOUNAASEEN 1:50

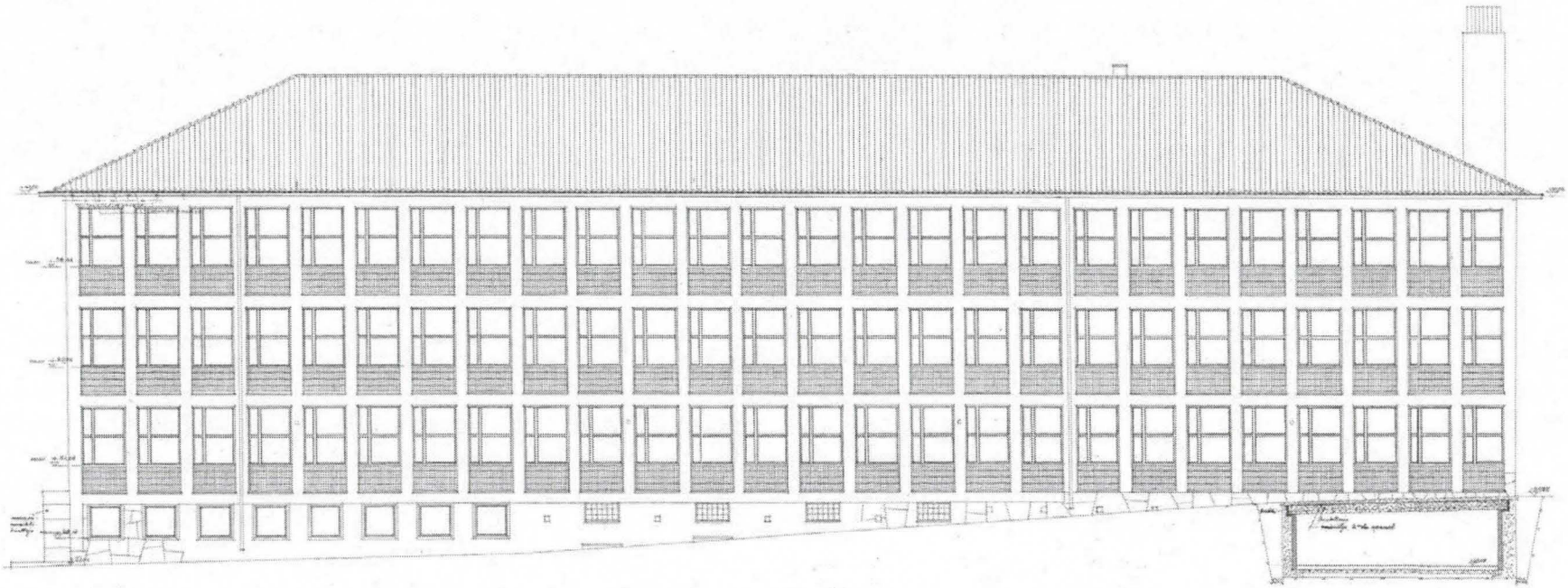


*Lindroos*  
ARKKITEHTITOIMISTO LINDROOS

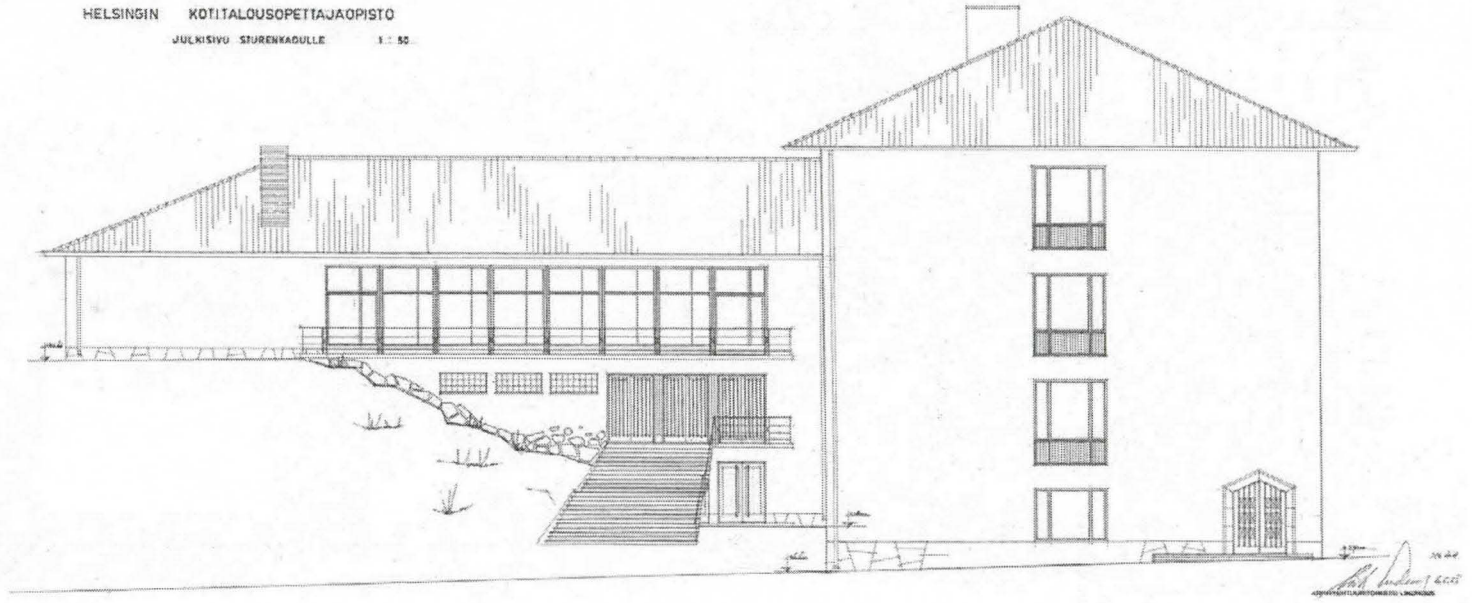


HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO

JULKISIVU KOILLISEEN 1:250



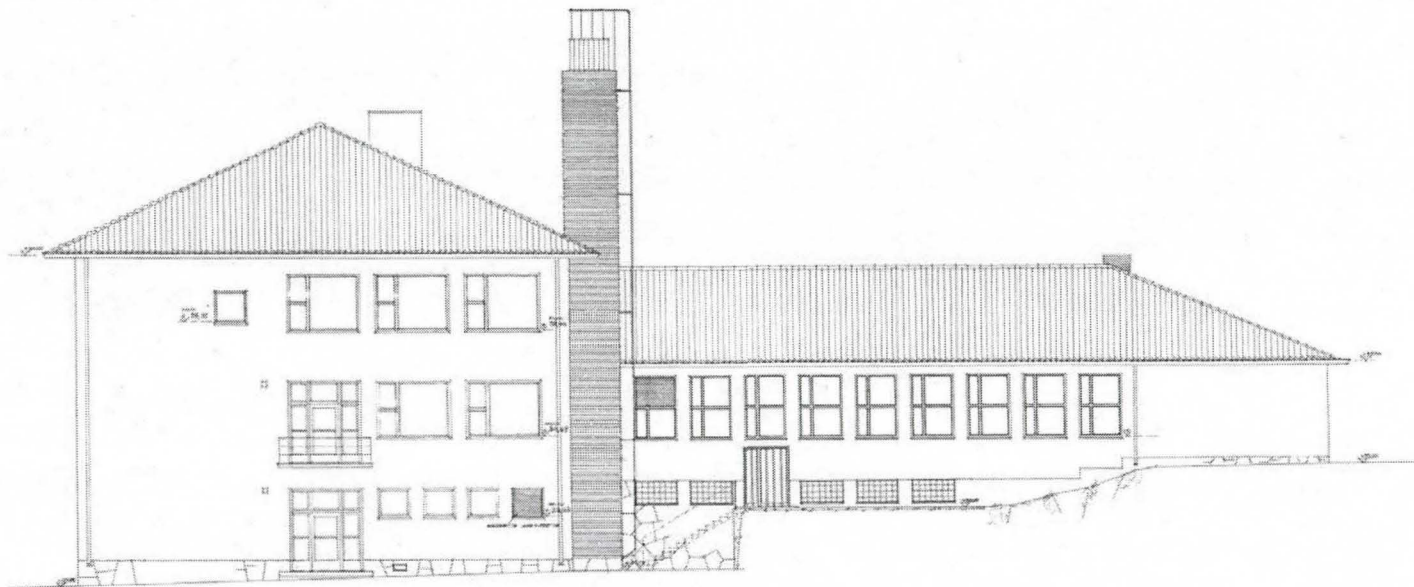
HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
JULKISIVU STURENKADULLE 1:50



JULKISIVU KAAKKOON, työpöytäsuitus 1:250 (Arkkitehtitoimisto Lindroos 16.5.1955. AL)

90 KOTITALOUSOPETTAJAOPISTON RAKENNUSHISTORIASELVITYS

HELSINGIN KOTITALOUSOPETTAJAOPISTO  
JULKISIVU LÄNNÄMÄELLE 1:50



*Handwritten signature and date*

19

ARKKITEHTUURITOIMISTO LINDROOS

## LIITE 2: ARKKITEHTUURITOIMISTO LINDROOS TYÖLUETTELO

Työluettelo perustuu Markus Lindroosilta saatuun listaukseen.

### **Koulurakennukset**

Kotkan teknilliset ammattioppilaitokset, 1949–1953 (kutsukilpailu 1949)

Kittilän emäntäkoulu, 1951–53

Itä-Suomen seminaari, harjoituskoulu, Joensuu, 1952–59, oppilas- ja virka-asunnot, 1962–63 (yleinen kilpailu 1952)

Pukinmäen kansakoulu, Helsinki, 1952–53

Valkeakosken ammattikoulu, 1952–53, toinen vaihe 1957–58

Helsingin kotitalousopettajaopisto, 1954–55

Sotkamon emäntäkoulu, 1954–58

Korsholms husmoderskola, 1956

Keski-Savon ammattikoulu, Pieksämäki, 1957–61, lisärakennus 1963–64

Suomussalmen emäntäkoulu, 1958–60

Pohjois-Karjalan emäntäkoulu, 1959

Oulun talouskoulu, 1959–60

Espoon ammattikoulu, 1959–60

Valkeakosken kauppaoppilaitos, 1961–62

Jakobstads skolcentrum (kutsukilpailu 1961)

Jakobstads yrkesskola, 1962–63, laajennus 1966–67

Jakobstads medborgarskola, 1962–63, laajennus 1970

Jakobstads Handelsläroverk, 1963, laajennus 1975

BP-Petko Oy, huoltoasema, 1966

Pieksämäen ammattikoulun lisärakennus, 1963–64

Ålands yrkesskola, Maarianhamina, 1960–62, I laajennus 1967–69, II laajennus 1970, keittiölisärakennus 1980–82

Wärtsilän teknillinen oppilaitos, Joensuu, 1961–63

Pohjois-Satakunnan kauppaoppilaitos, Kankaanpää, 1965

Vaasan kauppaoppilaitos, 1967–74

Turun merenkulkukoulu, 1965–67

Wärtsilän ammattikoulu, Turku, 1966–67, oppilasasuntola 1967–68, laajennus 1975

Internat för yrkesskolan i Jakobstad, 1970, laajennus 1975

Ålands sjöfartsläroverk, 1971

Tillbyggnad till Övernässkola, 1972–73

Ålands sjömansskola, 1973–74

Vaasan hotelli- ja ravintolakoulu, 1976

Internat i Jakobstad, 1976

### **Muut julkiset, liike- ja teollisuusrakennukset**

Helsingin Postitalo, yhdessä Kaarlo Borgin ja Jorma Järven kanssa, 1938 (yleinen kilpailu 1934)

Arabian tehtaat ja lastentarha, 1943–44

Oy ELO Ab, 1947–48

Karis sparbank, 1948–49

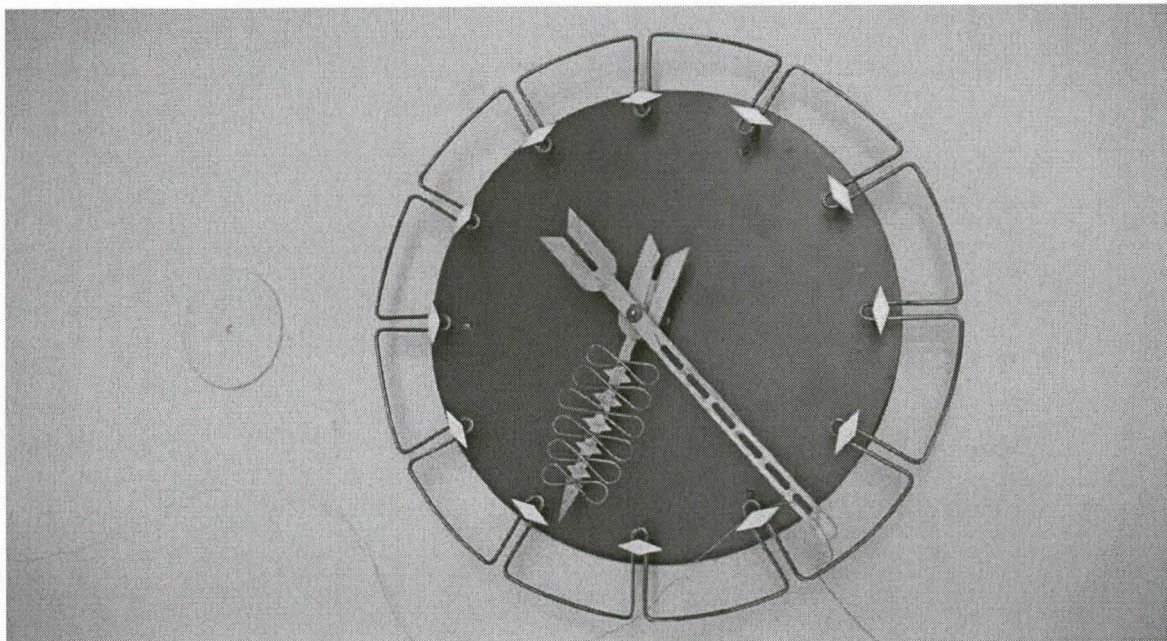
Dragfjärd kommunalhus, 1948–49

Gutzeitin laatikkotehdas

Pargas sparbank, 1950  
Pargas kommunalhus, 1950  
Valkeakosken seurakuntatalo, 1951–52, toinen osa 1956  
Tampereen Seurakuntatalo, 1951–56 (yleinen kilpailu 1951)  
Launeen seurakuntatalo, Tampere, 1952–53, lisärakennus 1958  
Härmälän seurakuntatalo ja pappila, Tampere, 1954 (yleinen kilpailu 1939), laajennus 1971  
Turun seurakuntatalo, 1954–56 (yleinen kilpailu 1954)  
Närpes sparbank, 1956–57  
Kommunalgården i Pörtom, 1956–59  
Wärtsilä-yhtymä, 1957  
Bromarf sparbank, 1958  
Karis sparbank, Svartå filial, 1958  
Pargas sparbank, Lielax, 1958–59  
Oy Herlevi, Porvoo, 1960  
Virkkalan säästöpankki, 1965  
Ingå Sparbank, 1965–66  
Nagu sparbank, 1967  
Sparbanken i Borgå, muutos kirjastoksi, 1971–72  
Kiinteistö Oy Jaakonhalli, Pietarsaari, 1974

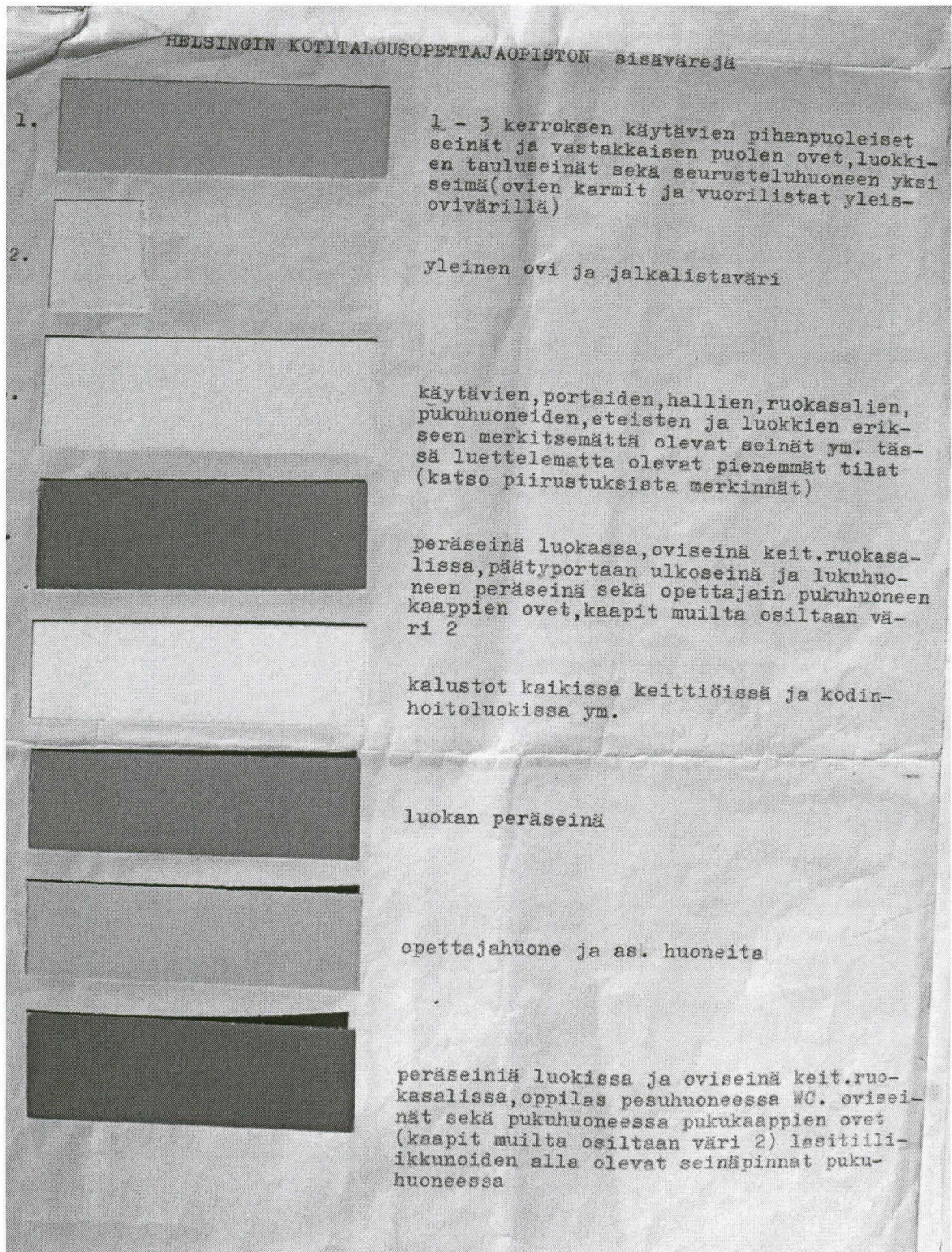
### **Asuinrakennukset**

Lukuisia asuinrakennuksia Helsinkiin, Kokkolaan, Pietarsaareen ja Vaasaan sekä muutama Hämeenlinnaan, Kaskisiin, Kouvolaan, Maarianhaminaan ja Valkeakoskelle.


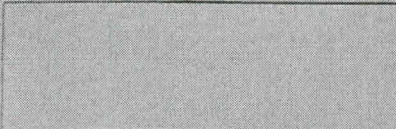


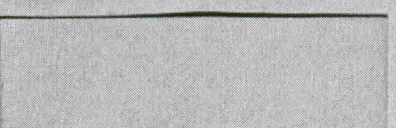



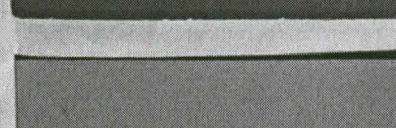


Oppiäruokalan kello. Piirretty alunperin Kotkan teknilliseen kouluun (KoTeKo).

LIITE 3: ALKUPERÄINEN VÄRISUUNNITELMA



Värisuunnitelma, sisävärejä. Arkkitehtuuritoimisto Lindroosin arkisto

9.		oppilasruokalan ikkunaan vastainen seinä
10.		kansakoulukeittiö
11.		kahvibaarin ja liikelinjan ruokalan välisen portaan ulkoseinä
12.		liikelinjan ruokalan ikkunoita vastainen seinä
13.		oppilas ja liikelinjan keittiöiden seinät, (kalustot väri 5) WC:t ja niihin liittyvät yksityiset pesutilat katot ja seinät
14.		opetuskeittiöiden seinät
15.		eteishallin ja tuulikaapin seinä sekä vaatenaulakoiden päädyt
16.		ruokailuhuoneen C.1 - C. 2 oviseinä
		jalkalistat portaissa askeleen mukaan 8 cm. korkea

